

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Carl E. Simonsen

Af min egen Roman

Erindringer

III

»Jeg fortsætter — uanset hvad Per
eller Poul mener . . .«

Woels Forlag (Cai M. Woel) København 1929

AF MIN EGEN ROMAN

CARL E. SIMONSEN

AF MIN EGEN ROMAN

ERINDRINGER

III BIND

WOELS FORLAG (CAI M. WOEL) KØBENHAVN
MCMXXIX

1929

FREDERIKSBORG AMTSTIDENDES BOGTRYKKERI
HILLERØD

CHRISTIAN IX SOM MENNESKE

I Roskild' under Domens Tag der er en Grav at hædre,
der hviler vor Kong Christian blandt kongelige Fædre.
Hans Liv det var en Arbejdsdag med GUD for Land og Ære,
for Konger som for os han vil et godt Eksempel være.

For Ret og Pligt en Riddersmand, for Hjem saa god en Fader,
for Land og Flag saa tro en Vagt — nu Kongen os forlader.
Som Sønderjyde var han dansk, hos os han havde hjemme.
D e t vil vi trofast minde om og aldrig mer forglemme.

Hans Aar, det var en Opgangsstund for hele Danmarks Rige.
Naar finder vi en saadan Tid — en Mand, der var hans Lige?
I Roskild' under Domens Tag der er en Grav at hædre —
der hviler vor Kong Christian blandt kongelige Fædre.

1906.

I min Hjemstavn — Middelfart — havde Kong Christian IX. et godt Lov paa sig fra Trearskrigen, hvor han længe laa med Hestgarden uden at komme i Kast med Oprørerne, hvad han, efter alle Solemærker at dømme, meget ønskede. Han laa i lang Tid i Indkvartering hos Gaardejer Poul Clausen i Kauslunde.

En anden Dag mange Aar efter kom Kongen til Strib paa Rejse til Jylland, hvor han, saa vidt jeg husker, skulde over for at indvie den vestjyske Jernbane. Kongen var i Admiralsuniform og ledsagedes af et stort Følge. Da Toget kørte ind paa Perronen, samledes Folk paa to Geledder,

saa de dannede ligesom to Mure, hvor imellem Kongen skulde gaa fra Toget til Færgen, paa den ene Side stod alle Vendsherreds Embedsmænd og en Del Præster, paa den anden Side stod Vejlbys Sogneraad og vi — en Del unge Mennesker fra Middelfart, som var løbet derom langs Stranden, for Penge til Jernbanebillet havde vi ikke, maa-ske der heller ikke var noget Tog, der passede. Kongen hilste venligformelt paa Embedsmændene og Præsterne og vendte sig derpaa rask mod Bønderne, som han — til hver enkelt — sagde nogle venlige Ord. Han talte til dem om Høst og Vejr og spurgte efter den gamle Poul Clausen, der desværre ikke var tilstede, men Kongen sendte ham en Hilsen, han havde ikke glemt sin gamle Kvartervært. Og saa rejste Kongen videre — efterladende sig det bedste Minde blandt de tilstedeværende.

Christian IX. var saa menneskelig!

Paa Egnen var det almindeligt kendt og ofte omtalt, at Kongen under Trearskrigen var meget bedrøvet over, at Regeringen ikke synes at ville vise ham den Tillid at sende ham og Garden mod Fjenden. Ja, man vilde endog have set, at Kongen — som Prins altsaa — havde grædt af Sorg herover!

Anden Gang, jeg kom i Kongens Nærhed, var i Tivoli ved en — Kaninudstilling! Jeg sad den Gang i Bestyrelsen for Foreningen til Kaninavlens Fremme i Danmark, indfanget af daværende Postassistent Johannes Madsen, som senere ogsaa fangede Moskusokser i Grønland, blev Redaktør af Bøger om Ridderordner m. m.

I Spidsen for Landets Kaninholdere stod den Gang d'Hrr. Børnehjemsforstander, Justitsraad Carl Petersen, Justitsraad Holck, den nysnævnte Johannes Madsen, Redaktør F. Riegels og først og sidst den al Tid travle og mig bevaagne og udmærkede Redaktør Jul. Schiøtt (alle døde) og saa naturligvis mig. Selvfølgelig havde jeg ikke det

mindste at sige. Og det behøvedes heller ikke — thi her til Lands er der allevegne Talere nok. Jeg synes, man bør til en vis Grad skaane sig! Schjøtt og Madsen var meget aktive; de gik saaledes til Jernbaneautoriteter og Postvæsenet, ivrigt arbejdende for, at hvert Postbud og hver Ledvogter i Landet hver Søndag skulde have en Kanin paa Bradepanden, de skrev mange Artikler i Aviserne angaaende de smaa Kaniners Røgt, Formerelse, Foder og Pleje. De afholdt trindt om Møder, gik til Prinsesse Marie og fik højstsammes allernaadigste Protektion, og de havde just faaet den første danske Kaninudstilling paa Benene, da jeg havde den Ære sammen med de andre Herrer at blive præsenteret for Majestæten.

Udstillingspladsen var i Tivoli ved Arenateatret, og den var af d'Hrr. Schjøtt og især Madsen pyntet med en Mængde Vimpler og Flag — aa, hvor saa den nydelig ud! Dybsindige Dommere, deriblandt d'Hrr. Hofman Bang og Redaktør Fr. Riegels, havde afgivet deres sagkyndige Skøn over de udstillede Dyr, og Bestyrelsen i Livkjole og Hvidt og Blomst i Knaphullet stod just sammen med deres Damer i stort Toilette og ventede paa de kongelige Herskaber, der havde opholdt sig inde paa den nær ved liggende Fjerkræudstilling, som kun med et meget tyndt Reb var adskilt fra Kaninudstillingen.

Der gik et Kvarter, der gik en halv Time — hvor blev Majestæten med Suite af? Justitsraad Holcks Ridderkors blinkede sørgmodigt i Solen, Flag og Vimpler hang melanolsk paa deres hvidmalede Stænger, Redaktør Schjøtt tyggede paa sin lille, fikse Tale, han agtede at holde, Carl Petersen saa gudhengivent mod Himmerige, og jeg var tilvisse fyldt af Situationens Alvor.

En Spejder blev sendt af Sted, men inden han kom tilbage, var Kongen hos os. Vi hilste, og vore Damer nejele smukt for Majestæten. Grev Bernstorff-Mylius præsentere-

rede os for Monarken, idet han udtalte: „Kaninernes Formand, Hr. Redaktør Schjøtt og den øvrige Bestyrelse.“

Men Kongen var træt. Det var tydeligt at se. Og Majestæten var undskyldt, thi i flere Timer havde næbete Fjerkræmænd forevist allerhøjst samme al Landsens galende Haner, kaglende Høns, kurrende Duer, snadrende Ænder og hvæsende Gæs.

Kongen saa et Minut paa Kaninburene, nikkede og sagde: „Ja, de er søde, de smaa Kaniner; jeg har spist Kaninsteg baade i England og Frankrig.“ Kongen vendte sig imod os, tog Hatten af og sagde: „Farvel, mine Damer og Herrer!“

Saa vel „Formanden som den øvrige Bestyrelse“ blev meget bestyrkede og bedrøvede, thi vi havde jo ventet, at Kongen vilde have endevendt alle Burene, set Haresølvgraa og mange andre smukke Kaniner; men Majestæten gik.

Situationen var virkelig vanskelig.

„Formanden som den øvrige Bestyrelse“ kendte Samtiden saa godt, at hvis man ikke fik Kongefamilien ind paa Terrænet, vilde Udstillingen komme til at staa tom.

Men dette, at jeg absolut ikke er Hofmand, kom mig her saa udmærket tilpas, idet jeg stik imod al Etikette henvendte mig til Kronprins Frederik*) — endog efter at de røde Lakajer havde vendt os Ryggen — og sagde, at det vilde glæde „Formanden og den øvrige Bestyrelse“, om Hs. kgl. Højhed vilde tillade de smaa Prinsesser at se et nyfødt Kuld Kaniner fra „Bygholm“ ved Horsens.

Det kunde være morsomt, sagde Kronprinsen og sendte mig et venligt Smil, hvorefter han med sit Følge af Prinsesser og Prinser og en Mængde Hoffolk gik ind over Skellet til Udstillingspladsen. Hr. Johannes Madsen fik nu

*) Frederik VII.

travlt og aabnede forskellige Kaninbure, og smaa nyfødte Kaninunger nød den Ære at blive kysset og klappet af de kære Prinsesser, især Prinsesse Louise var meget interesseret i denne Kaninkomedie. Og Hr. Schjøtt fik Munden paa Gled: Paa Fransk — Latin — Dansk gav han de høje Herskaber en baade morsom og instruktiv Time om Kaninernes Levevis og Familieforhold. Aa, det var smukt at høre!

Efter en Stunds Forløb forlod de kongelige Herskaber Udstillingen og os.

Dagen blev god! Justitsraadens Kors straaledede i Solen, Flagene var ikke længere melankolske, de slog Smæld som kaade Dreng, min Silkehat gled et Par Tommer mod Nakken; ligesom jeg gjorde prisværdige Anstrengelser for at slide Bagflikkerne af mine ikke helt nye Støvler.

Om Aftenen var der stor Festmiddag, hvor Minister Hørring havde Forsædet. Men det eneste af denne Middag, jeg nu kan huske, er, at den gæve Amtmand over Holbæk Amt — tidligere Redaktør St. A. Bille, holdt en udmærket Tale (der er vel faa her i Landet, der har haft større oratoriske Evner end Dagbladsmanden).

Han begyndte saaledes: „I dette Land, hvor saa mangen storpolitisk Hane har gaaet, er det nu de ganske upolitiske Høns, der har Ordet — Kaninudstillingen blev holdt sammen med en Fjerkræudstilling —, og det er en Ære for vort Land, at vore Gaard- og Husmandskoner kan frembringe ved Hjælp af deres Høns større Værdier, end vi faar ud af Landets Heste.“

Da vi om Aftenen gik hjem, var vi alle løftede og glade, og ingen havde større Grund til Glæde end Johannes Madsen, for han havde, hvis jeg ikke husker galt, faaet 11 af 13 Præmier for fine, sjældne og især vægtige Kaniner.

— — —
Sidste Gang, jeg saa Kongen, var 2. April 1903 — ved

Frihavnen paa Broen, der fører over Vej- og Jernbanesporene. Kejser Wilhelm var paa Besøg, og jeg maa tilstaa, at det var denne mærkelige Mand, der havde lokket mig ud af min Hule; jeg havde foresat mig at komme ham paa saa nært Hold som muligt, og jeg valgte Broen til Observationspost, da jeg antog, at Vognen, da det gik op ad Bakke, her vilde køre med mindre Fart, end man ellers kunde paaregne.

Jeg stillede mig sammen med min Datter Amalie paa højre Fortov — fra Toldboden regnet — for at komme Kejseren saa nær som mulig. Vi stod her en Mængde Mennesker og ventede; alle saa mod Toldboden, hvorfra Vognen skulde komme. Og de fyrstelige maatte snart være her; thi Krudtrøgen var trukken bort, Kejserflaget paa det tyske Skib var strøget Da saa vi rødt mellem Træerne: De kongelige Vogne! Først nogle uniformerede Herrer, og saa kom Majestæterne. De sad i livlig Samtale. Kongen til venstre, Kejseren til højre i Vognen. Og Vognen var omringet af 30—40 Cyklister Jeg saa et Sekund paa Kejsereens faste, rødbrune Læderansigt, men fangede intet Blik fra de Øjne — da griber pludselig en Pige paa 16 a 17 Aar fat i den kongelige Vogn, vistnok for at undgaa en Kollission med en anden Cyklist. Kejseren ser det, peger, jeg synes forskrækket, paa Pigen og raaber højt: „Dar!“ Kongen vender sig ganske langsomt paa Sædet, ser smilende paa den unge Pige og siger nogle beroligende Ord til Kejseren: Gar'nichts!

Og den fyrstelige Kortège og de mange Cyklister forsvandt straks efter bag Østerbros stolte Huse

DA JEG VAR BARN

var der en Konge, som paa Slottet gik i Snorefrakke og med højrød Fez og paa gammel nordisk Vis drak, til han ikke kunde se en Flue paa en Væg. Han var gift et Par Gange, først med Frederik VI.s Datter, senere med en Prinsesse fra Mecklenburg-Strelitz, blev derpaa skilt og gift igen med en Jomfru Louise, der for Resten ikke var Jomfru, eftersom hun først havde været en eller fleres Elskerinde. Min Barndomskonge gav Folket en fri Forfatning, som blev skrevet af D. G. Monrad; han røg daglig af store Merskumspiber, der nu hænger paa Jægerspris. Disse smukke Piber er Erindringer om en Konge, der en Dag i Fredericia (i en Rus) overdrog Regeringen til Kommandersergeant Schneider (medens Kongen sov Rusen ud). Om Aftenen aabnede han Borgerballet med Schneiders Datter, hvad der vakte stort Røre i Garnisonen, hvis Oberstinder og Kaptajnfruer var meget vrede, ikke paa Kongen — naturligvis — men paa den lille Jomfru

Men Folket, der ingen Ting ved, og intet kan se, elskede denne Konge, der var deres Ligemand, ogsaa i Forstand, der ganske opførte sig som en Almuens Mand, der drak sig fuld og kløede Konen, naar han var i det Hjørne. Men Grevinde Danner tog al Tid sidste Stik hjem, for hun kunde trods alt tumle Frits. Min Barndomskonge døde tidlig — heldigvis —, da jeg var omkring 9 Aar, men jeg har dog paa Strib Færgebro set baade ham og Grevinden. Aviserne udkom, da han døde, med Sørgerand, og mine Bedstefor-

ældre ringede med Byens Kirkeklokker en Time hver Dag, for at alle Mennesker kunde faa at vide, at Grevinde Louise Danner var blevet Enke, thi Aviser kom kun til Provst Fønss, Justitsraad Møller, Købmand Raffenberg og ganske enkelte andre. Da senere „Dags-Telegrafem“ kom (med Rocambole som Føljeton), var der fem Familier i Middelfart til at holde den. Det Fællesabonnement gik overstyr, da Moder havde brugt flere af de gamle Aviser, end hun som Parthaver var berettiget til. Der skulde hver 3. Maa-
ned være 18 gamle Aviser til hver! Og det var der altsaa ikke. Bladholdet var iøvrigt ubetydeligt. I min Drengetid saa jeg kun et enkelt Eksemplar af Erik Bøghs „Folkets Avis“ og et Eksemplar af „Fyens Stiftstidende“. „Middelfart Avis“ kom til at begynde med kun et Par Gange om Ugen. Rejste gjorde Folk heller ikke — kun Haandværks-
svendene i blaa Bluse og med et rødt Halstørklæde om Halsen og en blank Læderrem om Livet bissede tiggende Landet rundt efter Arbejde. Der var Tusinder, som stadig var „paa Valsen“. Men ellers rejste jævne Folk ikke. De fleste rejste sjældent ud over et Par Mil. Sejlfærgerne mellem Middelfart og Snoghøj gik kun, naar Strøm og Vind tillod det, og der ellers var Folk og Fæ at sejle med. De fleste, der kom over den blaa Bølgelinje, som skiller Fyen fra Jylland, var jyske Uldkræmmere og Jydepottemænd, der for smaa Penge solgte Uldtøj, sorte Gryder og Potter og Lyngkoste og drog hjem med Penge eller Hvede eller Humle, eller alle tre Herligheder. De havde Mad med fra deres „Hjemmen“, og de brugte næsten intet undervejs.

Der blev ikke i den Tid brugt store Penge. Jeg mindes ikke at have set Bedstemoder faa en ny Kjole — en Kjole af Hvergarn holdt en Menneskealder. Alle gik i Træsko eller Trætøfler (Klodser).

Af Fester i Byen havde vi egentlig kun faa Vælgermøder, Fugleskydningsdagen (12. August), 8. Martsballet i Haand-

værkerforeningen og saa Nytaars- og Fastelavnsløjer. Ved Nytaarstid var der Skydning, Slaaen Potter paa Døre, og nu og da drev udklædte Drengene om og tiggede. Vor Nabo-kone (en Hernhutter fra Christiansfeld) trak engang i et Bjørneskind og vakte Jubel, hvor hun kom. Fastelavns-løjerne bestod i, at nogle unge Marsvinsjægere drog tiggende rundt i en flagsmykket Baad, der var sat op paa en Skovslæde, Festens Deltagere var udklædt i en Slags Fantasiuniform — men kort sagt, alle Fester hjemme som ude endte gerne med Dans og Drik og nu og da med et lille muntert Slagsmaal, der en Gang i min Drengetid endte med, at Kakkellovnen paa et Værtshus væltede, hvorefter Deltagerne i Festen hev et Par Mænd ud af Vinduerne (fra 1. Sal).

Ja, vist slog man til Søren den Gang!

Og Drikkevarerne var billige — for 50 Øre kunde Folk godt faa en rar, lille Donner.

Men alle var fattige, som Landet laa før, under og efter 64-Krigen. Og mange var derhos saa dovne, de vovede at være, men man stillede heller ingen Fordringer til Livet og Levefoden, nogle slentrede Tiden hen ved at gaa paa Jagt eller Fiskeri. Alle Madvarer var billige. En Snes Pund Torsk kunde købes for et halvt Hundrede Øre, og Fiskere fra Byen som fra Jylland drog raabende rundt med Torskene, som hang i Knipper paa en Stang, ganske som i Tordenskjolds Tid. Det dyreste var Smørret, og det var daarligt og af en uensartet Kulør: Lighvidt, en Farve i Retning af Himmelblaat, og især var det brandgult og nu og da fyldt med mosede Kartofler.

Smørfarve kendte man ikke.

Først med Andelsmejerierne kom der Orden i Forholdene.

Da Krigen saa kom ved min Barndomskonges Død, rykkede Hæren under de gamle Generaler i Felten. Overgeneralen, de Meza, var en ganske latterlig Person, der ikke

taalte Kulde eller Træk, som tænkte paa Fransk og gik med en af ham selv komponeret Kasket, en Mand, som kun ufornuftige kunde have valgt, en rentud grinagtig Skikkelse, hvis egentlige Plads burde have været i en Kakkellovnskrog. Han prises nu, fordi han løb fra Dannevirke — men hvorfor løb han?

Det var da tidsnok at flygte, naar han var slaaet!

Og Regeringen? Der blev regeret fra Avisen „Fædrelandet“s Kontor. Det var i Grunden herfra, der blev erklæret Krig og sluttet Fred. 1864-Mændene h e r dannede den virkelige, men uansvarlige Regering, der ikke egentlig var nogen Regering, og Manden fra Gaden toges i politisk Tjeneste, naar der var Brug for ham. Senere sendte den Carl Plougske Regering et Par Ekkoer til Londonkonferensen, og saa afgjordes Slesvigs Skæbne for et Par Menne-skealdre.

Tre-fire københavnske Aviser udgjorde den offentlige Mening, og det gik, som det gik.

II.

Var det underligt, at Christian IX senere ønskede en stærk Mand ved Statens Ror og efter et Par Minister-skifter fandt ham i Godsejer J. B. S. Estrup, der ved Hjælp af en Slags Generalsekretær Nellesmann regerede med en Ministervælde, som har været meget sjælden i Danmark, selv om man erindrer: Korfitz Ulfeld, Struense, Guldberg, Bernstorff og Stemann. Her var da endelig en Mand med et trodsigt Sind og en haard Haand, en Minister, der ikke var bange, der kunde og vilde regere, og hvad der er sjældent, endogsaa uden — Løn. Men at han for længe blev regerende er ogsaa hævet over enhver Tvivl, thi allerede sidst i Halvfjerdserne burde han have ladet det for-enede Venstre komme til, saa at ogsaa dette Parti kunde

have lavet nogle af de Dumheder, som alle Regeringer gør — men hver paa sin Maade!

Og hvem er fuldkommen?

Og mod Estrup, denne kampglade Natur og stærke Karakter, satte Bønderne og enkelte Bymænd: I. A. Hansen, Alberti sen., Berg, Hørup, Høgsbro, Holstein-Ledreborg, Frede Bojsen —, der ikke i Grunden var enige om andet end at faa Estrup bort for selv at komme til uden at tage Hensyn til Naboen.

Men det tog Tid, for Estrup var ikke saadan at flytte, thi bag ham stod: Kongemagten, hele Adelen, hele Gejstligheden, København og Byerne (med afvigende Undtagelser), men som Dage og Aar gik, gled Estrup alligevel ud af Spillet, og der kom andre Mænd og andre Regeringer, store Befolkningslag fik en Plads i Solen, som det hedder saa smukt, og Raad til at lave nye Dumheder.

Hver Tid har sine at kunne rose sig af!

Men Tiden, da jeg var Barn, er borte og kommer aldrig igen — hvad der ikke er nogen Grund til at græmme sig over.

II.

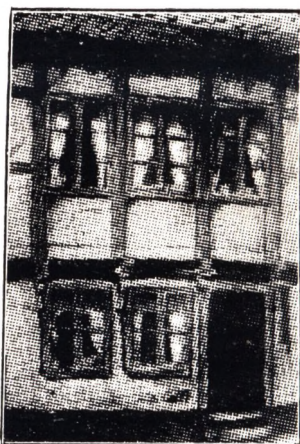
Da min Barndomskonge gik bort, uddøde ogsaa den oldenborgske Kongestamme. Christian I var sikkert en vel-egnet Mand til Konge, men som Tiden gik, blev Kongehuset arveligt belastet. Christian II var allerede umulig, han nyder det ganske ufortjente Ry at være en ægte Borgernes Konge, Sandheden er, at han var en ganske ubesluttsom Kavalier og det endda ved Lejligheder, hvor det gjaldt Ære, Liv og Gods. — Den mest betydelige er — trods Skrøbeligheder — Christian IV. Han mente det godt for alle, var en ret god Regent og en udmærket Bygherre, han murede ikke sit i Sand, derhos var han en Konge, der turde vove Pelsen baade som Soldat og Sømand. De

umuligste i Slægten var: Christian VII og Frederik VII, der døde 1863, da jeg gik i mit niende Aar. Han blev af Digtere og Dagdrømmere kaldet Folkekær, men han var egentlig kun kær for Grevinde Louise Danner, Kammerherre Berling og dem, der ikke kendte ham.

Jeg er født i Smakkernes og Kriolinernes Tid, og da Damehattene havde Bindebaand, og alle Mænd — saa godt som — bar Skæg og Polkahaar. Og der er løbet meget Vand i Stranden i de 74 Aar, jeg har levet.

Carl E. Simonsens Forældre.

Af Carl E. Simonsens Fædrehjem er der paa Huset i Middelfart, Henner Frisers Gaard, havnet en smuk, udskaaret Loftsknægt af Egetræ, en Dørramme (Barokstil) og et af mange Fodtrin slidt Trappetrin, som, efter hvad Andreas Simonsen har fortalt, blev ramt af en Granatstump under Tyskernes Bombardement af Byen (1848). Genboejendommen brændte.

DEN FØRSTE SOCIALIST

PAA denne skønne Sommerdag — 13. Juli 1928 — har jeg siddet og rodet imellem en Mængde gamle Breve og Avisartikler fra 1892 og finder Breve, jeg rev itu, og en Artikel om Christian Hansen, som var paa Tuborgs Fabrikker sammen med mig, men ikke paa min Afdeling. Han var den første røde, vaskeægte Socialist, jeg mødte paa min Vej. Han var af et voldsomt og vildt og lidenskabeligt Temperament, den fødte fanatiske Agitatorer, som paa det Tidspunkt, da vi mødtes, allerede flere Gange havde været i Konflikt med Autoriteterne og endog faaet Vand og Brød for en altfor voldsom Optræden mod Borgmester (senere Justitsminister) Rump i Korsør. De var begge fanatiske, politiske Modstandere, og da Hr. Rump havde Retten og Magten, gik det Christian Hansen ilde.

Han var født revolutionær — men han var bedre til at „støbe Kugler“ end til at skyde paa Fronten. Trods al hans Skryderi tror jeg, at han var fejj. Eller var han blot angst for Fængslet?

Hans Yndlingslæsning var Karl Marx' Bibel: „Das Kapital“, som han læste paa Tysk, og Henrik Ibsens „Kejser og Gallilæer“ — en meget ejendommelig Lektüre for en Arbejder i Aarene først i Firserne. Men der var mange unge Svende, der var paa samme Boldgade som han.

Da han var død, skrev jeg i et københavnsk Blad følgende:

Et Eftermæle.

„Først i Halvfjerdserne sad han paa en Vejkant og slog Sten til Skærver. Han sad der, naar Sneen føg, naar det

smudskregnede, naar Solen bagede og glødede, naar Vinden jog Støvskyer op.

Der var knappe Kaar herhjemme; Faderen sad i Lommen paa Byens Prokuratorer. — — Der var meget at tænke paa, meget at anke over, men det laa bare og gærede.

Saa kom „Socialisten“ til Egnen.

Han læste og læste, læste med Graadighed om al den Uret, som Samfundet og de rige formentlig havde begaaet og begik mod de fattige. Det var, som der „faldt Skæl fra hans Øjne“. Hans Forestillingskreds, hans Religion blev en anden. Han kom ind i en ny Egn, hvor man levede mere bevidst; han fik Kærlighed til sin Næste.

Men der blev ogsaa tændt et Had i ham mod alt, hvad der paa nogen Maade kunde smage af Autoritet. I hans Ideal-Stat var der ingen Konge, ingen Soldater, ingen Matadorer, ingen Præster og ingen Gud, Religion var Næstekærlighed og Retfærdighed.

— — Naar han sad ved Skærverne paa Landevejen, hug han med Kraft i Kampestene, saa der stod Gudregn fra hans Hammer; han sønderhug med kraftige Slag al Dumhed, Hykleri og Uretfærdighed i Verden, syntes han; her lagde han Planer, her drømte han om den nye Stat, der skulde komme, om den Verden, hvor der ikke skulde være Sorg og Skrig og Synd.

— Kom han hjem om Aftenen, skrev han til sit Blad. Han kom paa Hat med Pio, var gode Venner med Geleff og kendte Brix. Samtidig udviklede hans altid vaagne Retfærdighedssans ham i Processen med Autoriteterne.

Saa rejste Førerne bort. Og, da ingen vilde være med til at bygge Barikader og brække Brostenene op, gik han i Landflygtighed — han rejste udenvelts, indtil Forældrene bad ham komme hjem.

Han maatte springe Soldat. Haardere Vilkaar kunde

man ikke have budt ham, der hadede Militærvæsenet. Paa Fælleden rev han Tøjet af sig, smed Officererne sin Sabel i Hovedet — teede sig som en vild Tiger, der indespærres. Han fik Arrest, men hvad hjalp det? Han følte sig som Martyr for sin Religion, sin Sag, sin Stand.

Og han trodsede hele Verden, haanede Kongen og drev Gud ud af Himlen. De indespærrede ham i Kastellet — og han laa derinde paa Gulvet og spekulerede paa sin ny Stat paa Grundlag af sine Teorier, om det ædle, den største, det bedstes Sejr i Verden.

Han blev atter en fri Mand og kom atter ud i det haarde Slid og Slæb; maatte gaa for Trillebøren, paa strengt Jordarbejde og kom siden paa en stor Fabrik.

Aldrig har man kendt en ivrigere Agitatorer. Han kunde lokke for Folk, hjælpe dem med at gøre deres Arbejde, gaa Mile, hvis det behøvedes, blot for at faa Folk til at stemme paa hans Kandidat; han kunde true med Prygl, kunde skælde og smelde — gjorde de ikke, som han ønskede.

Men hvor vanskeligt var det ikke for ham at indordne sig under disciplinære Forhold. Han var altid den dominerende, med en Hær af Tilhængere havde han stormet Jordens Troner, sløffet alle Kongeriger, hjemsendt alle Soldaterne samt nedreven alle Kirker

Og nu er han død!

Tæt udenfor Byen begrov de ham. Autoriteterne fik ham ikke gaaet træet eller tæmnet.

Men smaa usynlige Fjender aad ham op; de fraadsede i hans Kød og drak hans Hjerteblood. Det var Tuberkelbacillerne, som blev hans Ødelæggelse.

Og nu er han død.

Smaa Sangfugle sætter sig næppe til Borgeleje paa hans Gravs Trækors — men hver Morgen drager skrigende Ravne og Raager hen over de fire Alen Jord, han nogen Tid kom til at eje i denne Verden."

Han var, mener jeg, ligesom forud bestemt til Undergang. Han var aldrig, havde han levet, blevet socialdemokratisk Rigsdagsmand, Redaktør, Borgmester eller Minister. Han forstod ikke den Kunst at dreje sig efter Vinden, og han vidste aldrig, hvor Flertallet var. Han var en Vildmand, der ligesaa ofte trampede paa Bladet „Social-Demokraten“ (efter at have revet det i Stykker), som han med Fryd læste de røde Artikler. Han var en af dem, som, naar Betingelserne ellers er tilstede, kan sætte en Verden i Brand. Paa Balkan eller i Mexico vilde han nok være kommen i første Linje, hvor der stadig er Brug for en Dolk eller en Revolver.

Men jeg maa indrømme, og gør det gerne, at han paa sin Maade bidrog til min Udvikling, thi efter mit Møde med ham saa jeg alligevel Liv og Forhold i ny Belysning.

Endnu en Bemærkning: En Dag, da vi talte fortroligt sammen, betroede han mig, at han hver Nat havde sære Drømme: Han drømte, sagde han, at han blev ført for Retten, hørte en Dom blive oplæst, hvorefter han blev hals-hugget. Og fortsatte han: Hvis der er tale om Genfødsler (Reinkarnation), da har Halshugning været min sidste Dødsmaade.

Endelig blev han syg og døde paa Kommunehospitalet. Var han en virkelig Naturbegavelse eller kun et sygeligt Fænomen?

Jeg er tilbøjelig til at tro det sidste. Han var sikkert arveligt belastet.

Nogen sund Natur, god Mand og ædel Karakter var han ikke — men lad andre dømmе herom. Og for Resten! Han er jo allerede for 36 Aar siden kommen over Muren, hvor de døde Haner igen er bleven levende og atter har begyndt at gale!

DE HVIDE HÆNDER

EN Aften for nogle Aar siden skulde jeg tale for en Forsamling af overflødige Mennesker, hjemløse Mænd, løsladte Fanger

Og der sad de da i en Mødesal, alle de graa Mus, der var født og komne fra de høje Sale som fra de lave Hytter, og som alle havde lidt større eller mindre Skibbrud paa det store, vuggende, snart stille, snart vilde Hav, man kalder Livet, og hvorpaa vi sejler fra den Dag, vi lægges til Moders Bryst, og til vi sænkes i Graven; thi alle maa gennem Dødens Porte —!

De store som de smaa, de fattige som de rige!

En Aften — altsaa — for nogle Aar siden skulde jeg tale for en Forsamling af overflødige Mennesker, hvoraf de fleste var Arbejdsuvillige, enten det saa kom af, at de intet havde faaet lært, eller at de var bleven forfalden til Drik — eller at en eller anden Storm havde slaaet dem ud af Kurs

Men de sad her!

Der sad Gadefejere, som passede med Flid sin Dont og ikke mindre godt sin Flaske; her sad en ung, laset Mand, der trods sine tredive Aar saa ud til at være halvtreds! Der sad to Drengene med vagtsomme Øjne. De var løbet fra deres Hjem og havde i længere Tid vagabonderet, og der sad det blege Ansigt, som i Fængslets Mørke havde tabt sin sunde Kulør

Aa, ja! Der sad adskillige, som var drevet ind her, og der sad andre tungt og arveligt belastede, som maatte

drive ind her, som Vragstumper gør efter Storme paa Kysten.

Jeg sagde til dem, at oprindeligt var Jorden øde og tom og mørk, men naar der i Dag var Byer med Boliger for Mennesker, Skibe paa Havene, Jernbaner over Landene, Fabrikker og Værksteder i alle Riger, Mad til Mennesker og Dyr, Kunst og Glæde i Museer og Bøger, Aviser, Telefoner, Telegrafer, ordnede Samfund, almindelig Retspleje i disse Samfund — ja, naar i det Hele taget Livet var bleven rigere, skyldes det de tilstedeværende givne Forhold og især Menneskenes Arbejde

Alle m a a, b ø r o g s k a l arbejde!

Arbejdet og i k k e Pengene er Livets inderste Kerne og Væsen.

Arbejdet er Menneskets Hymne til Livets Herre og Mester, Skaberen og Giveren

II.

Da jeg kom op paa Talerstolen, saa jeg nok, at der var en Mand — formentlig et yngre Menneske —, der holdt Hænderne op foran Ansigtet; jeg ænsede det ikke straks, da jeg er vant til at se Mennesker med Særheder og Skævheder, men da han vedblivende og irriterende, stadig og fast holdt sine hvide Hænder foran Ansigtet, maatte jeg lægge Mærke til ham. Vedholdende skjulte han sit Ansigt for mig, saalænge jeg var i hans Nærhed.

Var han min Ven eller Fjende, en Skolekammerat, en Arbejdskollega, en gammel Nabo — kort sagt et Menneske, der kendte mig, og jeg ham; men som ikke vilde være ved, at han var havnet her mellem disse Mænd, hvoraf de fleste var rene Vrag. Det var gaaet dem, som det i mange Aar gik de gamle Kalkmalerier. De havde en Dag været friske og kønne og staaet godt i Stregen — men en ond Skæbne havde kalket Malerierne over, saa de kun var at

skimte, ja de var maaske endog helt forsvundne under Kalken. Mange af disse Mennesker havde en Dag været friske og unge og kønne — men Synd og Sorg havde ligesom overkalket det oprindelige i dem, og de var selv helt forsvunden i Sorg og Synden

Dog, enhver kan frelses, kommer han i de rette Hænder! Enhver kan som Kalkmalerierne restaureres!

Da jeg havde endt mit Foredrag, gik jeg stille ned ad Talerstolen. Ofte er jeg ved saadanne Lejligheder bedrøvet. Thi vil mine Ord naa, hvor jeg ønsker de skal naa hen? Ak, kun altfor ofte er de spildt som Ordene, der faldt mellem Tidsler og Tjørn og Vejen med de mange Trin og Hjulspor, hvor alt godt eller ondt viskes ud!

Jeg saa efter Manden med de hvide Hænder.

Men han var gaaet

Den graa Mus var forsvunden mellem alle de andre graa Mus, og jeg kunde ikke finde ham igen. Jeg spurgte Ledelsen om ham, men han syntes ikke at være kendt og Stangæst her!

Men de hvide Hænder har jeg alligevel aldrig kunnet glemme.

Hvem var han? Hvor er han i Dag? I Fængslet eller Fattiggaarden, levende eller død? Jeg ved det ikke.

ET HURTIGGAAENDE SKIB OG ANDRE TANKEEKSPERIMENTER

MINE Tankeeksperiment, Interesser og Arbejde har spændt over store Arealer. Intet lod jeg mig gaa forbi, jeg var vaagen og søgte at løse de Opgaver, jeg kunde. Hver Dag havde sit Eventyr, og jeg drev ingen Tid bort, at øde Tiden, at holde Ferier var mig en Plage. Jeg spildte ingen Aften med Koncertbesøg eller Teatervisitter — endda jeg over store Tidsrum havde Frikort. Jeg var heller ingen flink Kirkegænger, fra Prædikestolen høres alt for mange Selvfølgeligheder og Ord, man har hørt tusinde Gange før. Men jeg læste meget, ustandseligt, og grundede over alle Materier. Med mange Mennesker talte jeg hver Dag, intet menneskeligt var mig uvedkommende, jeg lærte efterhaanden — men det tog Tid — at dømme andre mildt og var meget tolerant, men lod mig ikke forbløffe hverken af Ord, Rang eller Penge. Forøvrigt har jeg vist beskæftiget mig med altfor mange Sager — der var saaledes en Dag, da jeg vidste mere om Jordmagnetisme end de allerfleste, ogsaa lærde, men jeg lærte at begrænse mig, om end det var svært at tæmme min nysgerrige Natur og vaagne Sans.

Men det er dejligt at digte med fysiske og mekaniske Sager og søge en Løsning af et givet Problem. Jeg fik Lov til at drømme mig ind i Opdagelsernes uendelige og rige Verden — men jeg fik kun Lov til at kigge derind gennem en lille Sprække.

Men det, jeg først og fremmest gav mig af med, var at skabe noget af ingenting, og derved følte jeg mig ofte —

undskyld — i Forbindelse med de højere Magter, noget ogsaa Kunstnere i alle Fag forstaar, thi det er jo netop det sublime ved al Kunst, at det er d e t, der sker, naar der skabes Musik, bildende Arbejder eller andet godt i Kunstens store og uendelige Rige. Det samme gælder i nogen Grad Opfindelser eller Opdagelser, det er, som jeg sagde det før, at kigge ad en Sprække ind i Guds Rige. Hvad Folk ellers mener om mig og min Virksomhed er mig ligegyldigt, dem staar jeg ikke til Regnskab for noget som helst. Jeg udnyttede mine Evner og gjorde mit Arbejde og, som jeg tror, min Pligt

Men der er n o g e t, eller lad mig sige m e g e t, der hang højere, end jeg kunde naa

Aar 1901 udsendte jeg Bogen „Dagens Helt“, der paa forskellig Vis er trykt i fem Udgaver i antagelig ca. 135,000 Eksemplarer, deraf en Udgave i 80,000 Eksemplarer. Dagens Helt er en Opfinder. Bogens Mening er at skildre to Dreng, hvoraf den Ene gaar rabundus, medens den Anden ved sine betydningsfulde Opfindelser vinder Ære og Rigdom.

Da jeg 4. Juli 1919 i „Politiken“ læser om en epokegørende Opfindelse, Magnavox, blev jeg, lad mig sige, en Del bevæget. Og hvorfor? Fordi en saadan Opfindelse spørger i „Dagens Helt“, som jeg skrev en Snes Aar forud.

„Dagens Helt“ siger Side 206 (1. Udgave): „Jeg har opfundet et Apparat, som jeg vil kalde for Ekkofonen, hvilket jeg mener især vil komme Skibsfarten til Gode. Man taler ind i en særlig konstrueret Fonograf. Og Ordene kan derpaa ved Hjælp af en kraftig Maskine enten ustandseligt eller med Mellemrum slynges ud i Rummet og bliver ved at tørne mod en Metaltragt, der idelig gennemglødes af kraftige elektriske Strømme, over tusinde Gange forstærket. Antager vi nu, at den menneskelige Tale kan høres i en Afstand af to Hundrede Alen, og at man med en saa-

dan Kraft har talt i Fonografen, vil Ord som f. Eks. Ska-gen — Butt of Lewis — Læssø — Nordkap — Lowestofte kunne høres i 200,000 Alens Afstand, idet 200×10000 giver denne Sum, og over en Isflade vil Raabet i stille Vejr kunne høres endnu længere, medens det under ugunstige Vilkaar vil lyde svagere. Jeg tænker, Ekkofonen vil allevegne til Søs træde i Stedet for Sirener, Klokke- og Tudebøjer. Vore Omgivelser her paa Egnen maa ikke ængstes, hvis de en Dag hører mægtige Raab

Ja, saadan fantaserede jeg

Skulde jeg leve mit Liv om igen, tror jeg, at jeg vilde være Polytekniker, for det er alligevel morsommere at digte med Virkeligheden end med Illusioner. De imaginære Størrelser er i Længden ikke Stof for Mænd. Menneskene bør beskæftige sig mere med Daad end med Drøm, selv om Verden ikke kan undvære Sangere og Spillemænd.

Naturligvis har jeg ogsaa interesseret mig for andre Problemer. Livet er mangfoldigt. Jeg var ikke stort mere end en Dreng, da jeg opfandt et brugeligt Skrivesystem til Brug for — Diplomater. Her er Stedet, hvor man maa smile og le — men Udenrigsministeren, Baron Rosenørn-Lehn, tog Sagen højtideligt nok, og vi stod en Tid i livlig Brevveksling.

Hvor jeg i den Alder skulde have været under Tugt!

Og den Undervisning, som jeg ved et Seminarium, en Højskole eller et Universitet kunde have haft Udbytte af — fik jeg ikke.

En Gang i min Ungdom (inden 18 Aar) fik jeg Besøg af en Skolekammerat, Chr. Bille, der foreslog mig at rejse til Amerika og blive Præst. Nu vilde han tage til en Søster, hvis Mand havde en Farm i Minnesota, og saa vilde han arbejde paa Farmen om Sommeren og gaa paa College om Vinteren, og i Løbet af fire—fem Aar vilde han have arbejdet sig igennem til en Eksamen. Jeg var villig. Men

hvor var Pengene? Mine Forældre syntes ikke om den Rejse, for jeg gik hjemme som billig Arbejdskraft. Men et halvt Aar efter fik jeg Brev igen fra Bille, han var i Gang — men ikke rask, han haabede, at han kom over sin Sygdom, og Danske i Staten vilde ogsaa hjælpe mig. Brevet sluttede med Ingemanns vemodige Vers: „Mødes Blik med Blik ej mer, er de kære Smil bortfløjne, Blik og Smil som ingen ser, mødes dog med Sjæleøjne —“, og senere hørte jeg aldrig fra ham.

Paa hans Hjemegn har man fortalt mig, at han blev amerikansk Præst, men døde ung.

Jeg ved det ikke.

Men var jeg da kommen afsted til U. S. A., var mit Liv blevet et andet, end det blev.

— — —

Min første egentlige og praktiske Opfindelse gjorde jeg, da jeg var Formand paa Tuborgs Fabrikker. Det var et Pasteuriseringstermometer. Man kendte under Dampningen Temperaturen i Apparaterne, men ikke i de proppede Flasker, hvad der foraarsagede et stort Flasketab. Jeg løste Gaaden, hvad der var meget nemt, ved at hænge Termometret frit ind i en klar Flaske og med Øl af samme Varmegrad som i den øvrige Aftapning og satte derpaa Damp paa hele Massen. Termometret solgte jeg lidt senere til Boldt & Vogel i Hamborg for, jeg tror — 50 Mark.

Jeg lavede flere saadanne smaa Kup og fik min Belønning: 100 Kr. — store Penge den Gang, da en Formand paa Tuborg fik — 18 Kr. om Ugen, og — hvis han var flink — et stort Nytaarsgratiale i Form af 50—100 Kr.

En Gang i denne Periode troede jeg, at jeg havde gjort et godt Kup og gik med mine Tegninger til Jyden: Professor Christiansen. Han saa paa dem og sagde: „Det er ikke saa galt, det er Salomon de Caus Maskine, De har opfundet for anden Gang. Hvad er De?“

- Formand paa et Bryggeri.
- De burde været Polytekniker!
- Ja, maaske.

Det blev jeg ikke — for jeg var højt op i Tyverne og gift.

Jeg gik saa i Gang med Skriveriet, da Pennen laa godt i min Haand — men jeg havde en ustyrlig Lyst til at „digte“, ikke med Illusioner, men med Virkeligheden. Jeg opfandt saa en Dag en Skrivemaskine og fik Patent paa den, men jeg gjorde ikke noget alvorligt Skridt for at føre den ud i Livet. Her er vi nu ved en Brist i min Karakter eller i min Evne som Forretningsmand. Jeg opfinder en Maskine, faar Patentretten i Orden, men jeg gaar ikke ud for at faa den solgt. Jeg skriver en Bog, sender Manuskriptet til en Forlægger; tager han Bogen, er det storartet, men tager han ikke Mesterværket, skriver jeg bare en ny Bog og lader den gamle ligge — jeg kan ikke lide at sidde i Venteværelser og har nu og da brugt en Agent for at faa en Forretning gjort. Skulde jeg, som jeg har set nogle gøre, sælge Bøgerne enkeltvis, vilde jeg omkomme, men jeg har i Hundrede Tilfælde foræret Bøger bort, ofte til rent tilfældigt besøgende. Med et Ord: Det er ikke Om sætningen, men Arbejdet, der har interesseret mig. Og derfor vil jeg dø lige saa fattig, som da jeg kom til Verden.

Angaaende min Skrivemaskine maa jeg maaske fortælle, at A. E. G. Maskinen „Mignon“, som jeg forøvrigt hver Dag bruger, er bygget og bedre bygget end min Maskine, men Princippet er det samme. Jeg har Typerne anbragt paa en roterende Skive, „Mignon“s er derimod anbragt paa en Cylinder. Forleden Dag saa jeg „min“ Skrivemaskine som et Stykke Legetøj hos Illum.

Min næste Opfindelse var et Pontonskib, som jeg tilmed Tegninger i 1896 fremstillede til almindelig Beskuelse i

Mørk-Hansens Tidsskrift „Naturen og Mennesket“. Hvordan saa Skibet ud? Som de rullende Uhyrer, Tanks, vi saa under Verdenskrigen og som afgjorde Krigens Gang ved sine Angreb paa de tyske Linjer, de havde samme Virkninger paa den tyske Hær, som de spanske Heste havde paa Inkaernes Tropper ved Erobringen af Peru: Fjenden flygtede i Rædsel. Det samme skete jo ogsaa, da Elefanter første Gang anvendtes i Krig.

1896 skrev jeg i Mørk-Hansens næsten ukendte Tidsskrift „Naturen og Mennesket“, II. Bind, Side 71:

Et hurtiggaaende Skib.

Ny Opfindelse af C a r l E. S i m o n s e n.

I.

Om jeg saa maa sige, er Opfindelsen bleven til mellem to Avisartikler. Det var rent tilfældigt, at jeg kom ind paa den Tanke at forsøge at konstruere et hurtigtgaaende Skib. Efterhaanden fik Idéen fast Form. Det blev et Skib paa Hjul, som skulde kunne rulle hen over Havfladen som en Vogn paa en Landevej. Jeg har kaldt Skibet for Pontonskibet. Pludselig fik jeg saa at vide, at en fransk Ingeniør Bazin arbejdede paa et lignende Skib og havde arbejdet paa det i mange Aar. Men Ideen er vidt forskelligt formet. Hans Skib hviler paa lindseformede Pontoner, mit paa cylindriske, hans Skib skal bevæges frem ved Skruer som et Skrueskibs, mit som en Hjulskibs, idet jeg benytter selve Underlaget (Pontonerne) som Midler til Fremdrift.

Straks da jeg saa Bazins Skib, vidste jeg, at mit havde mindst to Fordele frem for hans. Bevægelsesmaaden var mere storslagen, noget i Slægt med Lokomotivet, og mit Skibs Bæreevne var jo betydelig større, ligesom ogsaa Balanceforholdene i mit Skib rentud var saa gode, som det kunde ønskes.

I Løbet af det sidste Aar har jeg gjort en Række Forsøg og Undersøgelser, som alle have styrket mig i Troen paa, at jeg var og er paa rette Landevej. Saaledes har jeg ladet flere, deriblandt en lille Ponton, forfærdige, og det viste sig, at dens Bæreevne var bedre, end jeg havde projekteret den.

Fremstillingen af en Maskine til Drejning af Pontonerne er kun et Spørgsmaal af lav mekanisk Rang, der ikke kræver store eller mange Vidtløftigheder. Hele Sagen er i og for sig saa saare simpel og enkel, at har man bare set Tegningen, forstaar man Sagen straks.

Den er ingen Hokus-pokus.

Og hele dette store og stolte Projekt er i hvert Fald foreløbigt strandet paa en eneste Ting: Den nemlig, at der ikke i Danmark og saa heller ikke i Udlandet kan gives Patent paa Skibet. Og hvorfor?

- A. Fordi at Ingeniør Bazin har Patent paa Pontonsystemet.
- B. Fordi en Anden har Patent paa Styringen.
- C. Og endelig har en Tysker, Hrn. Pinkert, Patent paa en Vandcykle og derved paa Skovlprincippet, der er Kærnepunktet i min Opfindelse; deraf resultere, at et Legetøj, Vandcyklen, forhindrer Skibets Fremkomst.

Det kan maaske lyde som gaadefuld Tale, men det er det ikke; thi uden et Patent kan man ikke interessere Kapitalen for Sagen, og uden Penge kan Skibet ikke bygges; ligesom de andre Patenthavere til enhver Tid kan protestere mod Skibets Bygning.

Skibe efter denne Type vilde give os Danske en fortrinlig Chance, thi ingen kunde i Fart have konkurreret med os. Jeg gør Regning paa 8 danske Mils Fart i Timen, det er en Fart, som gør det muligt for et Skib at gøre tre-fire-fem Rejser paa København-Jylland i Døgnet, paa

en Nat løber man fra Esbjerg til London. Aftenmælken i Danmark kan altsaa bringes frisk paa Torvet i London næste Morgen. Paa tre Døgn kan man befare en Vejstrækning som fra New-York og til København.

Det er Eventyrets Syvmilestøvler, som, nu, i vore Dage, forvandles til et — Dampskib. Og alt dette blev ikke til noget, fordi Staterne i sin Tid har givet Patent til en Vandbicycle, hvorved man afskærer en større Opfindelse fra at komme frem. Uden Patent vil det blive i høj Grad besværligt at skaffe Penge til et stort Forsøg. Men jeg lader Sagen komme frem her i Tidsskriftet, hvis Læsere sikkert vil interessere sig for den. Det er dog noget nyt paa Tænkningens Omraade. Og maaske en Anden derved faar Lejlighed til at finde en ny Form, saa Sagen kan realiseres til Gavn for Land og Folk. Jeg har i hvert Fald ment, at det var rigtigt, at den kom frem i Stedet for at dø med mig.

Lad os nu først kaste vort Blik paa Skibe i Almindelighed, dernæst se lidt paa de nye Skibstyper og endelig paa mit Skib, som har kostet mig saa mange Tanker, Penge og Arbejde.

Jeg skal nok være knap og kort i Stil og Ord.

II.

De gamle Skibe.

De første Skibe, Menneskene satte i Søen, har sikkert været de udhulede Træstammer, som de er fundne i vore Moser. Drivkraften til Fremdriften har fra først af været den menneskelige Haand, og Aaren, tør man vel sige, er kun en Forlængelse af den menneskelige Arm. Den ene Aare blev til mange Aarer, hele Rækker af Aarer. Senere fik man andre Midler til Bevægkraft, først Sejlene og ved Fulton Dampkraften: Hjulene og Skruen, Vandstraalen o. s. v. Men alle Skibe beroede paa at kile sig gennem Van-

det. Det var det fundamentale igennem Aarhundreder. Man kendte kun dette Princip.

Hos uciviliserede Folkeslag i vore Dage vil man finde Baadetyper, som fuldt kan maale sig med den moderne Kaproningsbaad. Medens vi ligesom har taget Udviklingen i Spring, saa har de vilde eller halvvilde Folkeslag gennem Udviklingen i Aartusinder naaet at faa dannet hurtiggaaende Baade, der fuldt staar paa Højde med vore.

Hvad det angaar med dette Princip: at skyde Baaden gennem Vandet, da hviler Princippet paa en god Lov: Kilen. Det hedder jo ogsaa at „kløve“ Bølgerne.

Man har, saa langt Historien rækker tilbage, søgt at ændre Formen, men ikke Princippet. Snart har man gjort Skibene kortere, snart længere, saa har man gjort dem bredere, saa smallere, saa flade, saa buede, saa skarpe i Bunden, saa har man gjort dem bredbougede, saa smalle som de amerikanske Klippere, saa har man givet dem et For- og et Agterkastel, som Kolumbus Skibe — ja, idelig har man ændret i Formen, men aldrig i Princippet!

Sejlskibene stod i deres fulde Flor, industrielt set, og i et romantisk Skær, især for de Unge, da Fulton kom med sit Dampskib. Til da var det Sømanden, i Nankinsbukser, i blaa Trøje og med Panamahat paa det solbrændte Hovede, der beherskede Havet fra Nordens Is og til det varme Bælte; men med Fulton fik Havet en anden Konge: Maskinisten. Fra sit sorte Hul fik han Maskinens Staalarme til at dreje Hjul og Skruer, saa Skibene gik mod Vind og Strøm, noget Sømanden kun med Besvær og ved Krydsning kunde faa sit Skib til.

En haard Kamp er der kæmpet paa Havet mellem Sømanden og Maskinisten. En Kamp, som ikke er sluttet efter et Aarhundredes Forløb. Men i det tyvende Aarhundrede vil sikkert de allerfleste Sejlskibe være forsvundne fra Havene. Kun smaa Fiskerbaade og en lille Flotille Lyst-

RUTHS VUGGEVISE

Louis Møhlholm
1. 4. 1924

ANDANTE SIMPLICE

1. Sov kun trygt, mit lil-le Barn,
2. Hvil kun trygt ved Mo-deres Bryst,

p.

This system contains the first two vocal lines and the beginning of the piano accompaniment. The piano part starts with a piano (*p.*) dynamic and features a simple, rhythmic accompaniment in the right hand and a bass line in the left hand.

Moderes Sød er bedste Lej-e, vaagner op, var frisk og sød frejdig gaar paa
hun vil altid sig for-Garme, selv om du i Leve-lyst gli-der ud af

mp.

This system continues the vocal lines and piano accompaniment. The piano part includes a mezzo-piano (*mp.*) dynamic marking. The lyrics describe the mother's love and the child's growth.

Vang og Vej - e
hen-des Ar - me.

p.
pp.

This system concludes the piece with the final vocal lines and piano accompaniment. The piano part features piano (*p.*) and pianissimo (*pp.*) dynamics, ending with a simple chordal structure.

Noderne til Ruths Vuggevise er skrevet af Louis Møhlholm.

baade vil fortælle om Havets stolte Svaner. Endnu vil man i Ny og Næ kunne træffe en fuldrigget Bomuldsmand; men Sejlskibene vil, efterhaanden som de raadner eller forliser eller ruster op, glide ud i det store Rum, ikke en Gang efterladende sig en Stribe Kølvand

De vil forsvinde som Landevejens Diligencer!

III.

To Sejlture kan Mennesket med Stolthed pege paa fremfor andre, den ene er Kolumbus første Rejse til Amerika, det var den Rejse, som hvilede paa det saare simple Princip: a t s e j l e m o d V e s t. Det var det Hele. Den anden betydningsfulde Sejlture var Robert Fultons første Dampskibsrejse med „Clermont“. Ingen havde Tillid til Fulton, det engelske Admiralitet sagde, at enhver Maskindiel, som kom i Berøring med Vandet, maatte gaa itu, og der var tusinde Betæneligheder at overvinde, inden „Clermont“ kunde foretage den Rejse, som skulde blive en af Menneskeandens Triumfer. Og selv da Skibet sejlede, sagde man endnu: „Ja, det er paa Floder, det gaar, men lad ham komme paa Havet, naar det rigtig stormer, saa er han nok snart færdig med Sejladsen.“

Nu er det en Kendsgerning, at de store Oceanflyvere hverken ænser Storm eller Søj eller Strøm, med Uhret i Haanden fører Kaptajnen, saa at sige, Skibet over Oceanet uanset Elementerne og naar Bestemmelseshavnen paa Minuttet. Selv om det end ikke gaar slet saa ideelt til, maa det dog siges, at Dampskibene gaar med en Præcision, som man i Sejlskibsdagene aldrig har kendt.

Dampskibene lod sig ikke begrænse til blot at befare Floder og Indsøer. Nu er de Havenes Pryd, som Sejlskibene var det, inden Fulton kom. Men ogsaa Dampskibene gaar i Sejlskibenes Furer, thi Skibene, som saadanne, er byggede efter samme Princip som Sejlskibene. De skydes alle

gennem Vandet, idet Skibene er dannede som Kiler, der drives gennem Havene. Udviklingen for Fremdriftens Vedkommende har altsaa været paa dette Omraade: Aarer, Sejl, Hjul, Skruer, og Kilden til Drivkraften har været Menneskekræfter, Vinden og Dampen. Det sidste Udslag, som Kilesystemet har fundet, er i Baltimoretypen: et fuldstændig Knivsblad til at skære gennem Vandet.

Man har især i England ofret meget paa Modeller for at finde den fordelagtigste Form for et Skib. Og det kan jo ikke nægtes, at selv engelske Fiskerbaade er glimrende Sejlere. Danske Kaptajner paa Esbjerg-Parkestone-Baadene vil i forrygende Storme have set engelske Baade ligge og fiske under Horns Rev, i en Sø, hvor vore store Dampere havde ondt ved at holde den gaaende, men Engelskmændene laa med deres Garn ude, og deres Baade klarede sig brillant.

Man vil vel i vore Dage paa Dampskibsomraadet med de gamle Typer være naaet saa langt, som der kan naaes, og ved Torpedobaade og Oceanflyvere er man naaet til samme Fuldkommenhed, som Sejlskibene havde naaet paa Fultons Tid.

IV.

De nye Skibstyper.

Der er for Tiden flere, som sysler med at bygge „Fremtidens Skib“. Den franske Ingeniør B a z i n har i 15 Aar beskæftiget sig med at konstruere et Skib, der hviler paa lindseformede Pontoner og fremdrives ved Skrue. En Autoritet her til Lands, Hr. Overkonstruktør O r t m a n n paa Orlogsværftet, har om dette Skib udtalt, at det var „umuligt“. Og ihvorvel jeg maa erkende denne Herre som Autoritet, saa er det ikke sikkert, at han har Ret i sin Dom. Thi det gaar med Autoriteter paa dette som andre Omraader, at de er saa optagne af fordomsfulde, haandværksmæssige Forestillinger, at de ikke kan se med milde

Øjne paa det, der bryder alle haandværksmæssige Forestillinger. Heller ikke jeg vil indrømme, at Bazins Skib er godt, thi hvis det var Tilfældet, da vilde jeg ikke have ofret hverken Penge eller Tanker paa den Idé, jeg kalder mit Skib.

Hvorfor er Bazins Skib da ikke godt? Fordi han ikke har gjort Skridtet fuldt ud.

I Stedet for at Bazin ved Skruer driver Skibet frem, griber jeg med Maskinernes Staalarme fat i selve Pontonerne og drejer dem rundt i en Omgang pr. Sekund. Den direkte Kraftoverføring er jo altid den bedste. Under Udarbejdelsen af Planerne henvendte jeg mig til adskillige om Sagen.

Hr. A l f r e d B e n z o n — Lystbaadskonstruktør — har udtalt sig omtrent saaledes: „Ja, det kan godt være, at Deres Skib er godt og kan komme til at sejle, og gør det det, da vil det foranstalte en Revolution indenfor Skibsfarten; men tror De ikke, at De faar for megen Søj foran?“

Jeg mener, at Søerne efterhaanden vil forsvinde under Pontonerne.

Kaptajn E m i l F i s c h e r — den bekendte Fysiker og Lærebogsforfatter — har udtalt sig omtrent saadan: „Jeg mener, at Skibet er en god Idé — jeg har i hele mit Liv ikke kunnet finde en saa stor Idé som denne — og Balanceforholdene er fortræffelige. Jeg tror, at Skibet vil gaa hurtigere, end De har projekteret, og for hver Gang og i samme Grad som Pontonernes Diameter forøges, fremmes ogsaa Farten. Efter min Mening vil der heller ikke blive nogen „Slip“*). Kaptajnen har nok Ret. Jeg har derfor glædet mig meget over hans Dom. Vi vil derpaa se lidt paa Bazins Skib.

*) „Slip“ vil sige Tab af Kraft ved Friktion gennem Vandet.

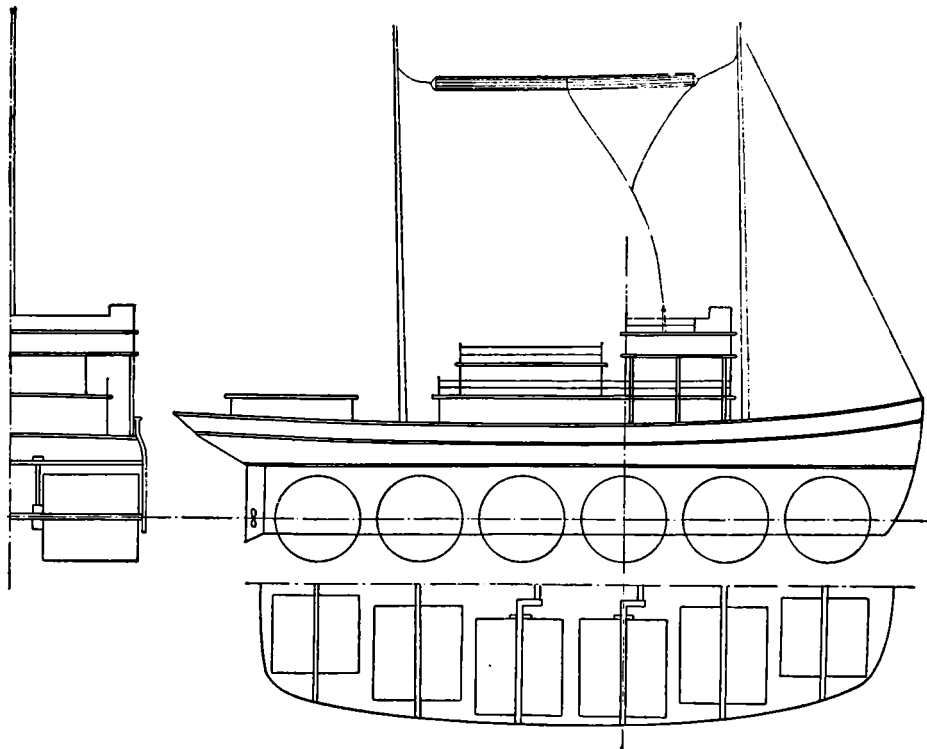
Jeg maa atter og atter fremkalde for Læserne, at jeg har gjort min Opfindelse u d e n at kende Hr. Bazin, om hvis Person eller Skib jeg ikke anede det mindste.

Bazin er født 1826 og er altsaa nu en 70 Aar gammel. I de sidste 15 Aar har han beskæftiget sig med sit Skib. „Den Tanke, hvorpaa hans Type hviler, er den at forvandle Skibets glidende Bevægelser gennem Vandet til en rullende Bevægelse, hvilket i høj Grad formindsker Gnidningsmodstanden og tilsteder en langt større Hastighed.“ Skroget er erstattet af en Platform, der hviler paa 8 Pontoner, der har en Diameter paa 66 Fod, og Periferien er altsaa ca. 200 Fod. Maskinen skulde kunne udvikle 10,000 Hestes Kraft, og Bazin paaregner derved en Fart, saa han kan sejle fra Havre—New York paa 3—4 Døgn. Pontonerne er inddelte i vandtætte Rum. I Tilfælde af Lækage kan Skibet repareres. Skibet styres ved Hjælp af en Vandstraale.

V.

Mit Skib.

Omsider naaedes da det Punkt, hvor det vilde være paa sin Plads at skænke Skibet Omtale, gaaende ud fra, at vi ved det foregaaende har vakt nogen Opmærksomhed for det. Det bestaar af en Platform eller Overbygning, ikke ulig et andet Skibs, og denne Platform tænkes baaren af 12 St. Pontoner, der alle er hule og forsynede med hule Akser. Paa denne Platform findes saa Maskinerne anbragte samt Saloner for Passagerer, Lastrum m. v. A propos: Lastrum er Skibets svage Side. Det er vel nærmest som Passager- og Postbaad, som Befordrer af letfordærlige Fødevarer, at dette Skib vilde kunne have nogen Fremtid for sig. Mangel paa Lastrum og en noget for stor Bredde er Skibets e n e s t e Mangler. Dets Fortrin er mange, maaske jeg i en Hast bør nævne nogle af disse: Stærkere Fart end noget andet Skib, kan gøres synkefrit, har kun et

Tegningen af Et hurtigtgaaende Skib er udført af stud. polyt. Arne Fredborg paa Grundlag af Carl E. Simonsens Tegning fra 1896.

ringe Dybtgaaende, behøver ikke at gaa i Dok, fortrinlig Styring, kan paa et firhjulet Spor ved egne Kræfter bevæges over Land.

Opfindelsens Historie.

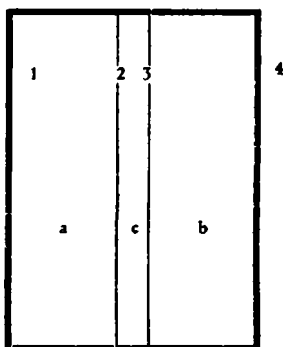
Det første Udkast er gjort for fire Aar siden, jeg foreviste det den Gang bl. a. for Forvalter K j æ r u m g a a r d fra Østerbro, og siden tænkte jeg ofte paa Sagen. Ved et Aftenselskab hos Red. J u l. S c h i ø t t først paa Aaret 1895 fremkom Dr., senere Folketingsmand O s k a r H a n s e n med den Nyhed, at en fransk Ingeniør ifølge „L'illustration“ havde opfundet et Vidunderskib, der paa saa og saa kort Tid skulde kunne sejle fra Havre til New-York. „Det gik paa Tromler,“ sagde Hr. Hansen. Jeg meddelte saa de Tilstedeværende, Botanikeren R a u n k i æ r og Forfatterinden Fru R a u n k i æ r m. fl., at jeg ogsaa havde konstrueret et saadant Skib og tegnede straks en lille Skitse af Skibet. Man mente, at mit Skib var det bedste. Der gik saa nogen Tid. Og jeg mente, at Bazin, der havde sin Ingeniørvidenskab forud for mig, havde sejret. Men jeg fik imidlertid fat i Tegninger m. m. over Bazins Skib og troede at kunne se, at mit Skib var bedre end hans. Den 16. Maj 95 gik jeg til England. Paa South Kensingtons saa jeg George Seversons Lokomotiv, der ogsaa havde haft sin Konkurrent — men alligevel blev det „Raketten“, der bar Prisen hjem. Jeg kom til paa dette Sted at omtale mine Planer for min Ledsager, cand. mag. Brigader P o v l s e n, og han raadede mig til snarest muligt at fremlægge disse Planer for den civiliserede Verden: „Der er jo ingen Grund til at give Bazin mere, end hvad der er hans.“

Pontonerne.

Skibet bestaar af et System af 6 dobbelte Pontoner, altsaa tolv, som hviler paa 6 i Centrum liggende Akser. Disse Pontoner, der tænkes byggede af $\frac{3}{4}$ “ Staalplader, ere

20' lange og 20' høje, tætte og forsynede med tre Mandehuller, et i hver Bund og et i den cylindriske Bug. Akserne er 1' tykke, hule men med 3" Vægge. Disse Akser former sig mellem Pontonerne som Krumtappe, og de er indbyrdes forbundne med hverandre. Pontonerne ere hver forsynede med 12 Stkr. 1' brede 3" tykke Skovle. Princippet er, at disse Pontoner skal virke som store Tandhjul, der skydes henover en lang Tandstang: Havet . . . !

Over Pontonerne er Dækket, der hviler paa fire Vægge.

1 og 4 er ydre Skibsvægge, 2 og 3 indre. Paa Dækket anbringes tre Huse: To Saloner og et Maskinhus. a og b er Rum til Pontonerne, og c til alle Krumtappe.

Styringen

foregaar ved, at en eller to Skruer arbejder i et Plan, som ligger tværs af Skibets Længde.

Farten.

Mit Skib har i det mindste to Fordele fremfor Bazins Skib: større Bæreevne og en ubetinget bedre Evne til Bevægelighed. Thi de store Pontoner virker jo som store Lokomotivhjul. Lad os gøre et Tankeeksperiment angaaende Farten: Pontonernes Periferi (Omkreds) er ca. 60 Fod, ved en Omdrejning pr. Sekund tilbagelægger altsaa

Skibet denne Vejlængde, naar vi ikke her medregner Modvind, Strøm, Friktion, men dertil bruges det Overskud af Fod, som vi sløjfer ved at sige ca. 60, og ikke de Par Fod til, som egentlig er Periferiens Længde.

Altsaa 60 Fod i Sekundet er 3,600 Fod i Minuttet, er 216,000 Fod i Timen, hvilket er lig 9 danske Mil i Timen, 36 Mil i Vagten, 216 Mil i Døgnet. Men det er nu den skematiske Fart, som aldrig naaes, lad os holde os paa 8 Mil i Timen, det er 192 Mil i et Etmaal. At faa en Maskine, som kan foretage disse Omdrejninger med vore Pontoner, er næppe svært; thi medens man hidtil har skullet skyde Vandmassen tilside, benytter jeg Vandet som en ordinær Vej, og det er kun Skibets Vægt, der skal rulles paa brede Følge henover Havfladen.

Men Bølgerne?

Der er jo ikke nogen, som længere tror paa de Søer, der efter naive Sømænds Mening og Fortælling skulde være høje som Kirketaarne. De findes ikke. Dr. Scott har oplyst, at Oceanbølgen i frisk Vind kun er 5—6 Fod høj; de højeste Bølger, som han har maalt, var 32 Fod høje. Bølger paa 50—60 Fod er selv i Storme meget sjældne. Og Farten er heller ikke synderlig stærk, i Smaaluft bevæger en Bølge sig 24 Fod i Sekundet, men i frisk Kuling kan Hastigheden godt blive 360 Fod i Sekundet med en Bølgelængde af 260 Fod. I Storm bliver Længden over 400 Fod og Hastigheden meget større, nemlig 28 Sømil i Timen. Man vil derfor let se, at selv i disse Søer vilde et Skib som mit let kunne klare sig, maaske endog lettere end de hidtil kendte Skibe.

Men Vinden?

Vinden er Skibets Uven! Det maa jeg tilstaa straks.

Stormen kan rigtig faa Tag i de høje Pontoner; men jeg antager ikke, at Skibets Uven vil blive farlig. Trods Vinden

vil Skibet ile over Havfladen med en meget stærkt Fart, og Vinden vil øge Hastigheden, forsaavidt den ikke er halv eller hel kontra Skibets Maal.

N.

V.

Ø.

S.

Skal et Skib fra V. til Ø. og under stærk Vind fra N., da maa Skibet føres i en Vinkel, der maa blive spids i Forhold til Vindens Styrke. Vinden er som sagt Skibets Uven, men ikke farlige Uven; thi

B a l a n c e f o r h o l d e n e

er gode. En Fysiker har udtalt følgende: „Til Trods for, at „centrum gravitatis“ (Tyngdepunktet) for dette Fartøjs Vedkommende ligger betydeligt hævet over den horisontale Vandflade, er en Kæntring dog en fysisk Umulighed, saalænge Pontonerne er ubeskadigede. Skulde de til Eksempel ved en Paasejling blive ubrugelige, svømmer selve Skibet paa Vandet og er paa Grund af sin Bundflade lige saa lidt udsat for at kæntré som en almindelig Tømmerflaade. Idealet: „Stiv og selvrejsende“ er naaet her i fuldeste Maal.

S k i b e t s B y g n i n g.

Spanterne til Skibet bør rejses som Brobuer, der blev altsaa 6×4 Buer foruden en for og en agter paa tværs.

Skibet vil saaledes ikke blive en Bro ulig, idet Pontonerne da maatte betragtes som Broens Piller, og Akserne fra Pontonerne da vilde være det centrale Leje for Vægten. Atter og atter maa jeg fremhæve, at mine Pontoner har en uhyre Bæreevne. Og Skibets Længde har jeg projekteret til 144 Fods Længde, Bredde 46'. Kulbeholdningen tænkes anbragt i den Gang, der bliver midtskibs mellem hver Sides Pontoner ovenover Krumtappene. Gennem Skibets Længde lægges en Sporvej til Befordring af Kullene. Ski-

bet tænkes drevet frem af to, hinanden uafhængige Maskiner, ligesom Styreindretningen ogsaa bør have sin selvstændige Maskine.

Forøvrigt maa jeg her indskyde den Bemærkning, at skulde Skibet bygges, da maatte der træde en Tekniker til, der helt var Skibsbygger. Mit Arbejde i denne Sag skulde bare være: at give Ideen og en skematisk Fremstilling af samme.

Slutning.

Vi vil nu standse, efter at vi har betragtet de mest moderne Planer, som gaar ud paa at skaffe os hurtiggaaende Skibe. Med Kilesystemet kan man nu ikke naa videre, thi man er med Baltimore-Typen kommen til den yderste Grænse af Skarphed. Det samme er Tilfælde med Maskinerne. I Torpedobaadene, som i Oceanflyverne, er man ligeledes kommen saa vidt frem, at man kan ikke naa længere frem, hvis man da ikke helt vil fylde Skibene med Maskiner, Kedler og Kul.

Vil man alligevel yderligere forcere Farten, da maa man ind paa den Vej, som er antydnet baade fra fransk og fra dansk Side. Det er Hjulet, som træder i Slædens Sted, den roterende for den kilemæssige Bevægelse.

Rimeligvis vil det ikke vare mange Aar, inden man i hvert Fald paa Floder, Bælter, Sunde, Søer og Indlandshave vil faa Skibe at se, der paa rullende Hjul farer afsted med en Hurtighed, som vil være mange Gange større end den, som udfoldes paa vore Jernbaner.

Hvem, som saa faar Æren af Opfindelsen, kan jo i og for sig være ligegyldig.

* * *

I 1896 henvendte jeg mig til Overkonstruktør Ortmann, Orlogsværftet, og Direktør Bindesbøll, Helsingør Skibs-

værft. De erklærede begge, at Skibet var godt nok, men for dyrt at bygge; det vilde kun egne sig til Post- og Passagerskib.

Hvorledes vilde det hurtiggaaende Skibe kunne klare sig som Isbryder?

Der var kun een Fejl ved denne Sag, at Opgaven var større end Manden. Projektet blev henlagt. Og jeg gik paa andre Eventyr og Rejser. Men en Tid lang stod jeg som Æslet mellem to Knipper Hø: Opfinder eller Skribent? Jeg valgte det sidste. Men valgte jeg rigtigt? Det er i hvert Fald nu for sent at vælge om igen.

Hvem der i øvrigt vil vide mere om denne Sag, henviser jeg til: Opfindelsernes Bog (1923), II. Bind, Side 327, Patentschrift 74211 (5. April 1894) og endelig til Magasin Pittoresque No. 3, 1895.

Det er altsaa en Menneskealder siden, at den franske Ingeniør Bazin og jeg gjorde samme Opfindelse, hvad man jo ogsaa kender fra andre Omraader, hvor en eller flere kan have samme Tanke uanset Rum og Sted.

Hvorfor blev nu disse Opfindelser kun Tankeeksperimenter? En af Grundene var, at jeg er en frygtelig Kluddermikkel til Haandens Arbejde, men den, der vil ad disse vanskelige Veje, maa i hvert Fald kunne noget med Tang, Fil og Hammer, men det kunde jeg altsaa ikke.

Man maa beklage, at der ikke er gjort noget praktisk Forsøg med en større Model.

Det var ikke af Mangel paa Flid eller Arbejdslyst, for jeg har ofte haft Arbejdsdage paa 16—18 Timer og nu og da en enkelt Dag paa 35 Timer (Tuborgs Fabrikker og ved mit Skriverbord). Der er adskillige af mine Kollegaer, som, naar de har travlt, gaar i Seng, naar jeg staar op.

Jeg har, om jeg kan sige det paa den Maade, været overlæsset med Tanker og Ideer. En Dag kom saadan en Tanke flyvende til mig: Hvorfor anvender man ikke fly-

dende Møller paa vore Strømme (Lille Bælt), som man har det paa Donau'en? Hele Problemet bestaar i, hvis jeg tør sige det paa den Maade, at man forankrer to store Pontoner (Kulpramme) og anbringer paa forsvarlig Maade tre Vandhjul paa og mellem dem. Naturligvis, een Mølle betyder ingenting. Men tusinde Møller betyder noget, Hundredetusinder endnu mere. Den Dag, Kullene slipper op, faar man nok travlt med den Slags Eksperimenter. Man leder allevegne efter Drivkraft — her er en Drivkraft.

Saa godt som hver Aften, jeg har levet, har jeg tænkt paa Skibe. Disse blev min sidste Tanke for den Dag.

ANDRE TANKEEKSPERIMENTER

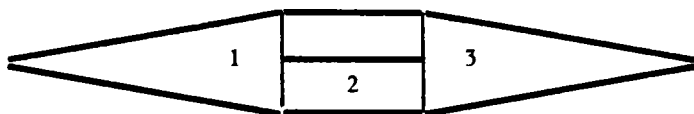
En Aften fik jeg den Idé, at man i Stedet for Sejl paa Skibe maatte kunne anvende store Vindmotorer, som man saa kunde sætte i Forbindelse med en Skrueaksel og Skrue. Motorerne skulde bruges med Sidevind og plat-vor-de-gat.

Gennem en meget lang Aarrække har jeg ofte haft disse Problemer til Behandling, naar Tiden tillod det, og det var ikke mine kedeligste Timer, thi man forstaar, at skulle disse Problemer virkelig løses, vilde det let tage Aar af en Mands Liv og mange Penge (som jeg aldrig ejede).

Disse Tankeeksperimenter blev altsaa mere Drømme end Planer, og som saadanne maa de velvilligst tages. En Aften syslede jeg ogsaa med et Luftstrømsanlæg, der skulde udnytte en Del af den uhyre Mængde Varme, Solen udstraaler (eller Straaler, som bliver til Varme, naar de møder Jorden). Der er gjort mange Forsøg (John Ericson m. fl.), men noget praktisk Resultat naaedes ikke. Jeg forlader fuldstændigt Princippet angaaende et Dampkraftanlæg, men jeg vil benytte Kraften direkte ved et Luftstrømningsanlæg. Og her kan saa den indvundne Kraft omsættes til Elektricitet etc. Man bygger et tæt Hus med

en mod Syd skraanende Glasplade (der bygges af de største Glasflader, der overhovedet findes), man anbringer „for at holde paa Varmen“ 1000 runde Glasbeholdere, $\frac{1}{2}$ fuldt med Kultjære, paa Gulvet i Huset og lader Luften faa Adgang til dette gennem et Kulddepot (Is og Ammoniakvand). Drivkraften vindes ved Gennemtræk, idet den opvarmede Luft passerer en Luftturbine.

Naturligvis har jeg som mange beskæftiget mig med Konstruktion af Flyvemaskiner og Luftskeibe. Som egentligt Trafikmiddel har jeg ikke haft Tillid til Flyvemaskinen — men den har overtruffet mine Forventninger. Det er en Snes Aar siden, jeg tegnede en Zeppeliner, der havde sin egen Form. Jeg har stadig haft en ringe Mening om de Gondoler, der hænger under Skroget (en Levning fra Luftballonen). Min Tanke var, at man skulde dele (paa en Maade) i tre Dele, saaledes som er vist paa nedenstaaende skematiske Tegning.

1 og 3 er Rum for Bærekraften, 2 er Kahyt og Maskinrum. Skruer anbringes 2 og 2 paa hver Side. Styring som paa Zeppelinerne.

Naar man saadan paa en tre-fire Linjers Plads skal udtale sig, ser Problemerne lette nok ud, men skal disse løses til praktisk Brug, kommer straks Udgifter og Vanskeligheder. Og hvorfra skulde Pengene tages? Forholdene vilde for en Mand som mig have været helt anderledes, hvis jeg i min Ungdom var kommet til U. S. A. Men det skete ikke.

Og jeg har ofte erfaret, at det ikke er nemt at være en lille Mand i et lille Land. Som jeg en Gang skrev i et Digt:

Marsvinsjægerne — et Fotografi af Ludvig Sick i Middelfart.

„Hvorfor fik jeg et Ørnemod, men altfor svag en Vinge?“

Man maa regne disse Tankeeksperimenter som Tankelege, hvis man kan bruge det Udtryk.

— — —

22. December 1928.

Nu kan man mene, at det er ganske overflødigt at omtale dette, der aldrig blev til noget; det er rigtigt; men jeg vil dog henlede Opmærksomheden paa, at jeg har projekteret en Vanløse-Jyllingebane (se I. Bind) og faaet den godkendt af Regering og Rigsdag i Chr. Hages og Svend Høgsbros Tid, og senere har Ingeniørforeningen og et Amtsudvalg udtalt sig for Vejanlæg i den opgivne Retning. Uden Tvivl var jeg sikkert ogsaa den første, der udtalte i en Avisartikel *Ønskeligheden af en Bro over Lillebælt* og paapegede et Terræn Vest for det nuværende Anlæg, ved Vasnæs Batteri, hvor Bæltet er smallest, som det bedst egnede Sted.

Men Broen bygges altsaa nu af d'Hrr. Monberg og Thorsen. Samtidig vil jeg ikke afholde mig fra at nævne, at Jernstøber J. S. Hess i Middelfart var den første, som udtalte sig til mig om et saadant Anlæg.

I hin Avisartikel skrev jeg, at der nok vilde gaa ca. 40 Aar, inden man tog fat paa Bygningen af en saadan Bro, og det kom til at passe!

Jeg kendte mine Pappenheimere!

Men paa hint Tidspunkt vilde Broen have kunnet været bygget for en halv Snes Millioner, og desuden havde vi sparet de Millioner, som Færgedriften mellem Strib og Fredericia har kostet Landet i de 40 Aar.

BENNY M. GOLDSCHMIDT

SAMARITANENS FADER — ET KULUTURBILLEDE
FRA KØBENHAVN AAR 1893

DET fryser hver Dag, og paa Snevejret er der ingen Ende. Isen ligger tyk ved Havn og Kyster. Østersøen er utilgængelig, og al Trafik er næsten standset. Murerne ser til Stilladserne, men paa disse ligger fodhøj Sne; Havnearbejderne stamper om paa de øde Pladser langs Kvæsthusbroen, ved Stranden og paa Christianshavn. De kiger udover Havnen, der ligger blændende hvid og kruset som et Hav, der er stivnet i en Storm. Det lakker mod Aften. Dagen er ikke længere. Vinden er gaaet til Hvile. Over Landskabet er en blaa, kold Tone, der dog hist og her viger for et gyldenrødt Skær af den døende Sol.

I Grønningen nærmest Toldboden staar 400 Mænd, overvejende „Skovsere“ (Skovshoved), der ønsker 12,000 Kr. for at ise Damper „Oluf“ ind — men Rederne mener, at det er mange Penge, og i Morgen er det maaske Tø.

Tø? Hvem ved det? Skovserne kaldes ogsaa „Bjærgerne“; de bærer alle korte Jakker, laadne Huer og stort Skæg, der indrammer vejrbitte Aasyn.

De skridter om i vældige Søstøvler, hvis Skafter er knyttet til Livremmen med en Snor af Hamp, og de har trukken lange, hvide, uldne Strømper uden paa de mørkeblaa Bukser.

De damper paa smaa Shagpiber.

12 Par Transtøvler danser en Sekstur, opildnede af Høebergs kraftige Sprit.

Aftenbladene fortæller, at Marinen nu vil uddele gratis Kul til sin faste Stok, og at andre kan faa af de sorte Diamanter i smaa Partier til Indkøbspris, og at der paa Københavns Understøttelsesforenings Dør i Morges af Politiet er funden en fattigklædt hængt Mand, samt at Hushovmesteren paa et Skib, der ligger indefrosset et Par Mil mod Nord, er funden død. Aarsag: Forfrysning.

Trafiken paa flere Jernbanelinier i Jylland er standset Snepløve og Kastere er ude for at gøre Vejen klar. Fagforeningerne ansøger Københavns Kommune om Midler til offentlig Bespising og om Kul og Kokes til billige Priser

Kongen giver 200 Kr., Prins Valdemar 100 Kr. og Wes-sel & Vett 5000 Kr. til Københavns Understøttelsesforening.

En sulten Hare løber en Morgen over Sølvtorvet, forfulgt af en halsende Hund; Haren hytter sit Skind ved at løbe ind i Botanisk Have

„Bryderen“ baner Vej gennem Isen til Malmø, og en Rende, bred som Amagertorv, dannes — man finder et Lig paa Isen, og en svensk Skuespiller, der er Rejsende med Damperen, søger at vække Liget til Bevidsthed ved at hælde varm Kognac i dets Mund

Skuespilleren fortæller de omstaaende, at han oprindelig var Mediciner, næsten Læge

I Vendsyssel maaes Sneen med Alenmaal. Linjen Aalborg-Randers er ryddet med Snepløve — og Togene kan atter føres igennem.

I Thy ser man stærke Lyn, medens Termometret fortæller, at det fryser 10 Grader.

De, der har Penge eller Frikort, gaar paa Kasino for at se Esmanns „Magdalene“, i hvilken Wiehe optræder som Kristus og Elna From som en moderne Magdalene i Uhdes Stil. Sygekasser og Fagforeninger holder for længe siden planlagte Maskerader

Der afholdes Skøjtevæddeløb for Voksne og Dreng, og Sejrherren løber $\frac{1}{4}$ Mil paa 3 Minutter 48 $\frac{1}{2}$ Sekund

Journalist- og Skuespillerforeningen fejrer et Vinter-eventyr: Et Kostumebal, hvor der opføres et St. Hans-aftenspil fra Frederik VI.s Tid og ikke bæres Masker — undtagen de naturlige!

Men der er Hundredtusinder, der ikke kommer hverken paa Kasino, til Maskerade eller Kostumebal

Det er dem, der hungrer og fryser i det sorteste København, der hvor Fattigforstanderen og Lægen og Jordemoderen, men hverken Rodemesteren eller Solen kommer

Det oplyses, at kun hvert tredie Barn faar Mad i Skolerne, at der sultes og fryses i Mængder af Hjem, og at man er naaet Bunden af de velgørende Kasser.

15,000 Arbejdere — en hel Hær —, som især rekrutteres fra Bygningsfagene, gaar ledige. Der er stor Nød i Byen. Da dukker Samaritanen op, dens Leders Navn kender snart hvert Barn. Han er ikke dens Opfinder, det var en Missionær C. F. S c h r ø d e r, ingen kender, men B e n n y M. G o l d s c h m i d t er dens Organisator. Og han og hans Hustru og en Kreds af unge, offervillige Damer forvandles i en Hast til at være de Fattiges Tjenere. Fra 10—3 spiser der Grød og Margarinebrød. Og Nødlidende strømmer til de gæstfri Borde som Fluer til en Honningkage. Uhyre Bjerge af Mad og Have af Mælk forbruges hver Dag. For en 10 Øre mættes en sulten Mand, Kvinde eller Barn

Man spørger ikke, hvorfra disse Hungrige kommer, til hvilken Religion eller Land de hører, om deres Nød er u- eller selvforskyldt.

Man ser stort paa Tingene og giver de Sultne Mad og de Tørstige at drikke.

En høj og fornem Embedsmand med et tykklingende Navn advarer i „Berl. Tid.“ mod at opamme Socialister ved at uddele gratis Mad.

Ingen hører ham

Alle andre, der kan, vil netop give.

En Barber vil forære „Samariterne“ 2 Øre af hver 10 Øre, han tjener, en Værtshusholder giver de Fattige Part i Udbyttet af hans Billard.

Kunstnere modellerer Snedamer, som samler Penge ind; en saadan Dame indsamler paa Vesterbro 112 Kr., medens hendes Veninde i Store Strandstræde faar 91 Kr. i sin Metalbøsse

En Varietéforestilling i Bocks Lokale giver 179 Kr. 89 Øre.

En Mand indsamler 200,000 Frimærker, som han sælger. Bladene offentliggør lange Lister paa Bidragydere. Kronerne tælles i Tusindvis. Og ved en Velgørenhedsfest sælger Prinsesse Marie, assisteret af Fyrstinde Koudachef og Baronesse Blixen-Finecke, for 4800 Kroner Roser

Byen oversvømmes af Prinsessens Roser, Syrener og Amaryllisser

Og Grevernes og Baronernes og Grosserernes 100 Krone-Sedler forvandles til Grød og Mælk og Brød.

Kongen gaar i Spidsen for Velgørenhedsarbejdet, giver kongelige Penge for et Numer paa Velgørenhedsfestens Tombola og vinder en Dukke og en — Kakkellovn.

— Den kan være god i disse Tider, siger Skuespiller Zinck, der forestaar Lykkehjulets rastløse Gang, men Deres Majestæt maa selv købe Kullene!

Ved en Jubilæumsmiddag for en anset Lægeprofessor indsamles ved Bordet 100 Kr.

Der oprettes Varmestuer.

Frelsens Hær begynder ved at stille sin Mødesal i Zinns-gade til Raadighed for de stakkels Fattige, som har bedt om Ly for Frostnatten

Senere aabnes en Varmestue i „Ny Alhambra“ og en halv Snes andre Steder i Byen. Blandt disse var ogsaa i

Rymsgade 4 Grosserer Sigvardsens og — min Varmestue.

Men Hovedinteressen er knyttet til „Samaritanerne“, hvoraf der er en paa Christianshavn, en paa Vesterbro og to paa Nørrebro

Til at begynde med var der kun i Penge til 3 Dage, og endda havde Lederen straks lagt 1000 Kr. paa Bordet, men Penge kom ikke til at mangle. Man solgte Flasker med Enører i og festlige Jubilæumstokroner Journalister sad hver Dag og grundede paa ny Maader, saa man kunde hidse Hr. Sørensen til at give paa. Og Pengene løb glade i „Samaritanen“s Kasse Ogsaa de Arbeidere, som havde at bestille, gav med rund Haand

Og som man taler om Aanden fra 48, kan man tale om Aanden fra 93!

Og som hin overvandt denne en mægtig Fjende, om end Fjenden ofte blev Sejrherre.

Vinteren stredes, sukkedes og sultedes igennem — thi naturligvis kunde Velgørenheden ikke aftørre alle Taarer, stille al Hunger og Tørst.

Men i Bladene saa man Vaarvers, og Drengene begyndte at spille Top paa Frueplads.

Der digtedes og drømtes om Vaar. Her er et af disse Digte:

Endnu er Sne i Luften, endnu det staar med Byger,
det drysser med Krystaller, det funkler og det fyger!
I eviglange Nætter staar Maanens blege Segl
og ser saa dybt i Søens isblanke Glimmerspejl.

Endnu er Bækken stille, den rinder under Dække,
endnu er Rimfrostperler i Vejens nøgne Hække,
endnu dog ligger Sne i hver Plovfure gemt —
men Vaaren skal nok finde, hvad Vinteren har gemt.

Det lakker nu ad Jævnøgn, det haster imod Egne,
hvor der er lyst og solvarmt og livligt alle Vegne,
endnu er det Vinter med Sne og med Blæst; —
men Foraaret kommer med Løvsal og Fest.

Jeg lider denne Vaar i Skov og i Vænge,
 der traf jeg jo hende, jeg elskede længe —
 snart Skoven den løves, snart grønnnes hvert Hegn,
 for Solen alt haster mod Vædderens Tegn!

Men Vaaren var der ikke endnu!

Paa „Samaritanen“ blev man ved at dække Bord og give sultne Mad, til man naaede 29. Marts.

Den sidste Dag bespiste man 178 Mænd og 14,000 Kvinder og Børn.

Og paa begge de nørrebroeske Samaritaner havde man i Vinterens Løb uddelt 188,000 Portioner Mad, deraf hos Benny M. Goldschmidt 125,346 Portioner.

En saadan Gavmildhed havde København aldrig set.

Der var Dage, hvor man havde skaaret 168 Rugbrød op i tykke Skiver og besmurt disse med 100 Pund Margarine, kogt i 200 Potter Mælk 350 Pund Gryn og derhos til Øl og Grød brugt 180 Pund Sukker og 18 halve Tønder Øl.

Med Tilfredshed kunde Goldschmidt, omgiven af Damerne, Vermehren, Heine, Glad, Schwein, Heckscher, Heymann og mange flere, se tilbage paa Vinterarbejdet til Gavn for de Fattige.

Ægteparret Goldschmidt havde ved denne Gerning vundet det ganske Land for sig.

Og utallige Skribenter jublede til deres Pris — men adskillige Mennesker, mest ude paa Landet, skumlede i Krogene; thi disse var imod den offentlige og gratis Bispising, men Samaritanens Fader pegede paa de Ord, han havde skrevet paa Mødesalens Væg, at Samaritanen styrkede til Arbejde og støttede til Flid.

Og der blev stille om Gerningen.

Aar gik, og der kom flere Vintre. Og Samaritanens Bord

stod altid dækket, naar Vinteren var haardst og Nøden størst. Og Millioner Portioner Mad er uddelt ved Institutionens Borde

II.

Men omsider blev dens gode Fader træt og syg. Tid og Sygdom havde, før de burde, gjort ham gammel Lægerne saa paa ham med kritiskkløge Øjne og raadede ham en Vinter at gaa til Syden Samaritanens Fader strittede imod, hans Plads, mente han, var blandt Byens fattige, som han kendte og med Ord og Mad og ofte med Konstanter styrkede til Arbejde og støttede til Flid.

Men Lægerne holdt ved deres.

Og han rejste, ledsaget af sin Hustru. De tog Turen til Middelhavet i smaa Dagsrejser, og de kom ned, hvor der var lunt og dejligt — men Sygdommen havde faaet saadan Tag i ham, at Lægerne stod magtesløse.

Han kom syg hjem.

Og han tog sig igen af de fattige og de hjemløses Sager, men Kræfterne svandt, han afmagredes, og de indre Organer nægtede at fungere.

I lange Tider kunde han saa godt som intet nyde.

Og langsomt sultede han ihjel han, der havde organiseret Arbejdet for at komme de nødlidende til Hjælp, da Tiden var ond og haard, og mættet saa mange!

Han døde og blev begravet.

Ved hans Baare i det jødiske Kapel i Møllegade stod Ministre og andre gode Mænd, Jøder og Kristne, Slægt og Venner samt en Del løsladte Fanger, han med Vennehaand havde hjulpen.

— — —

Men Vinteren 93 glemmer ingen af dem, der var med i Velgørenhedsarbejdet — thi fra det Øjeblik kan man regne, at alt humant Arbejde i København kom ind under andre og nyere Former. Hidtil havde man egentlig kun

haft det offentlige Fattigvæsen at ty til og enkelte Foreninger med forskellige Formaal. Men fra 1893 begyndte Byen København at holde aabent Hus og dækkede Borde, om end Retterne var tarvelige — for de fra Land og By, som opholdt sig i Staden, var kommen i den yderste Nød.

III.

Kort Tid før Benny M. Goldschmidt døde, var han med til at stifte Selskabet „De hjemløses Venner“ paa Grundlag af min Bog „Det daglige Brød“, som var ham til egenet. I samme Periode købte han ogsaa Adserbølgaard til Brug for Fængselselskaberne — med andre Ord, min lille Bog, fuld af Trykfejl, blev alligevel Banebryder for en Idé.

Min gamle Ven Rasmus Hansen — nu i Roskilde — havde sin Part i Bogens Fremkomst og Selskabets Dannelsen.

STORPOLITIK OG — POLITISKE KANDESTØBERIER

KEJSERINDE DAGMAR — JULES HANSEN — GREV
FRIJS sen. — DEN SVENSKKE KONGE OG KRONPRINS —
JOSEF MICHAELSEN — SØNDERJYLLAND

25. Oktober 1928.

I Midten af forrige Aarhundrede, i Studentersoldenes Tid, var Dage ne prægede af de skandinaviske Sammenslutningstanker i Retning af Kalmarunionen, en lysende Drøm om Broderskab mellem de tre nordiske Folk, herunder Svenskfinnerne og Islændinge. Man vidste, at Frederik VII vilde dø barnløs, og som hans Modsætning havde man det frodige svenske Kongehus, der regerede over Landene paa begge Sider af Kølen, Dovre- og Filefjeld, saa Danmark med de tre Hertugdømmer havde bare at slutte Trop, der var jo i Grunden Stof til et skandinavisk Kejserdømme!

Men Stormagterne havde andre Tanker, de ønskede ikke Dannelsen af en ny Stormagt, der havde Herredømmet over Indsejlingen til Østersøen, og 1852 blev i London Christian IX. udset til at blive Danmarks Konge, naar den umulige Frederik VII endelig og for al Tid lukkede sine Øjne.

Endnu i 60'erne levede de skandinaviske Tanker, og der var endog i Christian IX.s første Regeringsaar Tale om en skandinavisk Sammensværgelse, der hidførte en Konflikt med Kammerherre Heltzen, og under hvilken „Spidsmusen“, den senere franske Diplomat, Ambassaderaad Jules Hansen dukkede op og endnu senere kom til

at spille en vigtig Rolle paa Verdensteatrets politiske Scene, idet det uden Tvivl var ham, som bragte den fransk-russiske Alliance i Stand, en Sammenslutning, Kong Edward VII tiltraadte, da hans Moder, Dronning Victoria, var død, og denne Entente cordiale holdt i et vanskeligt Øjeblik, da Verdenskrigen udbrød. Anledningen var de to skarpe Skud i Serajevo, da Erkehertug Franz og hans Gemalinde af Drengen Principio blev dræbt, men Aarsagen laa dybere, det var Spørgsmaalet om, hvem der var Verdens Herre. Tyskland-Østrig-Italien (der var i et Allianceforhold) eller Frankrig-England-Rusland. Det varede fire Aar, inden man saa, hvem der var Verdens Herre, og det var Alliancen med U. S. A., der omsider bragte Resultatet.

Naar der nu ved Kejserinde Dagmars Død er sagt, at hun i høj Grad bidrog til, at Alliancen kom i Stand, er det vel nok rigtigt, men det var Jules Hansen — vor Landsmand, som gjorde Arbejdet, og det kan tænkes, at Kejserinden har bidraget til, at han fik Fodfæste, saa han udenom det bestaaende Diplomati kunde fremsætte Planen om en fransk-russisk Alliance, der havde sin Rod i et fransk Ønske om en Krig med Tyskland for at kunne — ved Ruslands Hjælp — erobre Alsace og Lorraine tilbage.

At Jules Hansen var en dreven Forhandler er afgjort, og han forstod at skaffe sig Adgang til formaende Kredse, selv en Bismarck modtog ham gentagende Gange, men jeg tror, at det mere var Bismarck, der benyttede Jules Hansen, end omvendt. Thi Bismarck kunde ved Hansen faa Stemningen at vide i franske Kredse, hvad der var af Værdi for ham.

Jules Hansen arbejdede oprindelig for en Løsning af det slesvigske Spørgsmaal — men kom ingen Vegne. Frankrig forstod ikke, hvad det slesvigske Spørgsmaal betød i

Retning af fortvarende Fred eller — Krig, men Fransk-mændene forstod først Tingene i den rette Sammenhæng, da 1870—71 og med disse Aar den fransk-tyske Krig kom. Endnu i 1866 under den tysk-østrigske Krig forstod Franskmændene det ikke, de saa ikke, at et mægtigt tysk Rige var under Dannelsen.

Jules Hansen saa det, og derfor arbejdede han for et Forbund mellem Rusland og Frankrig, og paa Forhaand havde han naturligvis Kejserinde Dagmars Sympati, thi det maa aldrig glemmes, at hun al Tid — quand meme — først og fremmest var Danmarks ægte Barn, en Kvinde, der elskede Danmark med Fejl og Dyder, som det nu er. Hun var alle Dage en god Datter af den ridderlige Kong Christian IX og hans kloge Dronning Louise.

Og nu er Kejserinden død og bisat i Roskilde. Hendes Jordefærd blev — skrev jeg i mine Aviser — Romanovernes sidste Parade. Og „Politiken“ var paa samme Spor og skrev paa Begravelsesdagen:

„Vi ser — vel for sidste Gang — et svundet og tilintetgjort Samfund rejse sig af Graven, som til en sidste Hyldest af den høje Dame, der var dets fornemste Inkarnation. Fordrevne Storfyrster og Prinser, der paa Trods af alle Realiteter opretholder haardnakkede Illusioner, eksilerede Generaler og Ministre, som bidrager til at holde Drømmen om Czardømmets fortsatte Bestaaen vedlige, Tjenere, hvis Troskab i Ulykken synes lige saa menneskelig indtagende, som i Virkeligheden unyttig og haabløs. Det er et Genganger-Skuespil i storladen Stil, og ingen vil frakende det en vis tragisk Højhed. Der er Stil over dette fornemme Selskab, som ikke vil anerkende det sidste Tiaars afgørende Omvæltning. Disse tidligere saa store og mægtige Herrer har man kunnet sætte ud af Spillet, men de bærer Hovedet højt og stolt. Det bliver i Dag sidste Gang i Ver-

denshistorien, at en Kejserinde af Rusland stedes til Jorden.“

Ja, det er naturligvis rigtigt set — i Dag, men man skal aldrig sige aldrig, thi der kan ske meget inden Juleaften i Aar — og endnu mere i kommende Aar.

Og hvem kender Dagen, før Solen er gaaet ned?

Hendes Kærlighed til Slesvigs Jord.

Kejserinde Dagmars Kærlighed til Sønderjylland har ofte givet sig de varmeste Udtryk. Paa Skrivebordet i hendes private Arbejdsværelse stod, omgivet af Billeder af hendes Far og Mor, et lille Sølvskrin. Det indeholdt en Smule Jord og nogle visne Blomsterrester. Men det var Jord af Slesvigs Land, og Blomsterne var groet af den Muld, som alle Danske elsker.

— — —

Til Kong Christian den 9.s Kiste ankom en Krans, som ikke var meget større end en almindelig Armrings. Ved Kransen var hæftet et Kort, der bar følgende Linier:

En lille Blomst i Sørgeflor
jeg sender dig med Smerte,
thi den er groet i Slesvigs Jord,
som ejede dit Hjerte.

Den stilfærdig-vemodige Hilsen blev af Kejserinde Dagmar lagt ved gamle Kong Christians Hjerte.

Politisk Lumbago.

Kejserinde Dagmar har, indtil hun naaede højt op i Alderen, kunnet glæde sig ved et ualmindelig godt Helbred. Hun var saa sjældent syg, at da det endelig en Gang hændte, at hun fik et Anfald af Lumbago, saa hun ved Ankomsten hertil ikke kunde gaa i Land, men maatte blive liggende ombord paa „Polarstjernen“, forlød det straks, at det var en „politisk Lumbago“. Det hed sig, at Kejser-

inden ikke vilde træffe en Fyrste, der var her paa Besøg fra et sydligt Naboland, og mærkeligt nok fortog hendes Lumbago sig straks, da den paagældende var rejst.

— — —

At Kejsrerinden ikke kunde lide Wilhelm II er afgjort — men hvem udenfor Tyskland kunde i Grunden lide ham?

Herman Bang slog i sin Aftenbladsperiode stadig paa, at de fyrstelige Kniplersker — Dronning Alexandra, Hertuginde Thyra og Kejsrerinde Dagmar — i høj Grad ver medbestemmende i Evropas Storpolitik. Efter hvad der nu foreligger, var Herman Bang, der nu og da optraadte som Vejleder for Diplomater, fuldstændig paa Vildspor. De tre højststillede Damers Indflydelse var vist i Reglen lig Nul.

Huset Romanovs Tid var omme og er vel for al Tid omme, selv om der endnu er Tronprætendenter.

II.

Vender vi saa det næste Blad i Ruslands nyere Historie, staar Ordet Sovjet. Hvad betyder det? Er det en politisk Nydannelse eller et Fejltræk paa det politiske Skakbrædt? Vi ved det ikke. Men den Dag, de nye Magthavere gav Bondealmuen Adelen Herregaarde og Jord, var den gamle Tid omme. Og hvem skulde kunne tage Jorden fra Bønderne?

Men et er afgjort, at jeg ikke tror paa Sovjetstatens Velsignelser. Og Russerne bliver ved at være Evropas Mongoler og Tartarer, der ogsaa under Revolten brugte kinesiske Skarprettere.

Skade at disse Blodhunde ikke var kendt under den store franske Revolution — men bevares, der er stadig Mænd, der kan optræde som Røvere og Bøddler, hvis det behøves eller ønskes.

Allerede for mange Aar siden hørte vi, at hvis man skrabede Russeren ren, var han en Tartar. Det er han. Han er

ikke Europas Skjold mod Østens Magt, men han er Østens Lanse mod Europa.

Og nu mere end nogensinde.

JULES HANSEN

I.

12. Juli 1928 skrev jeg: En Hundredaarsdag.

Om fem Dage er det hundrede Aar siden, at vor berømte Landsmand Jules Hansen (Jens Julius) blev født i Dalum ved Odense. Han var fremragende Jurist, Journalist og — Billardspiller; men han blev mere end det. Han blev en af de faa Danske, som har kunnet gøre sig gældende i Verdenspolitiken.

Begyndelsen var, at han i April 1864 rejste til Paris for at virke for Danmarks Sag under Krigen — men blev i December samme Aar kaldt hjem af den ret umulige Justitsminister Heltzen. Man kan nu tydelig se, at alle vore ansvarlige Statsmænd da var under Lavmaal, det gælder især Hall, Monrad, Krieger, og det var dem, der var de ledende.

Kong Christian IX staar nu som den, der var den klogeste, en Klogskab han viste ogsaa i 1870, da der var stor Stemning for at deltage i Krigen med Frankrig mod Tyskland.

England vilde, hvis der i 1871 blev Tale om Danmarks Eksistens, næppe have optraadt for os mod Tyskland, og Danmark vilde saa være gaaet under.

Det skete ikke.

Naar Dronning Victoria var os saa fjendtlig, har man ment, at det skyldtes personlige Motiver, idet man i Krogene talte om, at Dronning Victoria skulde have friet til Christian IX, men af ham faaet en — Kurv. Ja-ja — man hører jo saa meget, og det meste er ikke sandt!

II.

Men videre:

Jules Hansen kom et Aar senere (1865) i Forbindelse med Bismarck, og man mener og vist med rette, at § 5 i Pragerfreden skyldes ham, idet det lykkedes Hansen at paapege overfor Frankrig og Tyskland Ønskeligheden af at faa den danske Del af Slesvig tilbage, hvilket, som vi alle ved, først skete efter Verdenskrigen ved Genforeningen.

Mod Jules Hansen var Danmark ikke god, saa han endog i 1869 blev afskediget uden Pension (fra et ubetydeligt Embede). Om disse Forhold har jeg skrevet i *Danske Tidsskrift*, da forhenværende Udenrigsminister L. Moltesen var Redaktør, og har ført Korrespondance med Jules Hansen, ligesom hans Datter, Madame de Remusat, har omtalt og oversat forskellige af mine Arbejder, men jeg ved ikke synderligt herom nu, da Breve m. m. er gaaet tabt.

III.

Jules Hansens store diplomatiske Bedrift var Alliancen mellem Frankrig og Rusland.

Alliancen virkede, som den skulde, under Verdenskrigen. Resultat: Frankrig fik sine i 1870—71 tabte Provinser tilbage, og Russerriget sank i Grus, og Kejserfamilien blev myrdet.

Jules Hansen havde tjent baade Danmark og Frankrig godt, han var en virkelig Statsmand med Fornuft og Fantasi, og han var som saadan ganske uden Følelser for — andre.

Mod Kammerherre Heltzen viste han derhos en god Portion Hensynsløshed. Men jeg mener, at som Diplomat kommer han paa Højde med tre-fire af vore betydeligste Statsmænd i Udenrigspolitik. Han var ingen Griffenfeldt eller Ulfeld, han var mere i Stil med Bernstorff, men først

og fremmest maa han regnes for noget for sig. Men dansk var han og dygtig."

Hvad stod der i den Artikel, jeg for akkurat 30 Aar siden skrev i „Dansk Tidsskrift? Vi springer Indledningen over, og der er intet, synes jeg, at rette i Artiklen. Den blev skrevet paa Grundlag af Jules Hansens Bog: Fra Diplomatiets Verden, Samtidens Blade og andre Kilder. Artiklen her er ubetydeligt forkortet:

„Jens Julius Hansen (Julius forfransket til Jules) er født den 17. Juli 1828 i Landsbyen Dalum ved Odense. Hans Fader, født 1797, død 1868, var dansk Jurist og Landmand, først paa Fyen, senere ved Grenaa, en Tid lang Stænderdeputeret og Folketingsmand, mest bekendt ved en vidtløftig Vejsag, som han med Dygtighed og Udholdenhed førte med Vejvæsenet i Odense Amt. Der synes at have hvilet en uheldig Stjerne over hans Ejendomme, der gentagne Gange nedbrændte; forøvrigt havde han det Ry paa sig, at han var i Besiddelse af stor personlig Dygtighed.

Sønnen Jules Hansen gik den sædvanlige slagne Vej for unge Embedsspirer, blev Student i 45, Cand. jur. i 52 og fra 56 Copist i Landsover- samt Hof- og Statsretten. Den unge Mand begyndte saa at skrive i Bladene, deltog i Datidens stærkt udviklede Kaféliv — han regnedes for at være maaske endog den bedste blandt Københavns Billardspillere — og fik, som det den Gang var almindelig Uskik, et Øgenavn. Den plougske Klike forstod ganske godt at illustrere en Person ved et saadant Tillæg. Mellem Venner kaldtes Jules Hansen for „Spidsmusen“. Ordet var godt valgt. Thi Jules Hansen har paa sin lange og vanskelige Løbebane forstaaet at „gnave“ sig igennem, hvor ingen anden kunde finde Vej, og komme frem paa Steder, hvor han ikke ventedes, selv den ellers saa aldeles utilgængelige Bismarck blev tilgængelig for ham — ja, i en Menneskealder har han gaaet ud og ind paa Steder,

hvor der ellers kun er Adgang for Samfundets allerfineste Portion; men for ham har der ikke været Skranker, naar det gjaldt om at komme frem paa højeste og allerhøjeste Sted.

Ved Gennemlæsning af hans Bog har jeg tillige faaet det Indtryk, at han selv tror, at det Arbejde, han udfører, er det vigtigste i Verden, og at kun han kan udføre det!

Med 1864 begynder Jules Hansens Historie. Fra dette Tidspunkt glider han ud af Kopisternes beskedne Geled for at optræde i Diplomatens Verden, en Egn, der er særdeles utilgængelig for den store Mængde af Mennesker. I denne Verden, hvortil Indgangen er snæver og Entréen høj, dér ofrer man uden at faa et graat Haar: Penge, Soldater, Fæstninger, Landstrækninger som en Skakspiller ofrer Bønder, en Springer, et Taarn — ja, endog Dronningen for at gøre Modstanderen mat. Der raader ikke fortrinsvis de onde eller de gode, men de klogeste og de stærkeste, eller om man vil: de snedigste og hensynsløseste!

IV.

Jules Hansens Historie indenfor Diplomatens Verden begynder med, at han 30. Januar 1864 indgav til Biskop D. G. M o n r a d, daværende Finansminister, et Andragende, hvori det blandt andet hedder:

„Naar det til enhver Tid har været anset for højst uheldigt for Danmarks Sag, at der i Udlandet i det Hele hersker stor Uklarhed, dels om vore Forhold overhovedet, dels om den dansk-tyske Strids egentlige Kærne, saa maa det i et Øjeblik, hvor en Krig med Tyskland staar for Døren, og det er af største Vigtighed for vor Sag at vinde Sympathier paa de Steder, hvor saadant paa nogen Maade er muligt, være dobbelt beklageligt at være Vidne til de vrangte Meninger, som i nævnte Henseende udspredes i disse Dage af Udlandets Presse. Herved sigtes selvfølgelig ikke til den tyske, men navnlig til den engelske og den franske Presse“

Herpaa følger Beviser; særlig peges der paa „L e C o n-

stitutionel", der i en halvofficiel Artikel udtaler sig temmeligt skarpt mod de tyske Stormagters seneste Skridt og samtidig indeholder Korrespondancer fra Wien og Berlin, der gaar ud paa at lovprise Østrigs og Prøjsens „Maadehold“, „lovpriser Bestræbelserne for at vedligeholde Freden i Evropa“, taler om „Hertugens Triumpfer“, om „Slesvigholsteins“ Fremtid, og Andragendet slutter, idet Jules Hansen siger:

„Under disse Omstændigheder har jeg troet, at det kunde være gavnligt, om en dansk Mand, der havde beskæftiget sig noget med Journalistik, begav sig til Paris og gjorde et Forsøg paa at bevæge en Del af Hovedbladene dersteds til at beskæftige sig mere med de danske Forhold, dels give korrekte Meddelelse derom end hidtil. Endnu bedre vilde det være, om man kunde faa selvstændige Artikler indrykkede i de betydeligste Blade.

Hvis Finansministeriet maatte dele den af mig her udtalte Mening og derhos maatte være villig til at tilstaa mig en Understøttelse til de 2 Maaneders Ophold i Paris i det nævnte Øjemed, da er jeg villig og beredt til straks at tiltræde Rejsen derhen.“

Men Monrad værdigede ikke Andrageren et Svar, saa liden Tiltro havde han til Jules Hansen; men denne lod sig ikke saadan vriste fra en god Tanke. I Slutningen af Marts fik Hansen af Etatsraad Nyholm med flere fornøden Pengeunderstøttelse til et tre Maaneders Ophold i Paris, uden at ane, at han dermed forlod Overretten og Landet for at hellige sig til et langt Arbejde i den diplomatiske Verden.

Men han har kunnet undvære Overretten og den ham!

V.

6. April kom Jules Hansen til Paris og blev med stor Forekommenhed modtaget af Redaktionerne for de franske Blade „la France“, „le Pays“ og „la Patrie“ uden

anden anbefaling end den, at han var dansk og Værdien af de Efterretninger, han bragte.

Dag efter Dag udvidedes Kredsen af hans politiske Forbindelser, særlig gjorde han gode Bekendtskaber i Journalist-Verdenen, hvor han fik Ernest Gringoire, Leon Pleé (Siecle), Alex Bonneau og Louis Bellet (la Patrie) til at gaa Danmarks Ærinde.

Ulykkeligvis kom der kun daarlige Efterretninger fra den dansk-tyske Valplads; den 18. April faldt Dybbøl og flere Tusinde Mand i Tyskernes Hænder, senere gik det endnu skævere for de danske Vaaben.

Den 25. April begyndte Londonerkonferencen, hvor Danmarks Interesser blev varetaget af Quaaed og Krieger, men denne blev uden Frugt for os. Thi Tyskerne viste Overmod og bød paa Vilkaar, som vore Afsendinge ikke mente at kunne gaa ind paa, den eneste billige Løsning blev foreslæet af Frankrig, der raadede til Sønderjyllands Deling efter Nationalitetsgrænsen, som skulde bestemmes ved Befolkningens frie Afstemning — Napoleon II sværmede for Plebscitter. Men Danmark var utilbøjelig til at afstaa de sprogblandede Distrikter. Konferencen endte med et negativt Resultat, og Krigen fortsattes.

Den 29. Juni tabtes Als.

Ministeriet Monrad veg, og Ministeriet Bluhme tog fat. Nu gjaldt det om at skaffe gode Fredsbetingelser. Jules Hansen søgte paa egen Haand at operere til Fordel for Danmark. Gennem franske Venner, Jonrnalister og Grev de Chaudordy fik han Adgang til den franske Udenrigsminister Drouyn de Lhuys, der var en ivrig Forsvarer af de smaa Staters Uafhængighed. Og i Oktober 64 opnaede Jules Hansen, at en dansk Deputation fra Sønderjylland ved et af sine Medlemmer og ham fik den franske Udenrigsminister i Tale. (Den danske Gesandt

kunde under de forhaandenværende Forhold ikke blande sig i Sagen). Konferencen fandt Sted den 5. Oktober i Udenrigsministeriets Palais Quai d'Orsay. Det var Deputationens Ønske at tale med Kejser Napoleon; men Kejseren erklærede gennem Ministeren, at han ikke kunde modtage Deputationen, hvorimod Ministeren var rede til at høre, hvad man havde at forebringe.

Det faldt i Jules Hansens Lod at fremstille for ham, hvor sørgelig Stillingen var for den trofaste danske Befolkning i Nordslesvig, som man nylig med Vold havde revet bort fra Fædrelandet, og som i Fremtiden saa sig udsat for at miste sit Modersmaal og Nationalitet, og endelig bad han paa Deputationens Vegne om Frankrigs Mellekomst til Gunst for de Danske i Nordslesvig.

Drouyn de Lhuys var imødekommende, men han beklagede, at den danske Regering (Monrad) med saa liden Skønsomhed paa Londonerkonferencen havde forkastet Frankrigs Raad om en fri Afstemning blandt Befolkningen, hvilket sandsynligvis vilde have reddet den danske Del af Slesvig.

VI.

Det næste Skridt, Jules Hansen foretog sig, var at opsøge Bismarck*), der opholdt sig i Biarritz; den 13. Oktober havde han Audiens hos den senere saa mægtige, tyske Statsmand.

Om dette Besøg skriver Jules Hansen bl. a.: Grev Bismarck stod foran et stort Bord, der var bedækket med Kort og Bøger. Han legede med en lang, catalonisk Kniv, hvorover jeg kom til at smile. Dette Vaaben var forøvrigt kun

*) Mærkelig nok skriver Jules Hansen allevegne Bismarcks Navn uden „c“.

en af de almindelige Knive, som enhver i Biarritz køber hos de spanske Bissekræmmere, der strejfer om i Landet. Bismarck begyndte Samtalen.

— De er temmelig haard imod os Prøjsere i den franske Presse, og De angriber os meget heftigt.

— Det er fuldkomment rigtigt, svarede Hansen, jeg har gjort, hvad jeg kunde for at gøre Dem Opholdet i Frankrig saa ubehageligt som muligt.

— Naar Alt kommer til Alt, kan det kun hædre Dem, siden De er Dansk. Men hvad er Hensigten med Deres Besøg?

Jules Hansen ønskede, at Bismarck vilde udtale sig om den fremtidige Ordning af Forholdene i Hertugdømmerne og slog paa, at Stormagterne vilde vide Prøjsen Tak, om det genafstod den danske Del af Nordslesvig.

Og Bismarck svarede:

— Fra Begyndelsen af betragtede jeg ingenlunde de slesvigholstenske Agitationer med et venligt Øje, lige saa lidt som de kielske Professorers lønlige Rænker, der tilsignede at løsrive Hertugdømmerne fra Danmark. Paa Londoner-Konferencen var Prøjsen tilbøjeligt til en Deling af Slesvig. Linien ved Slien eller Dannevirke vilde i militær Henseende have tilfredsstillet os. Men et stort Antal Tyskere Nord for denne Linie vilde have været tabte for Tyskland, personlig vilde jeg dermed dengang have været fornøjet med Flensborglinien over Tønder

(Bismarcks Standpunkt var altsaa den saakaldte Hans Peter Hanssens Linie, der blev liggende som Grænse ved Afstemningen efter Verdenskrigen).

Vi fortsætter med Artiklen fra 1898:

Da der heri synes at ligge noget Haab for Danmark, drog Jules Hansen atter til Paris for ved Hjælp af gamle og nye Forbindelser at arbejde paa en Løsning, der var i Overensstemmelse med Delingstanken efter Nationalitets-

princippet. Senere paa Aaret drog Hansen atter paa Visit hos Bismarck, denne Gang til Berlin (17. December 1864).

Men saa vidt man kan skønne, benyttede Bismarck bare en Del Talemaader og søgte forøvrigt at udforske Stemningen i Frankrig, uden at opgive en Tomme af sine Planer. Og Bismarck var for saa vidt tilfreds med Jules Hansens Virksomhed, som denne gik ud paa at forhindre Augustenborgerne fra at komme op paa den hertugelige Trone.

Men Bismarck maatte operere meget forsigtigt, thi han havde alles Haand imod sig, men tabte ikke sit Maal af Sigte: Et mægtigt Prøjsen. Og derfor tog han venligt mod Jules Hansen, som var Pot og Pande hos Franskmændene. Allerede den Gang indsaa Bismarck, at det maatte komme til Konflikt, men det gjaldt om at manøvrere saa snildt, at han ikke paa en Gang fik en Krig mod Vest og en mod Syd. Og derfor var det om at gøre Frankrig tryk, saa han kunde slaa Østrig-Ungarn uden at faa med Napoleon at bestille.

VII.

Imidlertid var ikke alle tilfreds med Jules Hansens Virksomhed. De gamle Helstatsmænd haabede fremdeles paa en eller anden Kombination, der kunde skaffe Danmark de tre Hertugdømmer igen, de skulde da som Østrig-Ungarn knyttes sammen i en Personal-Union med Kongen som Bindeled, selv Monrad havde ikke opgivet Haabet om at faa Slesvig tilbage, hvilket han den 4. Marts 65 udtalte i Rigsdagen.

Og Hansens øverste Foresatte, Justitsminister Heltzen i Ministeriet Bluhme, var utilfreds med, at „Kopist“ Hansen af det national-liberale Parti drev Udenrigspolitik bag det ansvarlige Ministerium. Og desuden var der sivet en Del Rygter ud, der gik ud paa intet mindre end, at de national-liberale havde en lille S sammensværgelse i Gang,

idet de ved Napoleon den III.s Hjælp haabede at kunne oprette et skandinavisk Konge- eller maaske endog et Kejserdømme, over hvilket den svenske Konge Karl den XV skulde regere.

Hvad der gav disse Rygter nogen Farve var, at de national-liberale var mere end kølige mod det nye Dynasti, der den 15. November 63 havde bestøget Tronen, en Kørlighed, som først Aar efter fortog sig. Her skal forbigaaes alle Demonstrationer i Anledning af Dannevirkeaffæren og kun peges paa et Par Smaating i Løbet af 65, der uden at prætere noget dog ganske godt belyser Stemningen: Professor Ussing holdt i Orla Lehmanns Folkeforening Foredrag om „Kongedømmet af Guds Naade“, i hvilket han gendrev „vildledende“ Forestillinger om dette og paaviste Nødvendigheden af en virkelig enig Sammenlutning af en fri, 6: ved et af en lovlig Forfatning sikret Folk og en fri, 5: af Udlandet uafhængig Konge.

Meningen var sikkert den bedste!

Det er heller ikke uden Interesse at lægge Mærke til Dagbladets Holdning efter Kongens Fødselsdag 65; Dagbladet omtaler i et Festreferat fra „Augustforeningen“, at General Wørishøffer udbragte en „Skaal“ for „Befæstelsen af Baandet mellem Konge og Folk“, hvorhos Bladet tilføjer spydigt (hvilket?). Dette lille „(hvilket)“ er ganske betegnende! Og en Sang for Kongen, som blev afsunget ved samme Lejlighed, aftrykker samme Blad med „Petit“ paa tredie Side imellem en Del Landelsberetninger.

Det var Faconen!

Og ikke mindre karakteristisk er det, at det ikke var en af de national-liberales Mænd, der ellers førte Ordet i Rigsraad og Rigsdag, som udbringer et: „Leve Kongen!“ ved de sædvanlige parlamentariske Lejligheder, men Venstremanden, Bondevennernes Fører J. A. Hansen.

Endeligt kan noteres, at „Fædrelandet“ under Forfat-

ningskampen samme Aar begyndte at røre ved Civillisten, ganske vist i meget nedstemte Toner, men dog paa en Maade, som ikke var hyperloyal.

*

Den 18. December kom Jules Hansen hjem.

Paa Banegaarden blev han modtaget af en Udsending fra Justitsminister Heltzen, Hr. Fuldmægtig Birck, der gerne ønskede at konferere med ham.

Og nu begyndte det sorte Kapitel i Jules Hansens Livsbog, thi i flere Maaneder kom de politiske Bølger til at gaa højt, en hel Bladkrig udbrød, Proces anlagdes, der udbrød Ministerkrise med Heltzens Afgang, „Berlingske Tidende“ skiftede Redaktør; Fr. Krebs forlod Skansen, som indtoges af Nathansen; det kom til temmelig stormende Møder i Landstinget som i Folketinget, rejste af ivrige Interpellanter.

Aarsagen var den gamle Strid mellem „Bordevenerne“ og „Embedspartiet“, mellem „de Lærde“ og „de Læge“, mellem „Kontorstolene“ og „Transtøvlerne“.

I sin Bog (Fra Diplomatiets Verden) glider Jules Hansen lige saa stille uden om dette; men endnu en Menneskealder efter vil sikkert de ældre iblandt os kunne erindre det mægtige Postyr, der stod i 65, og Jules Hansen var den Leder, hvori Lynene slog ned, indtil Rollen blev overtaget af Heltzen, som i Virkeligheden blev den Syndebuk, der joges ud i Ørkenen; thi de national-liberale var et virkeligt mægtigt Parti, hvis Efterkommere endnu den Dag i Dag lever i Skyggen af de Trær, som Partiet plantede.

Justitsminister Heltzen, der, som sagt, var Jules Hansens Foresatte, ønskede at lære nogle Breve at kende, som Hansen skulde have modtaget fra Klein m. fl., da han var i Paris. Han bød ved en Mellemand, Fuldmægtig C. Molsen, en fordreven Sønderjyde, som Bille i Dagbladet senere kaldte „den forhenværende Gaardskarl i Dølls Hotel og

senere Ejendomsspekulant, der synes at staa i et vist Forhold til Justitsminister Heltzen og fremmede Diplomater", Jules Hansens Fader 600 Rdl., hvis der var „noget kompromiterende“ i de omtalte Breve, Pengene skulde anvendes som sidste Prioritet i dennes Ejendom „Mariedal“ ved Grenaa. Jules Hansens Fader var nemlig Mellemand for Jules Hansen! I lige Maade lovede Heltzen Hansen et Embede, hvilket Løfte i et Brev blev deponeret i Birchs Kontor.

Altsaa Miner og Kontraminer!

Men Heltzen fik ikke fat i Jules Hansens Breve, derimod havde man Vaaben mod Heltzen i det Tilbud, som var gjort. Og saa begyndte en mægtig Bladkrig mod Heltzen. Hver Dag indeholdt „Flyveposten“, „Dagbladet“, „Fædrelandet“, „Folkets Avis“ og J. A. Hansens „Morgenposten“ spaltetærke Artikler, Notiser, Redegørelser og Erklæringer for og imod Heltzen.

Og der blev ikke sparet paa Krudtet!

Omsider kom Sagen frem for det parlamentariske Forum, hvor der rejstes en vældig Debat om Sagen. Heltzen blev paa det heftigste angrebet bl. a. af Klein, Chr. Rimestad. A. Hage og kun delvis forsvaret af Tscherning og J. A. Hansen; disse var særdeles tilfredse med, at deres Modstandere, de national-liberale, var kommen i Klemme.

Forhandlingen i Folketinget fandt Sted den 29. Marts 65, og „Morgenposten“ kaldte denne for „den uhyggeligste og bitterste Forhandling, som nogen Sinde var ført, uden at Formanden skred ind“.

Tscherning havde, som sagt, ogsaa Ordet og udtalte efter et Referat bl. a. følgende: „Jeg begriber godt, at man tillægger (Jules) Hansen Vægt, eftersom hans Brochurer i sin Tid var bleven antagen for Halls Bille havde paastaaet, at der ingen farlige Bestræbelser var imod Landet eller Dynastiet; men nærede ikke Bille Tvivl

om Dynastiets Berettigelse, og underhandlede han ikke ved sin Gesandt*) med fremmede Magter, hvis Venskab i hvert Fald var tvivlsomt? Det er min Overtydning, at de skandinaviske Bestræbelser vil styrte Riget i Undergang. (Hyssen og Bravoraab fra Tilhørerpladsen).“

Affæren blev uheldig for Heltzen. Thi næste Dag indgav fem Ministre deres Demission; de blev imidlertid siddende paa deres Taburetter, medens Heltzen blev afskediget, uden at have bedt om Afsked, noget, som ikke var sket efter Grundlovens Givelse.

Men dermed var Kampen ikke endt. Den fortsattes — selv Valget til Folketinget, der fandt Sted den 31. Maj, kunde ikke standse Variationerne over det, som J. A. Hansen kaldte „Spidsmuse-Themaet“, og idelig opfordredes Klein, der var i Besiddelse af de „famøse Breve“, om at komme frem med dem.

I „Morgenposten“ hedder det: „Med megen Virtuositet fortsætter den anden Side (de national-liberale) Kampen for Kopist Hansen, og vi har derfor ikke villet nægte den anden Part at komme til Orde. Det saa meget mindre, som Justitsraad Klein (Overpræsidenten) ikke kan forlange, at man ubetinget skal fæste Lid til den Forsikring, at Brevene intet strafbart indeholder, al den Stund at han og hans Venner saa paatrængende forlanger Beviser af Kammerherre Heltzen. Hvorfor har Hr. Klein sikret sig Brevene, der af ham er afsendt og saaledes overgivne til anden Mand? Og hvorfor ikke offentliggøre samme, paa en Gang slaa Paastanden om de skandinaviske Planer til Jorden, hvis der virkelig ingen saadan har været?“

Og den 30. Marts sendte J. A. Hansen Oplysningerne angaaende den Heltzenske Sag til Sogneformændene i

*) Jules Hansen.

Østifternes Folkeforening. Det lød som følger, dog noget afkortet:

„Det nuværende Ministerium (Bluhme) og det Hallske Parti har som bekendt sluttet Forbund med hinanden i Grundlovssagen, hvorefter Junigrundloven skulde vige Pladsen for Novembergrundlovens Rigsraad. De tvende Magter søgte for desto sikrere at naa deres Maal at lade Rigsdagen træde i Skyggen ved først at overgive Forfatningssagen til Rigsraadets Behandling og da først i Lands-tinget, der kun er valgt af $\frac{1}{30}$ af Befolkningen.

Kun et Medlem af Ministeriet sagdes at være imod denne Fremgangsmaade. Man troede at vide, at Minister Heltzen misbilligede Davids og Halls Fremgangsmaade, og han skulde naturligvis trænges ud af Ministeriet. Dette søgtes opnaaet gennem en af Embedspartiets Agenter, en Copist J. J. Hansen, som i nogen Tid havde drevet Politik i Paris, og som i Berlin blev brugt som Mellemlid mellem „Dagbladet“s Redaktør, Hr. Bille, og Prøjsens Udenrigsminister, Hr. Bismarck. Denne Kopist havde Heltzen kaldt hjem, for at han kunde passe det Embede, som Staten lønner ham for at passe. Han kom hjem, men kun for at faa Lov til at rejse igen. Flere snilde Manøvrer og skjulte Kunster blev benyttede, og Justitsministeren havde ondt ved at fri sig for den uhørte Paatrængenhed, hvormed Copisten og hans Venner søgte at afnøde ham Rejsetilladelse

Derpaa omtales Bladkrigen, saadan som den førtes af Ploug, Bille, Erik Bøgh og C. V. Rimestad, og henvises til, „at de Dannedes og Riges Landsting gik i disses Fodspor og overøste Ministeren med en Mængde Forhaanelser ved en Forespørgsel, som stilledes af den kongevalgte Hallist, Captajn og Brygger J. C. Jacobsen“.

Opraabet slutter med at meddele, at Sogneformændene vil blive tilstillet et Referat af Rigsdagens Forhandlinger.

Dette Opraab behøver ikke nogen Tilføjelse, det er vel-talende nok!

VIII.

Forinden vi forlader dette dunkle Afsnit i vor politiske Historie, bør vi dog kaste et Blik paa den Artikel, som den 7. Marts 65 stod at læse i Spidsen af Carl Plougs „Fædrelandet“; thi det var den, som satte Ild i det Brandmateriale, der i Løbet af nogle Maaneder var samlet. Den bar til Overskrift: „Dhr. Heltzen og Molzen“ og som Undertittel: „Et Bidrag til Dagens indre Historie“. Artiklen lød — en Snes Linier, uden videre Betydning afkortet, som følger: „En ikke ubekendt Politiker, der beklæder et underordnet Embede under en af Domstolene, blev efter et længere Ophold i Paris, som han havde brugt til at virke for Fædrelandets Sag i den franske Presse, i December f. A. hjemkaldt efter Hr. Justitsminister Heltzens Ordre. Ved sin Ankomst til København blev han paa Banegaarden modtaget af daværende Fuldmægtig Birch**), der ventede paa ham og straks søgte at udspørge ham, men den Gang blev afvist af ham.

Den 24. December indgav den hjemkomne, hvem vi vilde kalde for Cand. H., til Conseilspræsidenten en Beretning om sin politiske Virksomhed, og bad (ham) om at erholde Rejsetilladelse til Paris. Efter imidlertid i 14 Dage at have ventet paa Svar, gik han 6. Januar til Justitsminister Heltzen for at bede denne om Rejsetilladelse og meddelte ham ved denne Lejlighed sin Rapport til Conseilspræsidenten m. m. Hr. Heltzen udspurgte ham om forskellige Ting, saasom om et Blad han tidligere havde redigeret, og det Forhold, hvori Grev Frijs formentlig stod til samme, om et i

**) Der senere under Heltzen blev Auktionsdirektør i København.

sin Tid paatænkt Blad i Slesvig, et i Paris afholdt Gilde*); men henviste ham iøvrigt, med Hensyn til de Meddelelser, han havde at gøre, til Fuldmægtig Birch som en Mand, til hvem han havde fuld Tillid. Kort Tid efter erholdt Cand. H. fra denne en Anmodning om at komme til ham paa hans Embedskontor paa Raad- og Domhuset, hvor han indfandt sig efter Anmodningen.

Ved Ankomsten blev der sagt ham, at der endnu ventede en tredie Person, og kort efter indfandt sig ogsaa hos dem en Hr. — Moltzen. Efter at han havde sat sig, fremkom Hr. Moltzen med et Brev fra Justitsministeren, som han gav Cand. H. til Gennemlæsning.

Indholdet var efter Hukommelsen som følger:

„For at Ministeren anstændigvis skulde kunne gaa ind paa rimelige Ønsker fra Cand. H.s Side, maatte denne bryde med sit hidtilværende Parti paa en saadan Maade, at Bruddet konstateredes. Det var i saa Henseende ikke nok, at han meddelte, hvad der var passeret i B.**); han maatte ogsaa give Oplysning om alt, hvad der var passeret før dette, da kunde hans Udnævnelse til et Justitsembede paa Bornholm***) anses som sikker.“

Idet Hr. Moltzen derhos fremviste en af Heltzen meddelt Genpart af Cand. H.s Rapport til Konsejlspræsidenten, opfordredes han til at give de attraaede Meddelelser og navnlig Breve fra forskellige Personer, hvorved man mente at kunne komme paa Spor efter en skandinavisk Sammensværgelse og kompromittere de paagældende.†).

Som Belønning skulde Cand. H. foruden det omtalte Dommerembede have Tilladelse til atter at rejse til Paris

*) Sammen med Bille og franske Journalister.

**) Biarritz.

***) Hasle.

†) Udhævelserne af os.

og muligen en Pengesum, der dog ikke maatte overstige 500 Rdl. Cand. H. skulde være angerløs med Hensyn til de formentlige Makinationer, og til hans Betyggelse blev det anførte Brev fra Heltzen til Moltzen tilligemed et andet fra samme til samme, hvori der gives Birch som Belønning for hans Tjenester Udsigt til at blive Auktionsdirektør i København, indlagt i en Konvolut under Moltzens, Birchs og Cand. H.s Forsegling og overgaves Birch til Forvaring.

Cand. H. fik Betænkningstid og udleverede da nogle Breve af betydningsløst Indhold.

Justitsminister Heltzen var naturligvis ikke tilfreds med disse Oplysninger, og han skrev til Moltzen utaalmodig over, at det forlangte „Brud“ ikke blev „konstateret“, navnlig vilde han have et Par Breve fra en betydningsfuld Person, som Cand. H. var i Besiddelse af, og da denne ikke vilde udlevere disse, lod han gøre et Forsøg paa at erholde dem gennem Cand. H.s Fader, som i dette Øjemed skulde sætte sig i Besiddelse af dem. Som Belønning skulde han have 600 Rdl., og for at gøre ham mere tilbøjelig til Foretagendet skulde der tilsikres ham, at hans Søn, Cand. H., skulde være straffri.

I det Brev fra Heltzen, som Moltzen derom fremlagde, stod, at Kopist Hansen skulde være fri for al Straf; men da Faderen ikke fandt, at denne Form var betryggende, tilvejebragte Moltzen et yderligere Brev fra Heltzen, hvori forklaredes, at der med „Kopist“ H. mentes Cand. H. Ogsaa Moltzen skrev Breve, hvori han „paa Regeringens Vegne“ tilsagde H. Betyggelse.

Cand. H. havde imidlertid sat sig i Forbindelse med andre Ministre. Disse opfordrede ham til ogsaa uden Justitsministerens Tilladelse at rejse og lovede at holde ham skadesløs i paakommende Tilfælde. Gennem en af Ministrene opnaaede han Audiens hos Hs. Majestæt Kongen for at bede om Rejsetilladelse; men Justitsminister Heltzen

erholdt Underretning derom og indfandt sig til Audiens umiddelbart før H., der nu af Kongen blev henvist til Heltzen.

Jo mere denne imidlertid blev stillet blot, desto mindre Hensyn tog Cand. H. efterhaanden til ham. Han indgav derpaa til Consejlpræsidenten en udførlig med Bilag forsynet Beretning om hele Sagen. Da Heltzen trængte ind paa ham for at erholde yderligere Oplysninger og Dokumenter, sendte han ham tvende Anbefalinger fra sine Foresatte samt en Døbeattest(!), som Heltzen sendte tilbage.“

*

Da denne Artikel fremkom, var Jules Hansen allerede i Paris; thi i Februar Maaned erholdt han Tilladelse til at rejse. Heltzen havde ladet Jules Hansen rejse uden at have faaet „Brevene“ at se. Derpaa fulgte i Marts Interpellationerne i Rigsdagen, Heltzen havde ikke Spor af Beviser angaaende „den skandinaviske Sammensværgelse“, og uden Vanskelighed blev Heltzen fældet af sine politiske Modstandere.

IX.

Saasnt Jules Hansen atter kom til Paris, optog han paany sin Virksomhed; han fik Audiens hos den franske Udenrigsminister Drouyn de Lhuys, der stedse var Danmarks Ven, men som intet alvorligt kunde udrette for os; gennem den tyske Legationsraad Keudell søgte han at indvirke til Fordel for danske Interesser, men Bismarck trak sig stedse i det blaa. Imidlertid fortsatte Hansen Bladkrigen mod Prøjsen, hvilket havde til Følge, at en Deputeret, Doktor Brunsen, i Deputeretkammeret den 2. Juni 65 fremsatte en Forespørgsel angaaende Bismarcks Forhold til Jules Hansen. Bismarck indrømmede, at han havde konfereret med Hansen i Biarritz 64, men at Bladenes øvrige Meddelelser herom var tendentiøse Opdigtelser i danske Løgneblade o. s. v. Bismarck veg, han vilde aabenbart,

som hidtil, bare trække Tiden ud for at ikke Hertugen, men Kongen af Prøjsen kunde faa de tre Landsdele, som ved Fredsslutningen var bleven skilt fra Danmark.

Imidlertid voksede Uenigheden mellem Prøjsen og Østrig, og begge Lande gjorde sig Umage for at vinde Frankrig. Den 4. November 65 kom Bismarck til Paris, Jules Hansen talte med ham i Hotel du Rhin, hvor han boede. Og Bismarck sagde til Jules Hansen, at hans Tanker om det nordslesvigske Spørgsmaal ikke havde forandret sig; men at han intet kunde udrette af Hensyn til Østrig, som stedse bekæmpede ham og hans Politik.

Bismarck gjorde ved dette Besøg, siger Jules Hansen i Bogen, ikke noget gunstigt Indtryk paa de franske Statsmænd, især ikke i Udenrigsministeriet.

Omtrent paa dette Tidspunkt kom Kronprins Frederik til Paris. Han blev særdeles vel modtaget ved Hove. Han besøgte Kejseren, Drouyn de Lhuys og Lord Cowley, den engelske Gesandt, og Jules Hansen mener at have Grund til at tro, at Kronprinsen talte med Kejseren angaaende det nordslesvigske Spørgsmaal.

X.

Imidlertid var man naaet til 1866.

Alle indsaa, at nu maatte det store Brydetag om Herredømmet i Tyskland, mellem Østrig og Prøjsen, komme. Stillingen for Bismarcks Politik var vanskelig, han troede sikkert paa sin Overlegenhed overfor Østrig, men saa maatte Frankrig, Danmark og Rusland holdes udenfor Spillet. Ved Rhinen frygtede man for at komme under fransk Herredømme, som for Folkene paa den vestre Rhinbred maatte være det værste af alt, og, siger Jules Hansen, det var en almindelig Tro hos Befolkningen, at Bismarck havde solgt disse Landstrækninger til Napoleon for 90 Millioner Thaler. Der var megen Uro i Luften. Den 20. Maj

skete en Række Eksplosioner i de „Abgeordnede“s Forsamling i Saalbau, de fremkaldte nogen Panik og forhindrede en for Prøjsen gunstig Afstemning. Det østerrigske Parti fik Skylden for Optøjerne.

Men imidlertid forberedte Bismarck Krigen mod Østrig. Napoleon saa endog med en vis Interesse paa Prøjsens Rolle, som det tyske Riges nationale Organisator. Trods den franske Udenrigsminister Drouyn de Lhuys Raad greb han ikke ind i Begivenhedernes Gang før ved Fredsslutningen, da han, eller vel rettere Udenrigsministeren, fik indført § 5 i Fredstraktaten, hvorefter de nordslesvigske Distrikter atter skulde forenes med Danmark, hvis Befolkningen ved en fri Afstemning udtrykte Ønsket derom.

Imidlertid havde Jules Hansen ikke været ledig, gentagende Gange fik han Foretræde hos Bismarck og Thiers for at tale Danmarks Sag — men alt forgæves.

— — — —

Jeg sendte saa Artiklen, her noget forkortet, til den senere saa bekendte Conseiller d'Ambassade og Redaktør af l'Europa diplomatique med et Par venlige Linier og fik som Svar nedenstaaende Brev.

At Jules Hansen klogt og behændigt har arbejdet for Danmark og Sønderjylland er sandt og vist, og at der kom en § 5 i Pragerfreden skyldes naturligvis indirekte ham — men ved Affattelsen af Paragrafen glemte man — mærkelig nok — at faa en Dato, da Afstemningen skulde foregaa, indført.

Bismarck tog baade Østrig og Frankrig og Danmark og — haha — Jules Hansen ved Næsen.

Og jeg tror ærligt talt, som tidligere sagt, at Bismarck mere brugte Jules Hansen til at gaa h a n s Ærinder, end at Tyskeren gik Ærinder for Danskeren.

XI.

Brevet fra Jules Hansen i Paris, der da boede 87 Boulevard de Courcelles, lyder saaledes:

Paris, den 21. Maj 99.

Højtærede Hr. Simonsen!

Deres Artikel i „Dansk Tidsskrift“ har jeg med Opmærksomhed læst. Den vidner om en omhyggelig Stræben efter at finde ud af det Intrigenet, som betegnede min Hjemkomst til Danmark i 1865. De har dog ikke formaaet at se Pointen i Sagen.

Kammerherre Heltzen har formodentlig handlet efter bedste Overbevisning, kun tog han grundig Fejl af min Karakter og af mit Formaal. Det er mig ufatteligt, at han kunde tro, at jeg vilde være i Stand til at forraade politiske Venner, og han forstod ikke, at mit eneste Formaal var at vende hurtigst muligt tilbage til Paris. Det var min faste og velbegrundede Overbevisning, at ellers vilde det være forbi med Underhandlingerne om Nordslesvigs Tilbagegivelse.

Da Heltzen — alene i Ministeriet — vedblev at modsætte sig min Tilbagerejse, og da Moltzen fortsatte sine Rænker mod mig, blev jeg nødt til at sætte haardt imod haardt (ulæseligt for mig), og da jeg ansaa mig for sikret mod alvorlig Medfart fra Heltzens Side, rejste jeg.

Der har De Qvintessensen i hele Historien, som har ladet min Samvittighed fuldkommen rolig. Hverken jeg eller min gamle, dengang i ulykkelige Forhold levende, men varmt patriotiske Fader har havt den allermindste Bagtanke om personlig Profit. — Jeg vilde og maatte rejse — voila tout.

Offentliggørelsen i „Fædrelandet“, som var upolitisk og unødvendig, har jeg i høj Grad misbilliget, thi den skadede Sagen.

Jeg tilskriver Dem dette i det Haab, at denne lidet glædelige Episode nu maa hvile i sin Grav.

Deres meget ærbødige

Jules Hansen.

Naa Jules Hansen mente, at fra (da) nu af var den hellige Grav velforvaret, tog han fejl. Thi 17. Juli 1928 havde Franz von Jessen en stor Artikel om ham i „Berlingske Tidende“, og nu rykker jeg endelig frem igen. Jules Hansen er ikke glempt, dertil har han spillet en for vigtig Rolle i Landenes Storpolitik.

Og i Dag læser jeg i „Politiken“ (18. Juli 1928):

I Dag (i Gaar) paa Hundredaarsdagen for Ambassade-raad Jules Hansens Fødsel afsløredes ved en lille Højtidelighed et Mindesmærke for ham i hans Fødeby Dalum. Jules Hansen er født paa Hovedgaarden Christiansdal, og Mindesmærket, en prunktløs Granitsten, er rejst paa Hjørnet af Carl Baggers Allé omtrent ved Hovedlandevejen, der fører til Christiansdal. Stenen bærer følgende Inskription:

JULES HANSEN

Virkede til Gunst for Danmark ved Freden i Prag.

Beboere i Dalum satte dette Minde.

XII.

Tilbage staar saa den „skandinaviske Sammensværgelse“. Var det en Fabel? Var det noget, som man havde hittet paa af indre politiske Grunde? Jeg tror, at der var noget om det. Ellers havde jeg heller ikke skrevet Artiklen for 30 Aar siden. Mon der ikke allerede, før Tronfølgen afgjordes (1852), var dem, der drøftede Betimeligheden og Ønskeligheden af en ny Kalmarunion, det vil sige Dan-nelsen af een mægtig nordisk Stat, der saa skulde omfatte Danmark, Sverige-Norge, Atlanterhavsøerne og de tre

Hertugdømmer? Og det er jo klart, at disse Tanker fik fornyet Liv, da Frederik VII omsider døde. I hvert Fald ved jeg, at Fader og Naboer omkring 1864 ofte drøftede dette Spørgsmaal, der antagelig — Mand og Mand imellem — var Samtaleemne over hele Norden. Men Aviserne var naturligvis stille som Mus. Mod Christian IX var alle! Han regnedes for at være tyskorienteret og tysksindet — og det var den Gang en slem Fejl, da under og mellem og efter Krigene de nationale Bølger gik højt. Men naar der ingen Union blev, var det vel fordi, der manglede en Mand, som turde vove Pelsen! Forsøget blev end ikke gjort. Thi der gror ikke Mussolini'er paa alle Træer. Og Svenskerne? Havde Hundrede af Betæneligheder. Og vore egne Statsmænd? Lad os ikke tale om dem. De var Dagdrømmere (Monrad), Lyrikere (Ploug) og Prokuratorer (Hall) med endeløse Indlæg (Noter) i Processen mellem Dansk og Tysk.

Og vore Repræsentanter i London ved Konferencen var et Par — undskyld — sørgelige Nuller, og de, der sad hjemme, var ikke klogere.

Den, der maaske havde kunnet klare Ærterne, var Baron Blixen-Finecke, men han maatte ikke komme til, for han var Kongens — Svoger og Bismarcks Ven og Studenterkammerat!

Og paa Baggrund af alle de Navne, her er nævnt, saa jeg allerede for 30 Aar siden i Forgrunden en lille „Spidsmus“: Jules Hansen, der uden Tak kæmpede for Danmark og Sønderjylland og senere bragte Alliancen i Stand mellem Frankrig og Rusland, hvad der saa endelig førte begge Lande ind i Verdenskrigen, der gav Frankrig Revanche for 70—71 og gav os den danske Del af Slesvig igen, en Ordning, vi sikkert kunne have faaet i 1864, hvis Regeringen havde haft Mod til at se Sandheden i Øjnene og haft andre Mænd end de to Nuller i London.

Kunde Danmark have faaet Slesvig tilbage i 1866?

28. Maj 1928.

Der har fornylig i en Mængde Blade paa Foranledning af nogle Udtalelser af Professor Arup været drøftet, hvad David mente, da han skrev de to forskellige Beretninger i Tiden ved Tronskiftet — men der er ogsaa andet at klare op.

I Joseph Michaelsens Bog: *Fra min Samtid* (1893) staar der Side 198 følgende: „Det var en stemningsfuld og bevæget Tid herhjemme, der i Foraaret 1866 gik forud for Udbruddet af Krigen mellem Østrig og Prøjsen. Sindene var optaget af patriotisk Forventning og levende Haab om Genrejsning, et Haab, der ligesom den franske Kejsers var knyttet til Forestillingen om de to Magters, vore tidligere Fjenders, gensidige Opriven i en langvarig Kamp med skiftende Sejre og Nederlag. Det var i en saadan Optagethed, at jeg i den første Halvdel af Marts fik samtidig Brev og Telegram fra Blixen (Baron Blixen Finecke, Kong Christian IX's Svoger, gift med Prinsesse Augusta af Hessen, boende ved Helsingør, ham, de national-liberale Redaktører kaldte for den svensk-danske Tysker, Godsejer i Sverige og Danmark), der meddelte mig, at han var i Helsingør og bad mig komme straks for at erfare noget af Interesse og navnlig træffe Personer, som længe havde ønsket en Samtale med ham.

Paa Villa Augusta traf jeg Blixen og to ubekendte Herrer, der viste sig at være Svenskere, for hvem jeg ikke blev forestillet. En Forglemmelse i saa Henseende fra Blixens Side var ganske utænkelig, og Undladelsen maatte saaledes være sket med velberaad Hu.“

Gæsterne fik Vin og Cigarer, og Baron Blixen udtalte ved denne Lejlighed: „Disse Herrer er bekendte med den svenske Regerings Anskuelse paa dette Punkt (Krigen 66) og besjælede af de bedste Ønsker for Danmark. Men

de er heller ikke blinde for de Farer, som kan true, eftersom Begivenhederne udvikler sig; Farer, som gennem Danmark kunde omfatte hele Norden. Det er derfor, disse Herrer har ulejligen sig med at søge mig for at høre min Mening om Tingene. Naa, Herregud, de vidste ikke bedre. De gjorde mig den Ære at tro, at jeg havde den danske Regerings Øre og Adgang til de Kilder, der springer usete og uørte af almindelige Dødelige (gennem det kongelige Svogerskab). Jeg har berigtiget denne smigrende Misforstaaelse og henvist til Dem (Joseph Michaelsen), der har en saadan Adgang (til Grev Frijs) og nu har siddet saalænge ved hine Kilder, at vi, de fremmede Herrer og jeg, er blevet enige om, at De er Manden.

— Jeg? Til hvad, om jeg maa spørge, spurgte M.

— Straks. Der er Tegn til, at man i Berlin ønsker at sikre sig imod at generes heroppe fra, naar det gaar løs, og derfor ikke er utilbøjelig til at gøre noget for at opnaa en saadan Sikkerhed. Saa vidt jeg ved, vil man underhaanden sondere Terrænet uafhængig af, hvad der her beskæftiger os. Hvis jeg nu har forstaaet disse Herrer rigtig, saa er man i Stockholm villig til at sikre Danmark imod at inddrages i Vidtløftigheder ved Krigens Udbrud ved en Gentakelse af Forsøget fra 1848 og besætte Nord-slesvig fra Flensborg med et svensk-norsk Troppekorps, for saa vidt man kan blive enige med den danske Regering om Modus og Vilkaar.

— — —

Disse Herrer er ikke i den Stilling, at de kan henvende sig til den danske Udenrigsminister, og De bør jo vide, at ethvert Forslag, der kommer fra mig, paa Forhaand er ilde set. Det er derfor i Sagens Interesse, at det kommer til ham gennem en Mand, om hvis gode Vilje han ikke tvivler, og hvis Dømmekraft han ikke miskender.

Hr. Joseph Michaelsen mente ikke, at han kunde paa-

tage sig Hvervet, hvorover Baron Blixen følte Skuffelse og Misfornøjelse.

De svenske Herrer rejste sig for at bryde op.

Da Michaelsen vilde gøre dem Følgeskab, bad Blixen ham at blive til Frokost.

Efter nogen Debattering om Sagen paatog Michaelsen sig i de svenske Herrer's Nærværelse at forelægge Grev Frijs Andragendet.

Det skete ogsaa.

Men Frijs afviste pure Sagen, idet han sagde: „Jeg vil ikke høre et Ord mere. Jeg bryder mig ikke om Alverdens Fantasterier fra den Kant.“

Michaelsen sagde, at Forslaget ikke var kommen fra eller gennem Baron Blixen, men ved ham — lige meget. Grev Frijs blev arrig og viste næsten Michaelsen Døren.

Og jeg er den Dag i Dag uvis om, hvorvidt der ikke her blev begaaet en Fejl, om der virkelig ikke i det givne Øjeblik, da Tærningerne endnu ikke var kastede, men raslede i Bægeret, var en Stemning oppe i raadende Kredse i Berlin og Stockholm, som kunde være udnyttet ved hurtig og energisk Handling.

Thi hvis Svenskernes Ønsker var i Overensstemmelse med Regeringens i Berlin, vilde det norsk-svenske Hjælpekorps, til Hævdelse af Danmarks Neutralitet, da ikke have kunnet bidrage til en anden Landgrænse i Sønderjylland ved, at Betalingen for Danmarks Holdning havde blevet Opfyldelsen af § 5? Jo, sikkert!

— — —

Hvem var de to svenske Herrer? Man mener: Kong Carl XV og Prins Oscar (II). Der er ingen Grund til at tro, at Michaelsen vil meddele os en Usandhed, men naar Grev Krag-Juel-Vind-Frijs ikke vilde lege med, skyldtes det vel i nogen Grad den fjendtlige Stemning, der da herskede mod Sverige, som man mente havde svigtet Dan-

mark i 1864, da vi var i den yderste Nød i Kamp mod to Magter: Hele Tyskland—Østrig-Ungarn.

Og nu kan man spørge: Var det svenske Hjelpekorps andet end en af Bismarcks bekendte Rævekager, han vilde have Ryggen dækket, mens han kløede Østrig-Ungarn?

— — —

Hvem var Josef Michaelsen? Han var Postmand, Politiker og Opfinder af Verdensfrimærket.

— — —

Vi resumerer: Vi kunde maaske have faaet den danske Del af Slesvig tilbage i 1864 eller i 1866. Men vi benyttede ikke det rette psykologiske Øjeblik. Og saa for Resten var der kun tre Mænd i Danmarks Rigsdag, som ønskede Slesvig delt efter den nationale Linie: Andræ, Madvig og H. E. Schack. Men hvem brød sig om deres Mening? Og som sagt er: paa Rænker vi Danske os aldrig forstod. Derfor gik det ofte, som det gik. Vor Udenrigspolitik blev i Ny og Næ drevet paa bedste Beskub.

Og hvad Fremtiden angaar, tør vi maaske haabe, at Gud ogsaa i denne vil være Daarernes Hjælper og Taabernes Formynder, og vi tør fremdeles tro, at der er en Gud foroven, der vil tage sig af Danmarks Sag.

GENERAL WILLIAM BOTH

1829—1929.

JEG ønskede at se en af Englands store William'er: General Booth og hans Virksomhed, hvorfor jeg i 1895 over Esbjerg—Parkstone rejste til London. Sørejsen begyndte i Tordennejr og endte i Havblik og Sommer. Jeg var mærkelig nok eneste Passager med „Expres“, Kaptajn Mecklenburg. Undskyld, jeg glemte, at der ogsaa var tre Lærker, som gjorde Turen med.

De sad i Læ af Skorstenen Søndag Morgen, da jeg kom paa Dækket. Hvor var de komne fra? Var de fra England, Holland, Tyskland eller Danmark? Jeg saa ikke deres Døbeseddel, og Lærkekvidder er ens over hele Verden, saa Sproget oplyste ikke om nogen Nationalitet.

Om Bord i „Expres“ skrev jeg et lille Digt, som jeg først nu trykker:

AFTEN PAA VESTERHAVET

Hvor Havet dog er stort og kønt,
en Farve mellem graat og grønt,
en Skumtop vugges op og ned,
som var det end en Maage

Mit Fædreland med Skov og Strand,
du ligner nu en Blyantstreg —
og sløres helt i Taage

Men nu jeg ser en ensom Brink,
et Fyr, der giver svage Blink,
og her en Tudebøje, en Klokke ringer
sagte her imellem Bølgehøje.

Nu skimter jeg en rødlig Prik
 som af et Ilderøje, og der jeg ser
 et gyldent Glimt, et grønligt Skær ...
 hvor Skibene de sejle.
 Paa Himlen svage Stjerner staar,
 og Time efter Time gaar

Jeg stævner mod en fremmed Strand
 helt skjult af Hav og Taage,
 Maskinen gaar sin vante Gang,
 og Vinden fløjter Aftensang
 i Skibets Tov og Takler,
 og Muhmet kommer vandrende,
 og vi har ingen Fakler.

— — —
 Er denne Rejse mon som den,
 der bli'r min allersidste,
 da Livet svinder graaligt hen
 som Landet hist i Taage,
 og jeg gaar tavs mod ukendt Strand
 igennem Dødens Laage

M a j 1 8 9 5.

Da jeg vaagnede i Parkstone, stod (senere Oberst) I. A. H. Povlsen af Frelsens Hær for at modtage mig paa General Booths Vegne. Povlsen, der for flere Aar siden er død, var en virkelig troende Mand, og der fandtes ikke Svig i hans Mund. Han var en Dattersøn af Politikeren Jens Andersen Hansen, der i mange Aar var Venstres fremragende Fører paa Rigsdagen.

Desværre snublede han paa en lignende Maade som Alberti og Bast, men han gav sit Liv som en Kvittering for sin Brøde (Svig mod en Brandkasse). Ja, ja, men Oberst Povlsen var mig en udmærket Rejsefælle. Og sammen med ham saa jeg Londons forfærdelige Elendighed, som end ikke Jack London har formaaet at skildre. Vi saa Elendighedens Huler og de fattiges usle Forhold.

Londons Rigdom blændede mig ikke, thi jeg ved, at bag de gyldne Facader er der megen gabende Tomhed og Dumhed og Hovenhed. Byen er præget af grænseløs Rigdom, skrev jeg, da jeg kom hjem — men ogsaa af bundløs Smuds og Elendighed. Maaske mit Billede blev noget mørkere paa Grund af min Rejsesælles Sind og Hærens sociale Arbejde. Men naturligvis: Vi var i British Museum, Tower, Westminster, vi dvælede et Øjeblik ved Nelsons Søjle med et Relief af Slaget paa Rheden

Vi besøgte Natherbergerne, de modbydelige Brandyshopper, hvor Kvinder og Mænd stod Side om Side og drak Brændevin af smaa Tinkruse. Jeg saa ogsaa en af disse Drukkenboltbanditter, hvoraf der er nok i alle Lande, saa, hvorledes han sparkede efter en lusset og laset Kvinde, der bad ham om noget. Aldrig havde jeg til da set en Kvinde i saa usle Pjalter, og hun havde et Barn paa Armen, hvis Ansigtsfarve var som blaasur Mælk at se.

Jeg fik saadan en Lede for Byen, at jeg ikke har ønsket oftere at se den. Ikke forstaar jeg, hvorledes Frelsens Hærs Officerer og Soldater kan udholde i Aarevis at arbejde her!

Nød og Fattigdom i alle Kroge. Vi var i Westends elegante Palæer, gik lange Ture i de dejlige Parker, vi var naturligvis til Gudstjenester og Møder, men hvilken Pøbel mødte vi ikke ogsaa udenfor Whitechapel. Næste alle Strøggets Gader var fyldt med Drabanter, der solgte stjaalne Hundehvalpe, Tændstikker, Cigaretter, Aviser, Handlende, der kørte rundt og solgte Katteæde (Catsmead). En nydelig Samling „Gentlemen“. En Dag traf vi tre berusede, som i Picaddilly drog rundt og raabte med Jordbær: „Ti Jordbær for en Halvpenny!“ Jordbærrene var trukket paa Græsstraa, ti paa hvert Straa. Da vi ingen Jordbær vilde købe, begyndte de med at genere Povlsen, og en af dem sagde: „Tror du, Jesus gik med Brillen?“ Hvad Povlsen gjorde. „Nej,“ svarede Povlsen, „det tror jeg ikke, han

gjorde". „Men hvorfor staar du saa paa Møderne og erklærer, at du vil gaa i Jesu Fodspor?" Derpaa tog han fat i Povlsens ene Arm — men nu blev jeg arrig og raabte: „Du trænger nok til Klø, min Dreng!" Povlsen svarede stiltfærdigt paa Dansk: „Gør det endelig ikke!" Da de tre Svende hørte det fremmede Sprog, begyndte de at maabe, saa paa os, og snart stod vi midt i en stor Klynge Mennesker, Nysgerrige, der ventede et lille muntert Slagsmaal

Men saa kom Betjenten — i et Nu var Sværmen spredt. Til Jordbærmændene sagde han: „First Street to left!" Der kunde de sælge deres Jordbær. Og saa kom Færdselsmaskinen i Gang igen. De tusinde Fodgængere kom atter i Trit. Den avislæsende Slagter kørte videre og Bageren og Kulmanden og en lang Række Omnibusser og Lastvogne.

Der kunde let skrives 100 Sider om London — men der er jo i Forvejen herom skrevet saa uendelig meget. Og hvorfor skal jeg ogsaa præsentere de italienske Lirekassmænd, de snavsede Lemonadesælgere, Fortovsmaleren, de lange Rækker af Drukkenbolte og malede Skøger, her kommer en af dem kørende i egen Cab, saa Skørterne suser hende om Ørene

Men lad os endelig huske og aldrig glemme, at London har andre Indbyggere end Gadens Børn: Flittige Lærde, mægtige Købmænd og Skibsejere, den rige Adel. London har nogle af Verdens største Banker, et Pengevælde, der kun overgaas af Wallstreets Milliardærer i New York.

Og midt i mine Erindringer fra min Rejse har jeg Billedet af en rødtrøjet, kvindelig Løjtnant i Frelsens Hær, en beskeden lille askeblond Englænderinde. Hun bestyrede et Hjem for Frelsens Hær, hvor der optoges faldne Skønheder, Whiskydronninger og Brandyprinsesser, alle mærkede af Lastens tunge Haand. Den unge, fromme Kvinde

havde paa sit hvide Forklæde broderet et bevinget Ord med rødt Garn: „Jeg vil leve for andre!“ Ja, hvis Pigens Livsførelse svarer til dette Program, maa man sige, at hun er paa den rette Vej til Himmerige.

Ja, ogsaa i det snavsede og gigantiske London, i Jordens største By, er der selvfølgelig mange som hun.

Et Rige som England kan ikke hævde sig gennem Aarhundreder, med mindre at Kernen af Folket er sund og god og stærk.

Jeg vil leve for andre — javel, det er jo netop det Medborgerskab paa Jorden, vi alle trænger til at lære at kende og udøve.

II.

Jeg besøgte ogsaa en engelsk Redaktør, Mr. Paget, der ejede „The brittish' Workman“. Og jeg skrev ogsaa om Besøget, men det skal ikke gentages her — der løber meget Vand til Stranden, mens Mølleren sover, og vi kender allesammen meget mere til England og Englænderne, end vi gjorde for tredive Aar siden.

Vi spiste til Aften hos Mr. Paget, og Bordet var livligt og til Ære for os pyntet med danske Farver, vi spiste danske Æg, Flæsk og Smør. Da jeg spurgte Mr. Paget, om han troede, at England kunde bevare sin Magtstilling, svarede han med et Citat af Byron: „Ingen Frygt for ydre Fjender kan kue din Sjæl, kun Selvfornedrelse kan bane Vej for fremmed Aag og Despothederredømme.“ Byron talte om Athen og Hellas, men mon han ikke tænkte paa London og England, da han skrev disse Linjer?

Inden vi under Aften forlod Mr. Paget, holdt han en kort Tale for os, priste England og Danmark og Prinsesse Alexandra.

Han mente, at Danske og Engelske var Svogre (brothers in law). Hans Tale mundede ud i en Bøn, medens Familien

knælede. Han bad for Dronningen af England og for den gamle Søkonge, Christian IX.

Om General William Booth, der maa regnes mellem Englands mange og store William'er, har jeg skrevet en forlængst udsolgt Bog paa ca. 100 Sider. Og jeg har en Gang talt med ham en Timestid. Paa Tomandshaand imponerede han mig ikke! Udover sin egen Hønsegaard vidste han intet. Generalen var en Mand med store Syner, havde en udmærket Forstaaelse af Fattigfolks Forhold, han var en fortræffelig Organisator og Regnemester, men altsaa dog — efter min Mening — en Mand med en meget snæver aandelig Horisont. Han var derhos som alle Stormænd intollerant, selvisk og herskesyg og altsaa tilmed uden Kultur. Han var stadig Manden, der sad øverst ved alle Borde. Og han fandt ofte Folk næsegrus ved sine Fødder. Han boede ikke, hvor han kom frem, hos Smaafolk eller i Frelsens Hærs Herberge. Nej, han boede paa de fineste Hoteller, hos Godsejere eller andre Rangspersoner og talte gerne med fyrstelige Personer. Han kørte stadig paa første Klasse.

Og det gør nu hans Slægt efter ham!

Generalen var en dramatisk Taler, og han talte med Kraft og Humor. Han brugte Anekdoten som Argument, og han troede sikkert paa det, han forkyndte.

Men Fru Booth var Hærens gode Aand, og uden hende var det aldrig gaaet. Hun kunde med Kraft sige: *No a n d n e v e r !* Saadan som det Aar (1861), da General Booth ragede uklar med Methodistkirken og ikke vilde underkaste sig Konferencens Bestemmelser, da var det hende, der tordnede det *n e v e r* ud, som var Bruddet med Kirken og Vejen til Dannelsen af Frelsens Hær.

Det er ganske afgjort, at Fru Cathrine Booth var en af sin Samtids betydeligste Personer, men kun faa uden for Hæren har kendt hende.

Da jeg var i England, besøgte jeg ogsaa en af Frelsens Hærs Farme (Hadleigh). Det hedder i min Bog fra Turen: „Farmen ligger 40 miles fra London, ved Themsens Munding. Med en Fart, der snart bragte London af Syne, thi den skjultes hurtigt i den Kuldaage, der som en Dyne altid ligger over Byen, fortsatte vi vor Rejse og naaede snart gamle Fa'er Thames, Floden, der bærer fra og til London. Det var Ebbe. Skibene laa paa det tørre. Og Fiskere af begge Køn gik paa den tørlagte Flodbred og fangede — ja, hvad ved jeg, thi Toget hastede afsted med en Fart, som Eksprestoget herhjemme kun kan give os en svag Anelse om.

Lette Skyer stod over Floden, og gennem Skyerne stod Solens smilende Kobberansigt.

Vi naaede den lille Station, og en ung Knøs var der med et Ponnykøretøj, hvormed vi befordredes op over en Kæmpebakke med et hvidt, efeuranket Kirketaarn, paa hvis Tinde Hds. Maj. Dronningen havde sit Flag vajende.

Skyerne svandt, og vi saa' en saa vakker Egn som hjemme i Danmark, en Egn, der, herfra hvor vi nu kørte, mindede noget om Lollands flade Fedme.

Vor lille Ponnyhest travede lystigt langs Vejen. Solen skinnede over vore Hoveder, og Lærkerne slog de lystigste lange Løb. Ved Vejen laa flere Villaer, som den unge Engelskmand fortalte, de Arbejdsløse fra London havde bygget. Omsider kom vi ind paa Farmen, hvor mange Pløjehold sled i den tunge, lerede Jord. Til venstre havde vi den gamle Ruin med de favnetykke Sandstensmure og til højre Generalens Koloni med de 40 Huse, spredte som tilfældigt henover nogle høje Banker.

Til Farmen hører en Villa, hvor den Fremmede kan bo, spise og faa Lov til at købe nogle Fotografier — Værten i Villaen er af praktiske Grunde bleven Fotograf —, der spiste vi en god Frokost, og en af Lederne paa Kolonien,

Kaptajn W a r d, førte os rundt, — sammen med os var et stort Selskab fra Stuttgart.

Først maa jeg sige, at en Savmølle, man havde rejst derude, stod stille, og at Arbejdet paa Teglværkerne var mislykket. Maaske Millioner af Sten var gaaet rabundus — der blev vist mig uhyre Bunker, som ikke duede til andet end Fyld.

Men Havebruget var glimrende. Der var ogsaa et Kanin- og et Hønsehold, og Kolonien havde derhos en Bestand af 45 Heste. Kolonisterne sov i Sale paa Voksdugsmadrasser, men, sagde man til os, det er der tusinde af engelske Arbejdere, der gør. I en Samtale, jeg senere havde med Generalen, sagde jeg til ham, at jeg syntes, at Kolonisterne fik for lidt i Løn. Generalen smilede lunt og sagde: „Hvad gør det, at en Mand hos mig kun tjener 6 Øre om Dagen, naar han kan købe et Par Benklæder for 18 Øre?“

Ræsonnementet er rigtigt. Høj Lønstandard giver høje Priser, lav Løn det modsatte. Dette at prange med høje Lønninger betyder ikke saa meget, som der skraales til — thi naar alle Klasser har faaet højere Løn, er alle Varer bare blevne saa meget dyrere, som Forskellen mellem den samlede lave og den samlede højere Løn udgør.

Efter at have beset Kolonien — det tog en hel Dag — førtes vi op paa Koloniens højeste Punkt, hvorfra der er en aldeles henrivende Udsigt over Landskabet: foran os, langt borte, laa som et lysegraat smalt Baand „Old Thames“ med glidende Skibe, til højre havde vi en beplantet Skraaning med Hvidtjørn, Jasminer, Gyvel og grønne Ege, til venstre Koloniens rødtagede Huse — paa alle Marker omkring os arbejdede de 300 Mand, hvoraf Kolonien bestaar — og endelig havde vi i Forgrunden det gamle Castle med de sprukne Sten og de grønne Ranker.

Og medens vi dvælede her, hørte vi Gøgens hjemlige

Kukken, Droskens klingende Slag og Nattergalens Triller i det nærliggende Krat.

Snart sad vi i Eksprestøget, som i rasende Fart paa sølv-blanke Skinner hastede mod London. En smuk Slutning paa en skøn Dag!

Paa hin Dag kørte jeg paa en lokal Jernbane paa selve Lokomotivet, der slingrede fælt —

Og saa rejste jeg hjem og skrev min Bog: „Det daglige Brød“.

Da Povlsen og jeg kom tilbage fra vor Udflugt til Hadleigh, manglede jeg ved Kontrollen min Billet og kunde ikke komme ud af Stationen, med mindre jeg betalte en ny Billet. Vi gik tilbage til Toget, hvori vi havde kørt, og mærkelig nok ved en Funktionærs Hjælp fandt vi Billetten, da han vidste, i hvilken Vogn vi havde kørt. Jeg rakte ham en Shilling. „No—no,“ svarede han og bukkede, han modtog ikke Drikkepenge, han havde kun gjort sin Pligt.

Saadan en Mand er en Ære for et Land.

Paa Farmen havde jeg faaet en mægtig Buket Blomster af Kaptajn Ward til min Værtinde i Clapham, og da vi kom ud paa Gaden, blev vi omringede af en stor Skare letsindig kvindelig Ungdom — rene Konfirmander —, der alle bad om Blomster. Jeg forærede dem nogle Stilke og gik rask bort, men en Dreng indhalede mig og raabte: „Aa, do you give my flowers! Aa, do you give my flowers!“ Da jeg ikke ænsede ham, blev han ved: „Min Moder er syg, giv mig en Blomst.“ Jeg gav ham en tre-fire Stykker, men da jeg vendte ham Ryggen, raabte han: „Flowers one Penny!“ Han var Forretningsmand og kan, hvis han ikke for tidlig knækker Halsen, drive det vidt som Købmand. Han vil ikke genere sig for at snyde andre, som han pudsede mig.

FANGEN HANS HEINRICKS TRANS- PORT TIL GLÜCKSTADT TUGTHUS

HANDLINGEN foregik før den første slesvigske Krig, da Monarkiet bestod af Kongeriget og de tre Hertugdømmer Slesvig, Holsten og Lauenborg — en for Resten mærkelig Konstellation — og den Gang var Glückstadt Tugthus fælles for hele Monarkiet.

Riget var da, hvad der ikke kan benægtes, halvt dansk og halvt tysk, og det er ret betegnende for Datiden, at Baggesen, Oehlenschläger og H. C. Andersen direkte udgav tyske Arbejder, Hoftonen havde den samme dansk-germanske Karakter, i Hæren var Kommandosproget præget af tysk Mæle, og som vi havde et dansk — havde vi ogsaa et tysk Kancelli, og af Statsmænd var der mange tyske, og hele den ny Adel efter Griffenfeldts Tid bar tyske Navne.

Denne stærke tyske Indflydelse skyldtes hovedsagelig to Ting: Reformationen og en lang Række tyske Dronninger. Og det skal ingeniunde skjules her, at Tyskerne den Gang havde et rigere og stærkere Aandsliv end vort.

De havde Verdensnavnene: Goethe, Schiller og Heine, Filosofer som Kant og Hegel, en Kemiker som Liebig, en Naturforsker som Alex. Humbolt og mange andre. Naa, vi har jo da ogsaa Navne i Datiden, før Krigen 1848—1850, vi nævner to: Albert Thorvaldsen og H. C. Ørsted — men ellers var det smaat nok!

Dog, lad os tænke, det var jo slet ikke om det, vi skulde fortælle, men kun gengive Farfaders Historie, da

han skulde føre Fangen Hans Heinrich fra Middelfart Arrest til Tugthuset i Glückstadt.

Det var Juleaften hjemme i Middelfart.

Vi havde været i Kirke, hørt Orgelets majestætiske Toner, set de blanke Lys i de gyldne Stager, beundret de store, tremastede Skibe, der med fulde Sejl og med Flag og Vimpler hang i Jernlænker ned fra Kirkens Hvælvinger, og hørt Præsten genfortælle Julens enfoldige Evangelium mellem de halvhundrede Dreng, der foran Alteret sang om Barnet fra Bethlehem, fandtes ogsaa min Ringhed.

Og vi havde spist vor Julegrød med hvide Træskeer og af sorte Lertallerkener, som Jydepottemanden var kommet med, Flæskestegen havde vi faaet Bugt med, og Juletræet var plyndret. Fader laa paa Sofaen og fik en Lur. Moder og Bedstemoder var i Køkkenet for at lave Kaffe. Bedstefader derimod sad og røg af sin Pibe, medens vi Dreng plagede ham for at fortælle en Historie.

— Fortæl, Bedstefar om Nisserne, som skærer Brænde i Skoven, eller om Jomfruen, som druknede sig i Bjørnsdam, eller om de spanske Soldater, som stak hverandre ihjel ved Grimmershus.

— Lad nu være at plage mig, Børn.

Men Børn giver ikke saa let tabt.

— Bedstefader, sagde jeg, hvorfor har du det Ar paa Kinden?

Jeg vidste det godt, men jeg vilde gerne høre Historien en Gang endnu.

— Ja, det er en lang Historie, sukkede den gamle og sendte nogle vældige blaa Skyer ud i Stuen.

— Aa, men fortæl den, Bedstefader, plagede jeg.

Og Bedstefader begyndte:

— Ser I, Børn, det var det Aar, da Lillejuleaften faldt paa en Fredag, da Etatsraad Wedel-Heinen kom til mig

og spurgte, om jeg vilde tjene 30 Daler for at føre Hans Heinrick til Glückstadt Tugthus.

— Hvem var hans Heinrick?

— Det var en tysk Karl, som paa Billeshave havde stukket en anden Karl ihjel i et Slagsmaal; og da jeg havde det smaat det Aar (jeg havde brækket mit ene Ben paa Forsommeren), tog jeg mod Tilbudet.

— Hvad bestilte du ellers den Gang, Bedstefader?

— Jeg var jo Ringer ved St. Nikolaj Kirke, — men nu maa I ikke afbryde mig saa tit, for ellers bliver jeg jo aldrig færdig med Historien kort og godt: Bedstemoder lavede mig en god Madpose i Stand, for det var jo en lang Vej, vi skulde gaa; jeg fik en Snaps i min lille Flaske og Tobak i min Tobakspose. Naa, Klokken tre om Eftermiddagen gik jeg til Arrestforvarer Hansen og fik Hans Heinrick udleveret.

„Pas vel paa ham,“ sagde Arrestforvareren, „for han er en Spekulant.“

Jeg kendte godt Hans Heinrick, for han havde en Tid lang tjent paa Hindsgavl, og han var en forsoren Karl; men jeg har nu aldrig været bange af mig.

Vi gik saa ned til Havnen og om Bord paa Færgen for at blive sejlet over til Snoghøj i det jyske. Der var lidt Luft fra Nordost, men ikke nok, saa vi ret kunde have Gavn af Sejlene; vi maatte ro. Hans Heinrick krøb sammen henne bag en Jydepottemand's Vogn, men jeg lagde en Aare ud for at hjælpe Færgemanden at ro. For Resten var der mange fine Folk med over Vandet, thi den Gang var det jo Færdselslinien mellem Jylland og Fyn. Strømmen var haard, men omsider naaede vi over Bæltet. Diligencen fik sine Passagerer, Jydepottemanden trak sine Krikker og sin Vogn op af Færgen, og Hans Heinrick og jeg begyndte vor langsomme Vandring mod det Glückstadter Tugthus.

Hans Heinrick var en ganske flot Fyr; han var mørk og

havde en fiks Knebelsbart; men hans Ansigt skæmmedes af et stort hvidt Ar, en Mindelse om det Slagsmaal, hvor han dræbte den anden Karl. Der var ogsaa andet, som skæmmede ham; ved I, hvad det var?

— Nej, svarede vi i Kor.

— Det var Lænkerne, sagde Bedstefader; han var lænket fra Ankel og til Haandled. Og ved hvert Skridt, han tog, raslede Lænkerne, men naar der kom Folk forbi, strammede Hans Heinrick dem, for at man ikke skulde høre, at de klirrede.

Det var Aften, da vi naaede ind i de Skove, der ligger om Herresædet Damgaard. Det begyndte at blæse og sne.

Min Rejseplan var at gaa til Kolding, overnatte dér og saa næste Dag tage Dagvognen til Haderslev. Imidlertid var vi kommet ned mod Taulov Kirke, der ligger højt, saa højt, at den tjener som Sømærke for Skibe, som kommer fra Østersøen og skal mod Nord. Hans Heinrick var allerede gaaet træet, han klagede over, at Lænkerne gnavede Kødets af hans Ankler; jeg maatte skynde paa ham for at faa ham af Sted.

Hele Tiden holdt jeg Hans Heinrick foran mig, jeg havde paa Forhaand ikke megen Tillid til ham, men Hans Heinrick var Skikkeligheden selv, lystrede blindt, hvad jeg sagde. Vi vandrede videre af Sted, af og til gled en Fodgænger os forbi, og en Kane kørte om os. Sneen blev ved at falde.

— Hvor er De fra, Hans Heinrick? spurgte jeg omsider for at tale om noget.

— Jeg er fra Rendsborg; aa, Gud, Mikkelsen, jeg havde saamænd aldrig troet, at jeg skulde komme til at opleve en Juleaften som denne. Hvor er det dog tungt at gaa, som jeg gaar her. Det er da godt, at min Moder er død for længe siden.

Lidt efter begyndte Hans Heinrick at synge paa den gamle Julesalme, der staar i Salmebogen fra 1802:

O, Jesu, vor Forsoner,
 som kom fra Himmerig,
 med høje Jubeltoner
 vi glade priser dig.
 O, store Kærlighed!
 Hvert Knæ skal for dig bøje;
 fra Tronen i det høje
 steg du til Jorden ned!

Det lød nok saa kønt.

Og just i samme Øjeblik begyndte Kirkeklokkerne at ringe i Taulov Kirke. Det var, som om de nu ringede Julen ind. Disse Toner kendte jeg, det var, som om jeg hørte Klokkerne i min egen Kirke.

Jeg saa paa Hans Heinrick; nu, lad ham have været et slet Menneske; men han var dog et Menneske; det gjorde mig ondt for ham, som han gik der i Snesjappet, med de klirrende Lænker om Anklerne, de Jernlænker, som gnavede sig ind i hans Kød.

Og Sneen blev ved at falde, Stormen fo'r hylende hen over Landskabet, ikke en Stjerne, ikke et Lys at se, bare Mørke og Sne, som væltede ned i Læsvis. Det blev værre og værre at gaa. Jeg fortrød næsten den Kommission, jeg havde paataget mig.

Hans Heinrick standsede.

— Hør, kan jeg ikke faa Lov til at tage Lænkerne lidt af? Det er dog Synd, at jeg paa denne Lillejuleaften skal gaa og slæbe med de tunge Lænker, som skærer mig lige ind i Benene.

— Det er ulovligt, Hans Heinrick, at tage dem af.

— Aa, Herregud, for Jesu Skyld, tag Lænkerne af mig, bare en Times Tid, jeg er saa træt og jeg tror, mine Ben bløder, bad Hans Heinrick.

— Naar vi kommer uden for Kolding, skal jeg tage dem af, svarede jeg.

— Nej, gør det med det samme; De ved ikke, hvilken Velgering De vil gøre mig, dersom De tager Lænkerne af. Jesus Kristus vil lønne Dem derfor. Sæt Dem i mit Sted Aa, av, jeg kan ikke mere!

Hans Heinrick satte sig paa en Skærvebunke ved Vejen. Jeg satte mig ved Siden af — efter at jeg havde befriet ham for Lænkerne. Derpaa gav jeg ham et Stykke Brød og lod ham drikke en Dram af Flasken. Vi spiste i Tavshed.

— Naa, Hans Heinrick, sagde jeg, da vi var færdige med at spise, nu maa vi af Sted igen.

Jeg stoppede min Pibe og slog Ild. Men som jeg allerbedst sad og bakkede for at faa Piben tændt ved Fyr-tøjet, fik jeg et Slag af en Sten i Hovedet, saa jeg segnede om

•

Da jeg vaagnede, laa jeg i en fremmed Seng. Det var hos Præsten i Eltang; han var kommet forbi Stedet, hvor Hans Heinrick havde slaaet mig til Jorden med en Sten fra Skærvebunken, og havde faaet mig samlet op. Det var gaaet til paa den Maade, at Hestene var standset paa Vejen og ikke vilde forbi Stedet, hvor meget der end piskedes paa dem. Præsten var saa sprunget af Kanen for at se, hvad der var i Vejen med Hestene — derved blev jeg frelst fra den visse Død. Samme Aften blev der sendt en Stafet til Kolding, og jeg blev hos Præsten. Næste Dag var jeg bedre, vilde have været af Sted, men Præstens Kone vilde ikke af med mig. Naa, der var meget rart i Præstegaarden, jeg blev; men første Juledag drog jeg til Kolding og fik af Byfogeden at vide, at Hans Heinrick var fanget i Christiansfelt. Det lettede!

Der tog jeg saa til. Jeg fik givet Hans Heinrick Lænkerne

paa og fik en Mand mere med, og saa rejste vi videre; Hans Heinrick maatte gaa imellem os, svært lænket.

Jeg skammede ham ordentlig ud og kaldte ham en Skurk og Kæltring — men han sagde ingenting, han sagde forøvrigt ikke et Muk paa Vejen fra Christiansfelt til Glückstadt.

— Her blev Bedstefader afbrudt i sin Fortælling, idet Moder og Bedstemoder kom ind med Kaffe og Æbleskiver. Lidt efter kom vi Børn i Seng, men jeg husker, at jeg hele Julenat laa og drømte om Jesusbarnet i Krybben og om Julestjernen, om den sorte Hans Heinrick med det vældige Ar, om Bedstefader, der laa blødende paa den oversneede Vej og om det store Tugthus i Glückstadt.

MINE CHEFER OG — JEG

PHILIP W. HEYMAN

I de første 33 Aar havde jeg mange Chefer: Den gnavne, kedelige Rebslager Anderskouw i Svendborg, den brave, men lidt fordrukne Rebslager Johansen i Kolding, den gerrige Rebslager Anton Petersen i Vejle, Orlogsværftet, hvor Løjtnant Lønholdt og Kvartermand Heltner var mine Foresatte, jeg har ogsaa en kort Tid været paa det forlængst sløjfede Frederiksberg Bryggeri (hvor nu Isværket er), cand. pharm. Ibsen, en redelig, men noget knarvorn Kavalier. Derpaa kom jeg som Formand til Tuborgs Fabrikker og fik den brøsig, men dygtige Philip W. Heyman som Chef, om end Brygmester Hans Bekkevold var min daglige Foresat. Heyman var stor i legemlig Henseende — grandios i alt, ogsaa i Fejl. Han var af de røde Jøder, og jeg ønsker nu, at jeg som helt ung var kommen ham paa nærmere Hold. Han satte unge som Direktør Benny Dessau, Rothenborg og ogsaa mig saadan i Trit, at først Døden eller Sygdom kan standse os.

Heyman var i Virkeligheden som mange Jøder en god Mand, gavmild og velgørende, helst med Navns Nævnelser. Men han blev ofte vild og uddelte da Lussinger, en Gang endog til en Søn, Otto Ph. Heyman, der da var Inspektør paa Tuborgs Fabrikker, og som paa Grund af sin aandelige Uformuenhed var Faderen, den dygtige og virksomme Mand, en daglig Sorg. Man sagde om Inspektøren, at paa Sindssygehospitalerne brugte man de kloge til at passe paa Taaberne — men paa Tuborg brugte man en Tosse

til at passe paa de kloge. Nuvel: Stor for sin Kammer-tjener er vist ingen!

II.

Paa Bryggeriet saa jeg paa nært Hold den første socialistiske Arbejdsstandsning (Bødkerne). Bryggeriet Tuborg holdt den gaaende med hele Arbejdsstyrken dagdrivende (det hed sig, at Strejken ikke generede), Folkene drak Bayere Dagen igennem og pjankede Tiden hen, alle Vogne kørte med saa godt som tomme Læs til Byen, der blev af det overflødige Mandskab kalket Kældere og skyllet Olieflasker, hvoraf nogle havde staaet i flere Aar — altsammen for at faa Dagen slentret hen. Og hvor alle drak! Mon ikke hver Mand paa Tuborg den Sommer drak mere end Tusinde halve Flasker Bayerskøl udenfor de rationerede 3 Liter daglig?

En Aften, da jeg gik til mit Hjem, traf jeg Philip W. Heyman. Jeg hilste. Han ikke. Han gik lige til den Sag, der ikke lod ham i Ro hverken Dag eller Nat — for ham en Kamp paa Liv og Død, den gamle Tid mod den nye Tid: Hvor turde disse fattige Lus vove at trodse h a m, den store Finansmand, Børsmatadoren, Firmaet Philip W. Heyman. Han, som endog for egne Penge havde ladet Olaf Poulsen og Sophus Neumann læse op for alle Arbejdere og Funktionærer i Tuborgpavillonen, for at jævne ud til Ingenting Arbejdsstridigheder om Løn og Arbejdstid. At et Menneske hver Dag arbejdede fra 5 Morgen til 7 Aften var jo selvfølgeligt. Han var ikke selv bange for lange Arbejdsdage.

— Naa, Simon, begyndte han, hør, ordn den Strejke for mig. Jeg vil give Dem 1000 Kr. kontant, hvis De kan.

— Godt, svarede jeg, den Strejke skal jeg faa ud af Verden paa fem Minutter.

— Simon, hvorledes vil De bære Dem ad med det?

— Ved at give efter for Bødkernes Krav.

— Er De gal, raabte han og skubbede til mig, er De gal give efter? Jeg giver aldrig efter, aldrig!

Heyman ligefrem fraadede i Raseri, kun faa Gange har jeg set et Menneske blive saa rasende, som han blev.

Var det, fordi han virkelig havde Uret eller, fordi han følte, at Tiden var løbet fra ham?

— — —

Efter en ødelagt Ølsommer maatte Philip W., som vi kaldte ham, alligevel give tabt. Havde Heyman fulgt mit Raad, havde Tuborg sparet ca. 50,000 Kr.

III.

Der er ingen Tvivl om, at Philip W. Heyman hjalp mange, blandt andre Peter Nansen og Herman Bang. En Aften var Heyman i Casino og traf i Basargangen Journalist Sejr Kjeldskov og Herman Hartvig.

— Tak for sidst, sagde Heyman til Kjeldskov, trak sin Tegnebog frem og rakte Kjeldskov en 500 Kroneseddel.

— Det er altfor meget, sagde Kjeldskov.

— Hva-be-har, sagde Heyman, tror De, at De skal lære mig at drive Forretning!

Om Sønnen, Otto Ph. Heyman, blev der fortalt mange Krøniker, det var „ham, der fik Lussingerne“. En Dag kom han til mig og sagde: „Hør, Simon, nu har jeg forhindret Bødkerne og andre i at stjæle Øl i Tappegangen.“

— Hvorledes har Inspektøren baaret Dem ad med det?

— Jo, jeg har sat Hængelaas baade ud- og indvendigt.

— Men hvordan skal vi saa faa Porten op?

Bah! En anden Dag kom han og meddelte, at Anna, der ved et Stearinlys klarede Øl (saa om der var Glas-skaar i Flaskerne), altfor ofte løb i Gaarden, og naar hun løb, da glemte hun at slukke Lyset, „og det koster Penge at lade et Lys brænde til ingen Nytte“. Jeg tog Sagen saa alvorligt, som den fortjente det og sagde: „Ja, hvad

skal man sige, det kan jo ogsaa komme til at koste en eller flere Tændstikker at faa Lyset tændt igen."

En Dag var Heyman paa Inspektion med Privatbankmanden C. F. Tietgen. Heyman var i fuld Vigør og uddelte Lussinger til dem, der efter hans Mening havde dem behov, samtidig pillede han nye Propper, der var tabt paa Gulvet under Arbejdet ved en Proppemaskine, op.

Tietgen saa forundret paa min høje Chef og sagde omsider: „Du bliver aldrig nogen rigtig stor Mand, Philip W.“

— Ikke det, brølte Heyman.

— Nej, for du er for meget optaget af Bagatellerne i Virksomheden.

— Er jeg det, fortsatte Heyman spagfærdig.

— Det, som det kommer an paa, fortsatte Tietgen, er Regnskaberne; det vigtigste i en Bank eller anden Virksomhed er Bogholderiet.

Og begge Børsherrerne gik videre paa „Inspektionen“, godt røde i Kalotterne.

— — —

Heldigvis brækkede jeg 4. Maj 1886 mit højre Ben og kom bort fra Tuborg efter at have været der fra 8. Oktober 1882. I disse Aar havde jeg skrevet en Del rundt i forskellige Blade, bl. a. i „Nordstjernen“. Min sidste Kommando med en anden som Chef fik jeg under K. P. Korsgaard. (Se I Bind). Senere blev jeg helt selvstændig og uafhængig, det vil sige, at jeg fik mange Chefer og ofte levede som Millionær, uden at have Millionen.

Sidste Gang, jeg saa Philip W. Heyman, var i Cirkus; vi sad Side om Side i en Loge — jeg var da bleven Journalist. Han sad der i Kraft af sine Penge, men jeg sad der i Kraft af mit Journalistkort.

Hvad han tænkte, ved jeg ikke — en Mand som jeg for-

stod han aabenbart slet ikke, saa lidt som han forstod den nye Tid, der strømmede ham i Møde.

Og nu er der gaaet 40 Aar siden den Gang.

IV.

Min sidste egentlige Chef blev paa en Maade K. P. Korsgaard. Og i disse Augustdage (1928) skrives der en Del om, at Lyngsø ved nogle Avisudtalelser skulde have fornærmet den finske Minister Setälä, og jeg kommer i Tanker om, hvor farligt det kan være i en Avis at fornærme en fremmed Minister. Korsgaard fik det at føle i 1888. Cand. jur. (senere Forfatter, Redaktør) Johannes Dam, der var Søn af en da meget bekendt Præst, havde i Aftenbladet beskyldt den østrigske Minister for at have ødelagt et Kanetæppe for Vognmand Jørgensen i Bredgade (Tietgens Svoger) uden at ville betale det. En Sag, der ikke ragede hverken Johannes Dam eller Aftenbladet. Kejser Frantz Josefs Repræsentant følte sig imidlertid krænket, og saa vidt jeg husker, fik Østrigeren Justitsministeren til at anlægge Sag ikke mod Dam, naturligvis, der var anonym, men mod Bladets ansvarlige Redaktør, pegende paa § 83 i Straffeloven, hvilken § fremdeles er gældende Lov. § lyder saaledes:

„Den, som personlig angriber en fremmed Magts Gesandt ved Kongens Hof, straffes, for saa vidt Lovens almindelige Bestemmelser ikke medfører højere Straf, med Forbedringshusarbejde eller Statsfængsel indtil 2 Aar eller med anden Fængsel. Den, som truer en saadan Gesandt med personligt Angreb, overfalder ham med Skældsord eller paa anden Maade tiltaler ham, straffes med Fængsel. Naar nogen ellers ved Ord, Tegn eller billedlig Fremstilling fornærmer ham, straffes han med simpelt Fængsel eller under formildende Omstændigheder med Bøder fra 50 til 500 Rd.“

Ved Højesteret blev Korsgaard dømt og maatte i tre Maaneder brumme i Kvindefængslet (der nu er nedbrudt) paa Christianshavn, og han kørte derud med et Læs Bøger og maatte kun een Dag om Ugen modtage Besøg af en Slægtning og Bladets Administrator, cand. S. Udsen, hvis Stilling jeg kort efter arvede, medens Udsen lidt senere blev Forstander for et Afholdshjem i Hjallelse ved Odense.

EN KVINDESTREJKE PAA TUBORG

En Mandag Morgen ved Femtiden kom jeg til Tuborg og blev meget forundret ved at se, at alle Skyllehusets Kvinder sad i Solskinnet paa Grøftekanten udenfor Bryggeriet. Jeg kom, som min Vane er, rask frem og sagde muntert: „Godmorgen, hvad sidder I her efter?“

— Vi har gjort Strejke.

— Hvad vil det sige?

— Vi har faaet for lidt Penge i Lørdags, vi har haft nye Flasker, og vi er blevet snydt paa Lønnen. Madam Andersen (deres udmærkede Formand) har selv skrevet alle Tusinderne op, vi har skyllet, og det kan nemt gøres, for der gaar 50 Flasker i hver Kasse, og hun har slaet en Kridtstreg for hver Kasse paa et Brædt.

— Ja, lad os nu gaa ind til Arbejdet, saa ordner det sig nok, jeg skal nok faa Sagen undersøgt.

— Nej, vi begynder ikke, før vi har faaet Penge.

Nu var gode Raad dyre. Jeg ind paa Bryggeriet. Jeg spurgte: „Er Brygmesteren kommen?“ „Nej,“ blev der svaret, „han er lige gaaet i Seng, han har været her hele Natten; der er noget i Vejen med Øllet i Gærkælderens.“ Jeg fik fat i Forvalter Viller. Hvad mener De? „Godt,“ sagde han, „lad os faa fat i Otto Philip Heyman; han vil saa gerne ordne noget, lad os gaa op og vække ham.“ Han boede i Kontorbygningen. Forvalteren og jeg fik ham purret ud. Han var glad og straalende. Endelig fik han

Lov til at løse en Opgave. Han kom en-to-tre ud af Sengen, fik Tøjet paa og fo'r saa ned paa Vejen i Firspring. Nu skulde der handles, nu kom Manden for det hele. En lille fiks Dorthe førte behændigt Ordet paa Kammeraternes Vegne. Forhandlingen mellem Heyman og hende varede ikke længe. Og det endte med, at Dorthe førte sin Krig igennem, og Heyman udbetalte, som han sagde, af sin egen Lomme hver af Konerne een Krone. Heyman havde sine nye Kroner i et morsomt Metalhylster, og naar han drejede paa Mekanismen, faldt der en Krone ud, og han drejede nogle og tredive Gange, og Arbejderskerne fik hver en ny Enkrone. Freden var sluttet, og Krigsomkostningerne betalte.

— Kan De se, Simon, den gik!

— Ja, Heyman, den blev klaret, Strejken er forbi!

— Naar De i Fremtiden faar Vanskeligheder med Folkene, kommer De bare til mig, (underforstaaet) og ikke til Brygmester Hans Bekkevold.

Dagen gik med Arbejdet under Sang og Klang og mange Bayere. Under Aften kom min Chef, Philip W. Heyman, og nu fik Visen en anden Melodi.

Inspektøren og jeg blev kaldt ind paa Kontoret, og der begyndte Philip W. en Tordentale til os. Den begyndte saaledes: „Jeg har al Tid betragtet dig for en Idiot (Sønnen), men at De ogsaa er en Idiot (jeg), havde jeg ikke troet.“

— Vi maatte jo have Arbejdet i Gang, og her har vist været Strejke nok, det er ikke den Vej, vi skal.

— Naa, det mener De. Kan De da ikke forstaa, at disse Kællinger efter en saadan Afgørelse maa tro, at vi be-
drager dem — men jeg snyder ingen!

Og Heyman blev ved at remse op til min maalløse Forbavselse, og jo længere han talte, desto hidsigere blev han,

han slog i Pulten, fraadede og stampede i Jorden, og til sidst drev han Sønnen, Inspektøren, en voldsom Lussing; jeg styrtede ud af Kontoret, da jeg ikke vilde være Vidne til d e t, der skete. Han brølede efter mig, men jeg gik min Gang til mit Arbejde og ventede min Afsked paa graat Papir, men der skete intet.

En Timestid efter, da der forlængst var Fred i Shipkasset, gik jeg op til Fabrikkontoret og saa gennem en Rude i Døren min Hr. Inspektør. Han sad ved Pulten gloende rød i Hovedet, hans Mund var hængende, hans Øjne uden Liv, hans Haar hang i Tjavser ned over Ansigtet. Han var ulykkelig. Hvem lignede han? En beruset Person. Var han da beruset? Nej, absolut ikke. Var han maaske undfanget i en Rus? Aner det ikke. Men jeg havde mine Tanker derom. Han var af Naturen god og rar og velmenende, men Faderens Dressur havde været for haard til hans Naturel og øvrige Forhold.

Og der sad han, ærgerlig over det Nederlag ,han havde lidt. Han var aandelig uformuende, forkommen og forkuet, og nu forlængst død og borte.

— — —

Og saaledes var Forholdene paa et Bryggeri for godt 40 Aar siden — i Tiden før de store Organisationers Forekomst.

MANDEN PAA DEN HVIDE HEST

EN REJSE GENNEM MERE END 3000 MENNESKEALDERE

Hvad et Slægtled i et Aarhundrede
bygger op, river et andet Slægtled i
et andet Aarhundrede ned.

I Øst, langt ude ved det yderste Hav, kom Manden paa den hvide Hest ridende. Bølgerne rullede i et evigt Trav mod den stenede Strandbred, saaledes som de havde rullet fra Tidens Morgen for Millioner af Aar siden. Den gyldne Sol steg op af Havet. Og Manden frydede sig i sit Hjerte, Fuglene kvadrede, og Blomsterne slog deres kønne Øjne op. Og han sagde til Hunden, der fulgte ham, at den skulde passe paa Hesten og hans Klæder, mens han badede i Stranden Og det vældige, bølgende Hav tog ham i sin friske og kølende Favn Efter Badet løb han sig varm paa Strandbredden, samlede sig Østers, Muslinger i Fladvandet og røde Bær, der groede paa Buske oppe i Landet.

Manden paa den hvide Hest drog videre ud over alle Landegrænser — han var paa en evig, lang Rejse gennem hele Universet og kom kun med lange Mellemrum tilbage til dette Punkt. Og han tænkte: Hvor Morgenrøden farver Stranden, og Havet favner Landet, skal Mennesker komme, frydes og finde dagligt Liv og en Grav, der snart glemmes — men Menneskets Aand skal leve et evigt og omskifteligt Liv — thi den, der er i Tilværelsen, kommer aldrig ud af den, selv om det ved Døden ser saadan ud, for der er andre Verdener og andre Vilkaar til.

Og Manden, Hesten og Hunden forsvandt mod Vest, og Vinden slettede Sporene ud efter dem

II.

Da tusinde Menneskealdere var gaaet — 36,000 Aar —, kom Manden igen, og nu saa han, at der ved Stranden i Læ af en høj Klit laa nogle hulelignende Boliger, og der omkring var en Mængde Mænd, Kvinder og Børn. De levede alle af Jagt og Fiskeri. De drev især Rusefiskeri, og Ruserne var flettede af lange, grønne Vidier og blev sat saa langt ud fra Land, som Mændene kunde bunde. Og de kendte hverken Baaden, Hjulet eller Ilden.

— Hvor er I komne fra? spurgte Manden den, som han antog var Høvding for Stammen.

— Vi har som vore Fædre al Tid boet her. Denne Strandbred er vort Hjemsted.

— Kan I klare Jer her?

— Jo, det gaar — men Sult tvang mange af vore Fædre bort, og de spredte sig over hele Jorden for at finde Føde, men nu har vi fanget vilde Køer, og da vi saa deres Kalve drikke Mælken, prøvede vi ogsaa, herligt, og vi gav ogsaa vore Børn Mælken at drikke, og de drak den med Begærlighed, og vi stjæler Fuglenes Æg og nyder som Delikatesser: Muslinger og Østers. Vi har det godt.

— Men om Vinteren?

— Bor vi i Jordhuler ligesom Grævlinger og Ræve, og dér har vi det udmærket: Vi æder tør Fisk fra Sommerfangsten og fanger Dyr og Vildfugle i vore Fælder og Doner. Kun henad Foraaret kan det knibe for os, hvis Tørfisken slipper op — men det gaar, vi lever som alle andre Skabninger, saalænge vor Tid er

Og vi takker Solen, som giver os Dagen.

— — —

Kvinderne flokkedes om Manden paa den hvide Hest

— men de holdt sig paa nogen Afstand, for de var bange for det store Dyr, hvis Mage de aldrig havde set Og saa red Manden bort.

III.

Da Manden paa den hvide Hest kom igen, var der gaaet et Tusinde Menneskealder, 36,000 Aar, og nu var Strandbredden skjult af en Havn, og bag denne laa en stor By, hvor der boede en Mængde Mennesker. Det første, Manden fik Øje paa, var en Galge, hvori der hængte tre Mennesker. Sorte Ravne hakkede i Ligene, som de flænsede og aad Over Byen svævede en sort Sky af Fabriksom, Kulrøg og Støv Og da han kom nærmere og fordybede sig i Byens Liv, saa han, at Byen kun havde faa foretagsomme og flittige Mennesker, men Mængder af Dagdrivere og Tiggere og Prangere og Forbrydere I hvert Fald de fleste var saa dovne, de vovede at være.

Byen hed Metropolitan, og dens Beboere kaldte sig for Metropolitter. Manden saa, at Gaderne i Byen var altfor smalle og Husene altfor høje. Der var megen Last og Skidenfærdighed, og blandt Nydelsesmidlerne var der mange Gifte, der ødelagde Slægten Kvinderne gik halvnøgne og var frække og frivole. Og ingen Mand kan synke saa dybt og fornedrende som en Kvinde.

Børnene fik Lov til at skøtte sig selv. Og alle søgte at tilrive sig de størst mulige Fordele. Man raabte ikke Hurra for Orden, Pligt og Ret — men man skulkede fra at gøre det daglige Arbejde

Og Storkene fløj rundt med Børn, som ingen vilde modtage.

— Hvor gammel er denne By? spurgte Manden en Olding, han en Dag traf ved Havnen.

— Aa, svarede den Gamle, den er en ældgammel By, den er fra Arilds Tid.

— Var her ikke før hen en øde Strand?

— Det ved jeg ikke, jeg er hverken Professor i Historie eller Arkæologi, men Byen er gammel, ingen kender dens Alder.

— Jo, Een kender den. Men Deres By vil dø. Om dens Beboere vil man kunne sige, at de manglede god Vilje til at leve et fornuftigt Liv, til at øve Godhed og Retfærdighed. De forsømte Livets første Pligter mod Medmennesker og Gud.

Manden forlod Byen Metropolitan og saa den aldrig mere — thi en Stormflod efter et Havskælv tog baade Byen og Befolkningen og begravede alt i Oceanets bundløse Dyb.

IV.

Da Manden efter 36,000 Aars Forløb atter kom til Stedet, laa der kun nogle Smaaruiner ved Stranden og hist og her mellem Marehalm nogle røde Murbrokker.

Der gik nogle fattige Fiskere paa Strandbredden, de var efter en Nats Arbejde komne i Land med en ringe Fangst.

Manden gik hen imod dem og sagde stille: „Undskyld, har der ikke her ligget en By en Gang?“

— Nej, svarede den ældste Fisker, her har aldrig ligget nogen By, absolut ikke. Som Stedet nu ser ud, har det set ud, saalænge nogen kan huske.

— Hvordan lever I?

— Ringe, for Torsken staar saa langt ude, at vi ikke kan komme derud med vore smaa Baade, men man fortæller, at for længe siden kunde man paa denne Strand øse Sild op i Spandervis.

— Og nu?

— Nu rejser vi til et andet Land vesterpaa, hvad de gamle ogsaa gjorde, og vi følger bare Trop.

— De tænker paa Amerika?

— Ja, det gør vi.

— Og naar saa der bliver overbefolket?

— Saa gaar Rejsen mod Japan, Kina, Sibirien, Indien og videre mod Vest i det evige Kredsløb, der gaar fra een Evighed til en anden. Sulten er den Pisk, der driver Hjorden ad nye Veje og mod nye Lande.

— Du har Ret, som de gamle sagde: Alt er flydende, alt er en glidende Strøm. Kun Gud var, er og bliver evig den samme. Og der er ingen Ende paa hans Kraft, Magt og Herlighed. Tiden gaar sin matematisk rigtige Gang, og Sol staar op og Sol gaar ned

Og Manden paa den hvide Hest red videre, og ingen har set ham siden.

— — —

Men han kommer igen om 36,000 Aar

FOLK . . . , JEG HAR KENDT —

EN Mand, der som jeg har bevæget sig i alle Samfundslag og levet en lang Tid og ofte under meget vanskelige Forhold, har naturligvis truffet en Del udmærkede Mennesker, men ogsaa Folk, der ikke taaler en altfor skarp Belysning. Jeg har aldrig ført Dagbog, men i en 30 Aar noteret forskellige Udtalelser om det, jeg har hørt, set, læst og tænkt. Disse Notater var mit Arsenal, naar jeg manglede et vinget Ord eller en Kraftsætning.

Her er som en Brødel af det Hele et Par Prøver paa disse Optegnelser:

En Mand, jeg kender, mener, at Livet vilde være let at leve, dersom man kan lave Tyvekroner uden Guld og Brød uden Mel.

*

Der er nogle, der har saa travlt med andres Omvendelse, at de glemmer deres egen.

*

Ja—ja, Shakespeare har Ret, naar han siger: Words pay no debits — selvfølgelig, man kan ikke betale Gæld med Snak.

*

Men det er endnu bedre slet ingen Gæld at stifte — den, der køber det overflødige, vil ofte savne Penge til det nødvendige.

*

Den største Ære, man kan vise en Steg, er at spise den.

*

Jeg er rigere, end jeg troede, thi i Dag har jeg opdaget,

at jeg ejer en Afhandling af Dr. Fr. Cook, der i sin Tid „opdagede“ Nordpolen.

*

Naar de rige og fornemme siger Vittigheder, ler de fattige — ad de fattiges Vittigheder er der ingen, der ler.

*

Præsten Peder Rørdam mente, at Vorherre aldrig vel-signer Nul. Det kan godt være; men jeg har kendt en Mængde Nuller, der havde store Embeder i Kommune, Universitet og Stat, der havde Præste- og Bispegaarde, Valgkredse, Blade, drev store Forretninger, var Præsidenter, Borgmestre, Ministre — — alt drev de og passede de ved andres Hjælp, denne Udtalelse rammer ogsaa Konger og Paver!

*

Da Københavns Nabokommuner ved Aarhundredskiftet blev indlemmet (frygteligt Ord) i København, skulde disse Kommuner have en foreløbig Repræsentation i Borgerrepræsentationen. Paa et Møde i Brønshøj foreslog jeg — efter Opfordring af Naboer og Venner — at vælge en Gartner i Vanløse, som jeg iøvrigt ikke kendte. En Mand fra Emdrup foreslog en Højskoleforstander, der boede i samme Landsby. Vi blev enige om, at Valget var bindende for vor endelige Afstemning. Højskoleforstanderen fik ved dette Prøvevalg flest Stemmer og var altsaa vor Kandidat. Næste Dag løb Husumbønder og de Vanløse Mænd fra deres Ord, og ved det endelige Valg fik Vanløsegartneren een Stemme (ikke min) mere end Emdrupmanden (Tang) og var altsaa valgt. Det første, den nyvalgte Borgerrepræsentant gjorde, var at faa Vejen til sin Bopæl udvidet og forbedret og faa anbragt en Snes Lygter paa Vejen, ved hvilken ingen den Gang boede, og senere fik han solgt sin Jord til Magistraten, naturligvis for en passende stor Sum. Den Mand handlede fuldstændig i Tidens Aand og

fik ogsaa af dem, han ved sin Virksomhed havde gavnet, en smuk Gravsten paa Rødovre Kirkegaard og en festlig Omtale i mange Blade, da han var død.

*

Hvorledes skal man kende en Rævepels fra andre Mennesker?

Er han lang og tynd? Har han spidse Øren? En lang Hale? Har han rød Kulør? Man kan træffe Rævepelse i alle Farver og Størrelser. Men jeg ved, at mangt et Menneske har visse Egenskaber fælles med sin firbenede Navner. Han har saaledes to Udgange fra og til sin Hule, hans Gang er forsigtig og diplomatisk, han bruger ingen støjende Adfærd, han er ikke Dus med nogen, han siger stadig Hr, for at faa Hr, igen, han er altid reserveret, han hverken synger eller ler, aldrig, og hans Smil bestaar i, at han viser Tænder.

*

Jeg har kendt en Mand, der gentagne Gange forsøgte at hænge sin Hat paa en Solstraale — hvad den hellige Antonius kunde, kunde han ikke.

*

Jeg har erfaret, at Japanerne har Ret, naar de siger, at Fattigdom skaber Tyve og Kærlighed Sang.

*

Den uheldige er al Tid trettende Mand til Bords.

*

Jeg har kendt en sørgelig Mand, Medlem af K. F. U. M. og „Ejer“ af en stor og da forfalden Ejendom. I hans Hus boede en fattig Familie, og Moderen var en yderst beskeden, næsten altfor ydmyg Dame, og en Dag henvendte hun sig til Værten — med Vilje siger jeg ikke Ejer, for han var en fremragende Kæltring, der ingen Ting ejede — og bad om at faa Lejligheden repareret, især Dagligstuen, da Datteren skulde konfirmeres. Lejligheden var ikke

bleven gjort i Stand, siden Huset byggedes.

Værten, der var Sagfører, saa uforstaaende paa hende og gik ud paa Gaardspladsen, hun fulgte efter

I det samme begyndte Kirkeklokken i Vanløse at ringe, det var Store Bededagsaften, og Husværtsagføreren tog Hatten af og holdt den foran Ansigtet, som Mænd gør ved Begravelser. Og da han havde staaet saadan en Tid, mens Klokken ringede, vendte han sig mod Fruen, tog Hatten paa Hovedet og sagde ikke uden Salvelse: „Frue, lader os ikke i en hellig Stund tale om de jordiske Ting.“

Og saa gik han med bøjet Hoved bort

..... Men naturligvis fik Familien hverken malet eller tapetseret

*

Menneskene kan være opfindsomme. Ved en Fjerkræudstilling, hvor jeg var tilstede, var der en Mand, der for at faa Præmie malede Hønerne højrøde i Hovederne og hvide under Halerne. Han hjalp paa Naturen og fik af Præsidenten baade et Haandtryk og en Guldskilling.

*

Hvad vilde der ske, hvis alle Sten blev forvandlede til Brød? Der vilde ske det, at et uhyre Antal Mennesker vilde dø af Forstoppelse.

*

Mme de Papouny siger, at Ægteskabet er som et spansk Værtshus — der er ikke mere, end hvad man selv medbringer — en anden fransk Kvinde mener, at Kvinden fra Verdens Begyndelse har været den første og overlegne; det er muligt, at begge Damerne har Ret, men forinden vi gaar videre i Teksten vil jeg spørge, om Ægget blev skabt før Hønen eller Hønen før Ægget?

*

Man møder af og til noget, som er saa udmærket godt,

at det ikke kan siges, og er saa selvindlysende sandt, at Vitterlighedsvidner er overflødige.

*

Samfundet bliver som min Gulvmaatte hver Dag med haard Haand godt gennembanket, men det er, som mangan Dame jeg kender, bedre end sit Rygte, thi ellers vilde det ikke kunne skaffe Mad, Drikke, Klæder, Sko, Tag over Hovedet til de 90,000, som hvert Døgn fødes.

*

En Lærer, jeg kender, siger, at hvis de unge Piger fik fuld Besked om Forholdet mellem Kønnene, vilde Moralen stige — ak, den lille Dorothea vidste fuld Besked om alt menneskeligt, men hun havde alligevel tre Fædre til det Barn, hun nylig fødte.

*

Der er geniale Mennesker i alle Lande og Tidsaldere. Da de allierede under Hertugen af Brunsvig 1792 rykkede ind i Frankrig, var den tyske Hær ved at omkomme af Hunger, og det var kun en ringe Trøst for de sultne Soldater, at Hertugen i en Armébefaling gjorde opmærksom paa, at tre Alen under Jordan fandtes Verdens bedste Pudsemiddel for hvidt Lædertøj, nemlig det fineste og hvideste — Kridt.

*

Jer vil gerne her gøre en gammel Ven opmærksom paa, at Pascal gjorde Verden en større Tjeneste, da han opfandt Hjulbøren, end da han skrev sin „Tanker“, der ellers regnes for et litterært Storværk.

*

Vil man have Fangst, skal man ikke præsentere Mad-
dingen for de mætte, men for de sultne Gedder.

*

Hvad vil der ske, hvis der Vest for Europa og Afrika dukker en ny Verdensdel op af Oceanet? Dette, at Golfen

vilde forandre sit Løb, hvilket vilde have til Følge, at Europa igen forvandlede til en Isørken mod Nord — var det Landet Atlantas Sænkning, der foranledigede, at Ismarken i Fortiden forsvandt fra Nordeuropa?

*

Man siger mig, at perpetum mobile er en Umulighed — men er Universet da ikke en eviggaaende Maskine?

*

Menneskenes største Triumf i teknisk Henseende er, at de har konstrueret saa udmærkede Maskiner, at disse udfører bedre Arbejde end Konstruktørerne selv.

*

Kejser Karl V søgte forgæves at faa alle Ure til at gaa ens — det lykkedes ikke — men ved Hjælp af Elektricitet kan man nu gøre Kunststykket; det fortæller mig, at der al Tid er en Generalnævner, hvori alle Brøker kan gaa op. GUD er Universets store Generalnævner, og vore Dage er kun Sekundskalaen paa Evighedens Ur Det Ur hverken vinder eller taber, det gaar ens, hvad enten vi hylér eller synger, ler eller græder, fødes eller dør

*

Naar man har levet længe, har man overlevet elskede, hadede, gode og onde Mennesker, Kongeriger, Kejsere, Skove og Bøger.

*

Jeg har kendt en Mand, der i sine egne Øjne var en saare stor Mand, han saa hver Dag sit Navn paa en Døgnflues Vinge i en Avis, der udkom om Eftermiddagen.

*

Jeg har kendt en Kvinde, der mente, at Mændene var hverken onde eller gode, men i Reglen temmelig overflødige og kun i enkelte Tilfælde nødvendige.

*

Jeg har kendt flere af en virkelig god Familie, som ikke

havde mere Forstand, end der er i et almindeligt Kaal-hovede — desværre er Familien udbredt over hele Jorden.

*

Jeg kender en udmærket Kvinde, hvorom man kan sige: „The more I know her, the more I love her.“

*

En Historiker sagde forleden Dag til mig, at Historiens Sandhed beroede paa de døde Tavshed.

*

Jeg saa i Oktober 1915 i Helsingør ved et offentligt Møde en Mand i et udpræget Sportskostume oplæse af en mægtig Bibel — det var som at se en Præst i Kjole og Krave spille Fodbold.

*

I Begyndelsen af det tyvende Aarhundrede var der en tysk Officersprins, der jog alle Folk, der gik paa Fortovet, ud paa Gaden, da han mente, at Fortovet kun var anlagt for, at han og andre Standspersoner kunde gaa der — ak, nu er Prinsen selv hjemløs paa Gader og Fortove.

*

Jeg har kendt en Mand, der sagde og beviste det, at man, naar de rette Betingelser var tilstede, kan forvandle Morbærblade til Silketraade, og jeg kender ogsaa en Organisme, der kan forvandle menneskelige Kludedukker til Mænd og raske Svende, men det sker ikke hver Gang, Forsøget gøres.

*

En Ven af mig siger temmelig uforskammet, at Kvinden har kønne Hatte, rummelige Hjerter — men kun smaa Portemonnæer.

*

Verden gaar stadig frem, Kulturen stiger: Der var en Dag, da man skrev Kolding med C og Kvinde med Q — men det gør man da ikke mere.

Jeg har kendt en Rigsdagsmand, der forlængst er død og begravet, som sad i en Mængde Bestyrelser — Jernbane, Forsikring, Afholdssag o. s. v. —, han kørte stadig gratis og paa 1. Klasses Jernbanekort, han søgte bestandig at samle mange Møder paa een Dag og lod sig saa betale Diæter og Rejseudgifter af samtlige Foreninger, han paa en given Dag repræsenterede i Aarhus eller København; men der er Balance i Tingene: Jeg har kendt en anden Rigsdagsmand, der i mere end et kvart Aarhundrede aldrig beregnede sig Diæter eller Rejseudgifter af den humane Forening, i hvis Bestyrelse han sad.

*

Napoleon sagde, at ingen er stor for sin Kammertjener, vi kan føje til: eller for sin Læge, sin Sagfører eller sin Referent. Thi hvad maa en Journalist ikke glatte ud til ingen Ting eller se at finde Mening i? Og hvad maa en Journalist ikke høre? Hvad Krav stilles der ikke til ham? Og hvad kan en taktløs Taler ikke sige? Det mest haarrejsende, jeg har hørt fra en Talerstol, hørte jeg en Gang ved en Folkefest i Løgstør, hvor et Par Tusinde Mennesker var tilstede. En Folketingsmand udtalte paa sit Sprog: A vil i Dag talte om Lord Shaftesbury, men I forstaar nok, at Lord betyder noget andet i England end her i Vesthimmerland Der stod en Del Løgstørdamer tæt op til Talerstolen, de flygtede efter denne Salve — men det anfægtede ikke i mindste Maade Taleren, han forstod ikke, hvoraf Folk lo eller, som han senere sagde, „rendte der Vej“.

*

For en Del Aar siden var der et Blad, der oplyste, at der ved et Statsdyrskue kun var 7 Æsler; Bladet har set forkeret. Thi ved saadanne store Sammenkomster tropper der mange flere Æsler op. Blandt dem, jeg mødte paa min Vej, var der antagelig mere end 700 Æsler, og dertil kom-

mer saa alle de Rævepelse, man er udsat for at møde. Det er i det Hele taget en vanskelig Verden, vi lever i.

*

Skæbnen kan ofte være ironisk. Gennem mange Aar arbejdede jeg for Anlægget af en Jernbane fra Vanløse til Landsbyen Jyllinge ved Roskilde Fjord (se 1. Bind), men Jernbanen blev (kedeligt nok) ikke gennemført (kommer senere som elektrisk Bane), men Vanløse fik en meget smuk Gade, der bærer Landsbyens Navn: Jyllingevej.

*

Jøden spiller samme Rolle i Samfundet som Gedden i Søen — de er blevne skabte for, at Karudserne ikke skal falde i Søvn.

*

Det er meget smukt at bære andres Byrder, men man maa passe paa, at man ikke bliver overlæst — Englænderne siger, at det er den sidste Once, der knækker Kamelens Ryg.

*

Jeg har kendt en Mand, jeg troede var aandrig, indtil jeg opdagede, at han levede paa Citater — han var paa en Maade bare en Grammofonplade, der afleverede, hvad han havde hørt.

*

Jeg har kendt en Mand, som havde saa travlt med at udrette noget — ak, det gik ham som Ixion, der vilde forgribe sig paa Hera, men favnede en Sky, der lignede hende.

*

Jeg har kendt flere, som ikke troede paa GUD, „for ham kunde de ikke se“, derimod var de overbevist om Atomernes „Liv“, skønt de dog ikke kunde se dem.

*

Jeg har kendt en Mand, der under Verdenskrigen for-

talte, at nu opførte en Murer saa daarlige Huse, at Taperne blæste af Væggene, naar det stormede.

*

Der er en Mand, der har sagt mig, at over Helvedes Port staar der: Ice on parole francais — men det er urigtigt, der staar, at Adgang er forbudt.

*

Jeg har i Husum kendt en Gartner, der var gift med sin egen Tante og Gudmoder. Dette Ægteskab var ulykkeligt — thi Aldersforskellen var paa den forkerte Side. Der kunde skrives en Bog om denne Størrelse, hvis Liv var præget af Hensynsløshed og Egoisme. Da jeg lærte ham at kende, boede han i en Jordhytte paa sin Mark uden for Volden; det Liv passede ham, han havde været i Amerika, og han fandt ikke Rø noget Sted. For Penge, Konen ved Blomsterhandel samlede, byggede han Hus, Drivhuse og ved en Murers Hjælp en — Dampskorsten. Alt usselt bygget. Han turde ikke være i Huset, naar det stormede, da han frygtede Skorstenens Fald, han vidste, hvor elendigt et Fundament den var bygget paa. Han var paa alle Omraader en Fusker og Kluddermikkel. Og omgik daglig Love, Vedtægter og Anordninger.

En Dag blæste Taget (Halvtag) af Huset og faldt ned i et Drivhus, der knustes, en anden Dag døde hans ulykkelige, gamle Kone (gammel i Forhold til ham og hans Alder), og Sølvkilden standsede, en tredie Dag tog Fogden ham ved Vingebenet og førte ham ud af Gartneriet, som han kun af Navn havde ejet, en fjerde Dag indrykkede han en Ægteskabsannonce i et Blad og tænk — fik en ung Kone, en femte Dag stjal han i et Gartneri Roser, som han solgte paa Torvet, en sjette Dag blev han fængslet, en syvende Dag blev han dømt, en ottende Dag blev hans ene Ben amputeret (Koldbrand), og en niende Dag døde han og blev begravet.

Naturligvis ligger der mellem disse „Dage“ Maaneder og Aar. Hans Liv forløb i en stadig Kamp mod Mennesker, Love og Vedtægter. Han var født fejt. Han arbejdede kun med halv Kraft, levede som en Hund og røg ustandselig Tobak af en kort Pibe. Han efterlod sig en ulykkelig Enke og et Par Børn.

*

Endnu en Streg til denne Mands Portræt: Da Kreditorerne havde drevet ham ud af Gartneriet, fik han en ussel Bolig i et ældgammelt Hus paa Islemark (Islev). Boligen bestod af to Kamre, men kun i den ene Stue var der en Kakkelovn, gammel og rusten og faldefærdig. Da vi det Aar havde en streng Vinter, flyttede han en Tønde Kartofler og sin egen Seng ind, hvor Varmen var, og om Natten maatte Konen og de to smaa Børn saa opholde sig i det andet Kammer, hvor der paa Grund af Kulden var Is paa Væggene.

*

En Dag foreslog han mig, at jeg skulde laane ham 500 Kr. af Selskabet De Hjemløses Venners Kasse — saa vilde han med Renter og Renters Rente afbetale Pengene med ti Kroner om Maaneden. Jeg svarede ham ikke paa hans Forslag — jeg pegede bare paa Døren og saa ham ikke mere.

*

En ung taabelig Frue sagde en Dag, da hun saa sin Mands bundløse Sejldugssko: „Nu ved jeg, hvad jeg vil gøre ved disse Sko. Dem vil jeg give til en fattig Tigger en Vinterdag med Snevejr.“ Og saa lo Fruen hjertelig over den gode Idé, hun havde. Hun syntes, at det vilde være et fornøjeligt Syn at se en fattig Mand gaa i Snesølet med Mandens aflagte, hullede Sejldugssko, eller blot at se hans Skuffelse over Gaven..

*

Da Andræ opfandt Forholdstalsvalgmaadet, troede man,

at nu kunde man ved Valgene udøve den højeste Grad af Retfærdighed, men det opdagedes snart, at ved den Valgmaade opløstes de parlamentariske Forsamlinger i en Række magtesløse Mindretal. Det var altsaa ikke de Vises Sten, Andræ havde fundet, men en Attrap, der lignede den.

*

Vil man bevare Parlamentarismen som Regeringsskik, maa man gaa tilbage til de brutale, men afgørende Valg i Enkeltmandskredse — for saa vidt man ikke vil indføre — Diktatoriet. En kraftig Diktator som Mussolini har de fleste Riger nu om Dage god Brug for, thi ved Vælgermassens Fodring med Valgflæsk og ved hver Udvidelse af Valgretten synker Staterne hen imod den Tilstand, som Romerstaten kom i, da Livets højeste Mening og Maal var gratis Skuespil og Brød.

*

Det er ganske uforstaaeligt, at man ikke allerede nu giver Aldersrente til Oldinge paa 40 og afskediger Embedsmænd paa 50 med Pension, men det kommer maaske om kort Tid, naar man naar det smukke Maal at give Konfirmanderne Valgret til Stat og Kommune.

*

Blandt de Mennesker, jeg har kendt, var ogsaa tre Bankdirektører, jeg vil omtale her. En af disse (død under kummerlige Forhold) er ogsaa mærkelig nok kommen ind i et Leksikon. Den eneste Berettigelse til at staa her var, at han af Bankens Penge laante Udgifveren, da Foretagendet startedes; desværre kan man ikke nu, hvad der var Grund til, kradse Navnet ud af Bøgerne.

*

Den anden Bankmand besøgte jeg en Dag i København for at bede om en Plads for en kvalificeret Dame (Kandidata), der var ked af at være paa et Kommunekontor, hvor Frøkenen var ansat. Jeg havde Konto i Banken og kom

der daglig. Jeg sendte mit Kort ind til den mægtige Mand, og han vinkede mig ind paa sit Kontor. Da han hørte mit Ærinde, anlagde han en brøsig Maske, aabnede Døren til Banklokalet, pegede ind i dette og sagde: „Dér!“ Han lod mig derpaa forstaa, at med saadanne Bagateller beskæftigede han sig ikke. Men jeg var jo ikke kommen ind med Syvtoget, og jeg svarede: „Undskyld, Hr. Bankdirektør, var det Bydrengen, De pegede paa?“

Ja, og der sker meget inden Juleaften. Banken er forlængst gaaet under, og Direktøren? Halter sig stadig gennem Livet.

*

Den tredie Bankdirektør gik fornylig neden om og hjem. Men jeg har en Historie om ham, som jeg vil fortælle paa min Maade.

Der var en Gang to Drengene, begge født i Sønderjylland, de fulgtes ad til Skole og senere til Præst, de kom begge i Handelslære, senere paa Grüners Handelsakademi og fik en fin Eksamen. Saa skiltes deres Veje, den ene kom ind i en Kornhandel og blev senere Direktør i en stor Bank. Den anden af Drengene fik omsider selvstændig Forretning, og for ham var Livet ikke uden Vanskelighed. En Dag havde han en Veksel, han gerne vilde have omsat. Den var bare paa 1000 Kr., og der var Pant nok. Han grundede lidt over den Sag, og saa gik der et Lys op for ham: Jeg har jo Bankdirektøren, min Barndoms- og Ungdomsven, han kan jo nemt omsætte den Smule Veksel! Som tænkt saa gjort. Men Bankdirektøren modtog ham køligt: „Ja,“ sagde han, „det er jo ikke den Slags Forretninger, En kerer sig om.“ „Nej,“ svarede min Ven, „men jeg tænkte, at du for gammelt Venskabs Skyld vilde gøre mig den lille Tjeneste.“

— Nej, svarede Bankdirektøren, du skal ikke tale om gammelt Venskab, for nu kommer En jo i andre Kredse ...

Ja, da min Ven mødte ham et Par Aar senere, kendte Bankdirektøren ham overhovedet ikke endda han venligt tiltalte ham.

Og nu er han ikke Bankdirektør mere

Det vil altsaa sige, at den hovne Herre nu igen kan søge sig en ny Omgangskreds, han dog formentlig ikke finder blandt de med store Tab belastede Aktionærer.

*

Paa Vejen til Rigdom lod en Købmand, jeg kender, sig barbere hos en Barber, der var 5 Øre billigere end alle andre Barberere, og klippe hos en anden Barber, der var 10 Øre billigere end alle andre Barberere. Er det paa den Maade, man kan køre en Formue sammen?

Jeg ved det ikke, for jeg har ikke prøvet det.

*

Der var en Dag en Mand, der spurgte mig, hvad en Forfatter var. Og jeg svarede, at en Forfatter var et Menneske, der levede i og af Illusioner. Og en Journalist? En Journalist er en Ridder uden Frygt og Dadel, og er han det ikke, maa han se at blive det.

*

6. December 1928.

Naar man har naaet den Alder, jeg har nu, forstaar man, at man har overlevet en Mængde Konger og Kejsere og Præsidenter, Ministre, Venner og Fjender, Banker og Bøger. Jeg ser i Dag i et Blad, at „Folkets Avis“ er gaaet ind, og jeg skrev saa i mine Aviser:

„Folkets Avis“ blev startet af Redaktør Emil Rex (der kun en Tid paa „Aftenbladet“ spillede første Violin), da han ved en Demonstration fra Medarbejdernes Side efter Folketingsmand K. P. Korsgaards Ønske blev fjernet fra „Aftenbladet“. Demonstrationen blev af Hermand Bang smukt sat i Scene ved en Fest paa Hotel Phoenix, bistaet

af Redaktør Helmer Lind og Korsgaards Broder, en mindreværdig Person.

Efter Emil Rex' Død overtog Sønnerne en blomstrende Forretning; men alt smuldrer hen, naar det ikke passes.

Ved en Generalforsamling i Journalistforeningen for en Del Aar siden var Dr. phil. R. Besthorn foreslaaet som Formand, og den udmærkede Skribent blev anbefalet af mange, ogsaa af den, der skriver disse Linjer.

Men saa rejste Emanuel Rex sig i sin Vælde og anbefalede en Anden, da Dr. Besthorn vist vilde blive for kneben med Whisky ved Festerne. Dr. Besthorn blev fornærmet og udtalte: „Jeg har ikke ønsket at blive Formand og ønsker ikke at være det — men De, Hr. Rex, svarer ikke til Deres kongelige Navn!“

Og saa gik Besthorn — under Protest fra alle Sider.

Ja, Hr. Besthorn havde Ret: Emanuel Rex svarede ikke til sit kongelige Navn, men det gjorde ingen af d'Hrr. Redaktører, som bar Navnet Rex.

Da „Folkets Avis“ blev startet, blev jeg tilbudt Pladsen som Forretningsfører og Medarbejder — men jeg ønskede ikke at deltage i Rex' Eventyr.

DEN RØDE TRAAD

1. Juli 1928.

GENNEM dansk Marinetovværk gaar der en rød Traad, der paa sin Vis var og er et Bomærke Hvad har nu været det centrale i mit Liv, den røde Traad, det litterære, journalistiske, sociale, politiske og religiøse Kendemærke i mit Liv? Jeg har været for den oplysende, logisk-klare og opbyggende Litteratur af national Oprindelse, jeg har villet den redelige Journalistik, jeg har støttet Arbejdet for bedre Livsvilkaar for den størst mulige Menneskemængde, for Sundhed i alle Livets Forhold og Tilstande, jeg har i mange Aar deltaget i Kampen mod Drikkeriet, jeg har staaet i et kvart Aarhundrede ved en af Samfundets Ambulancer, og jeg har været for Ærlighed mellem GUD og Mennesker, og — alle Dage har jeg været en fast og bestemt Modstander af det, der laa paa tværs af dette Program, og har ejet det personlige Mod at kæmpe for det, jeg mente var rigtigt og en Kamp værd, selv om jeg hverken høstede Penge eller Laurbær for Kampen.

Jeg bare fortsatte. Desværre maatte jeg lade mange Sager ligge, ikke af Mangel paa Mod, men paa Grund af vanskelige Vilkaar for Arbejdet eller — tænk — paa Grund af svigtende Evne.

Tiden løb ogsaa fra en eller anden Sag. Det er jo ikke Træer givet at naa op, hvor Himlen al Tid er blaa. Hver gror efter Evne: Buske som Buske, Træer som Træer og Stedmorblomster som Stedmorblomster. Jordens Beboere har Jordens Vilkaar.

Her er vist Stedet, hvor jeg maa takke alle dem, jeg var sammen med paa Vejen fra Barndom til Baal og forøgede mit Livs aandelige Indhold, som gav mig et fornøjeligt Samvær og skænkede mig Glæde og Venskab, og jeg tror, mange af disse Venskaber vil holde — til den røde Traad for al Tid brister.

EN REDELIG MAND

CARL E. SIMONSENS TALE PAA SOLBJERG KIRKE-
GAARD VED AFSLØRINGEN AF SØREN UDSENS
MINDESTEN

11. Oktober 1928.

NAAR jeg i Dag staar ved denne Grav, ved jeg, at her under Blomster og Gravsten, rejst af Venner, hviler han, hvem jeg i mange Aar kaldte for min ældste Ven i København. Vi mødtes ved et københavnsk Blad, og han var den, som paa en Maade skaffede mig Fodfæste i Journalistik og derved egentlig ogsaa i Literatur. Det var en af hans Livs Triumfer, at en fremragende politisk Fører indenfor Venstre — C. Berg — anmodede ham, der var en erklæret og stærkt udpræget Højremand, om at administrere hans Blade. Det blev ikke til noget — da Søren Udsen da havde begyndt en selvstændig Virksomhed. Men man forstaar ikke, at ikke Kommunen eller Staten eller Menigheden, hvortil han hørte, havde Brug for denne redelige Mand.

Vi skulde alle være redelige Mænd, men vi lever i en ussel Tid, hvor der flourer megen Uhæderlighed, megen Uærlighed — og da er det godt, at vi har et lysende Eksempel i en redelig Mands Liv.

Søren Udsen var en udpræget Historiker, og han tænkte i Tal, Dage og Aarstal. Han var et Regnetalent, der mellem meget andet interesserede sig for et smukt Facit.

II.

For en Tid siden kom en ung Frue til mig, og i Samtalens Løb spurgte hun: „Hvad skal vi skrive paa Udsens Gravsten?“ I Dag ved jeg det. Der burde staa: **E n r e d e l i g M a n d**, det er ikke for meget og ikke for lidt! For

ham, hvis Minde vi i Dag vil hædre, vilde denne Indskrift passe — for han var ingen Ven af de stærke Ord eller de store Fagter.

Han var en af dem, der, som han sagde, havde en redelig Mistillid til sig selv; han var af dem, som kun har Venner og ingen Fjender. Han var en brav Borger i Staten, en god Familiefader og Bedstefader, en uegenlyst Ven, men først og sidst en redelig Mand. Og det var han i sin Kristendom, i sit Ægteskab, i sin Politik, i sit Syn paa Kunst og Litteratur og i sit Venskab.

Gennem 40 Aar var vi Venner. Og han var i alle disse Aar min Lærer, han lærte mig og andre, hvad der var Ret og Sandhed overfor Gud og Mennesker, og nu, da vi staar ved hans Grav og afslører hans Bautasten, siger vi med Respekt:

Æ r e v æ r e h a n s M i n d e !

H a n v a r e n r e d e l i g M a n d !

— — —

Hvem var Søren Udsen? Han var jo kun kendt i visse Kredse, for 40 Aar siden i Bladkredse og da og senere især indenfor Metodistkirken. I en Aarrække var han Forstander for Afholdssanatoriet „Stormly“ ved Odense, en af de bedst ledede Anstalter, til Virksomheden omsider ophørte, og Ejendommen købtes af Hjallelse Kommune.

Da jeg lærte Udsen at kende, var han Administrator ved „Aftenbladet“, og han bidrog i høj og afgørende Grad til, at jeg blev Bladets Forretningsfører, og vi gik saa ind i en Periode, da Foretagendet gav ca. 100,000 Kr. pr. Aar, naar alle havde faaet, hvad der tilkom dem.

— — —

Hvad han var som Karakter, viser min Tale af 10. Oktober 1928. Tilstede ved den Lejlighed var Slægt og Venner, blandt disse Biskop Anton Bast, Grosserer Becher, Pastor Svend Johansen og Fru Vedel.

VERDENS AANDELIGE GRUNDFOND

DET, Mennesker forstaar ved Sandhed, er ikke endelig. Det er ikke al Latin, der er Løgn, og det er ikke alle „Sandheder“, der gennem Tiderne har kunnet klare sig. Hvad det ene Aarhundrede tror som Sandhed, forkaster det næste Sekel. Hvad Een bygger op, river Andre ned. „Sandheden“ er evig foranderlig, det vil sige d e t, der troes som Sandhed.

Historien er en Historie om Vildfarelser og Fejltagelser. Vejen, Menneskeslægten har vandret, er brolagt med skuffede Forhaabninger og bristede Illusioner. Men falder en Tankebygning om, rejses en ny.

Og der er Stof nok til Eftertanke, Universet er fuldt af Gaader. Mennesket bliver aldrig færdig med at lukke Døre op til nye og hemmelighedsfulde Egne.

Baade positive og negative Kræfter er i evig Virksomhed. Og der skabes nye Sjæle og nye „Sandheder“ hver Dag.

Ud fra denne Grundbetragtning flød — efter lang Overvejelse — en Hypotese, der indeholder den Tanke, at der i Universet findes en mægtig Intelligens — hvad egentlig ingen tvivler om — og som jeg vil vove at kalde: Verdens aandelige Grundfond, og at denne Fond — efter min Mening — er som Livsytring af samme Karakter som Luften og i videre Forstand af Æteren. Det vil sige, at denne Intelligens i Rummet stedse er til Tjeneste, naar der er Betingelse for Liv tilstede (som ved Radio).

Ved Yttringer af Grundstoffet vækkes Livet i Fødselsøjeblikket, og Stoffet rækker til alle Skabninger, hvis de

naturlige, materielle Betingelser (et Legeme) er for Haanden.

Kraften bliver ved at virke, saa længe Materien har Brug for det aandelige Stof: Legemet gror, og den aandelige Evne vokser ogsaa, efterhaanden som Legemet (Hjernen) bliver modtagelig.

Den aandelige Grundfond er udtømmelig, som Luft-havet er det. Der er ingen Grænser for dens Styrke og Uendelighed og Evighed. Og heller ingen Grænser for dens Delelighed.

Som Luften tillader den intet tomt Rum.

Den besjæler alt og alle Væsener over hele Universet. Men dens Virksomhed kræver et Organ. Indtræder af en eller anden Grund Døden for en Del af Materien (Legemet), vender Intelligensen tilbage til den store, Verdens aandelige Grundfond.

Efter min Mening omfatter denne livgivende Kraft Alskabningen.

Nu skulde man efter dette antage, at Vilkaarene for alle Skabninger var ens, hvad de ikke er, hvad alle ved.

Men de Forskelle, der er, gaar paa Legemets (Materiens) Struktur, Art og Race. Det samme gælder for Afvigelser fra Normalen. Og disse omfatter lige saa vel Geniet som det defekte Individ.

Verdensintelligensen (Aanden) er ens, evig og uforanderlig — men Legemet kan af patologiske eller andre Grunde hindre Aandens normale Udfoldelse, og vi ser da i enkelte Tilfælde Genier og i Hobe aandelig defekte.

Det er ikke Aanden, men Materien, der hindrer, at ikke alle Mennesker bliver Genier, og det er ogsaa denne, der paa den anden Side danner Tilgangen af de unormale. Altsaa: Verdensintelligensen er ens, evig

og uforanderlig, men det er Materien, der giver Forskellen.

Det, der styrker Hypotesen, er Grundfondens Universalitet, der her paa Jorden giver Dyrene et Instinkt og Menneskene Fornuft, mellem disse mener jeg, at der kun er en Grads Forskel. Tillige antager jeg, at der er et aandeligt Fællesskab mellem alt levende over hele Universets uendelig mange beboede Verdener, som maa tænkes i dette — men naturligvis af forskellig Art og Styrke paa Grund af Materiens (Legemernes) Oprindelse, Form og Modtagelighed.

I vor egen Del af Universet ser vi jo, at en Flue lever som en Flue, en Elefant som en Elefant, en Hval som en Hval og et Menneske som et Menneske, og saadan videre gennem hele Biologien og ud over hele Universet.

Og hvilken uendelig Rigdom, Udstrækning og Majestæt præger ikke dette, se blot paa den Side, vi bedst kender: Jorden! Ikke to Planter, ikke to Dyr, ikke to Mennesker absolut ens selv indenfor samme Race og Art. Ud fra dette Grundsyn tør vi vel fortsætte: Ikke to Maaner, ikke to Planeter, ikke to Sole og videre: Ikke to Solsystemer er absolut ens. Men, bør vi tilføje, alt og alle paa sin Vis er præget af Verdensintelligensen.

Og af den store, uendelig rige aandelige Grundfond paatvinges alle Verdener Liv.

Og i traadløs Telegrafi (Radio) og Telepati synes vi at kunne skimte Sammenhæng og en Sjælenes Samhørighed, der ikke kender til Grænser.

Nu kan der spørges: Er Mennesket da en upersonlig Personlighed? Ja, i nogen Grad: For i sit Legeme har han en Slægtsarv, som han i Virkeligheden ikke kan komme uden om, thi hvor megen fri Vilje har den, hvis Fader var en Morder, hvis Moder var en Skøge og hvis Bedsteforældre var Drankere og saadan videre i opgaende

Linje? Materien gør sig gældende i stor Udstrækning og efter bestemte Love, der synes at have evig Gyldighed og allerede er iagttaget i Menneskeslægtens Barndom (Moses).

Endnu et Spørgsmaal:

Bevarer ikke Menneskesjælen sin Identitet efter Døden?

Jeg vil besvare Spørgsmaalet bekræftende, idet jeg tilføjer, at Mennesket i mine Øjne her paa Jorden lever som en altædende Larve, og jeg ser ingen Hindring for, at et saadant Larvemenneske — hvis Gud vil det — efter Døden igen efter evige os ubekendte Love kan forvandles til et levedygtigt Væsen, som meget vel kan tænkes at kunne fortsætte sin Rejse gennem Verdensrummet, til det finder Levevilkaar, der passer det.

Gud er ikke en Tilstand, men en Person — for Skaberen maa være større end det skabte, som Lovgiveren maa være større end Loven, han giver.

Ved disse Tanker gøres Gud ikke mindre — tværtimod!

Og lad os saa som Optimister glæde os over Livet, for hvad der er i Tilværelsen — aandeligt som materielt — kommer aldrig ud af den, men maa blive i den i en eller anden Form.

Nu vil vel En eller Anden mene, at den Tanke, der ligger som Grund for denne Afhandling, er ny, men vi maa dog straks bemærke, at Astronomen Hipparch for et Par tusinde Aar siden sagde, at vore Sjæle var en Del af selve Himlen, og den moderne Matematik (Nørlund) synes at være enig med ham i den Betragtning. Som den gamle Græker har vi set eller har troet at se den evige Sammenhæng og Samhørighed mellem alt det, der lever i Universet. Det nye er kun, at jeg har givet Tanken en fastere Form, et Organ, jeg har kaldt Verdens aandelige Grundfond.

Men denne Antagelse er kun en — Hypotese.

Efterskrift 1926:

Der er intet Nyt under Solen.

I en Bog: „Eventyr fra mange Lande“ (4) har H. O. Lange en Historie, oversat fra Ægyptisk, der hedder: „Senuses Historie“. Arbejdet har i mere end 1000 Aar været brugt i Ægyptens Skoler og regnes til Oldtidens klassiske Literatur, og i denne Historie findes en Udtalelse, som man i hvert Fald kan sige er i Slægt med ovenstaaende Hypotese, der er skrevet for et Par Aar siden.

Senuse levede under den berømte Konge Amenemhet I af det 12. Dynasti, og hans Efterfølger, Sesostris I, omkring 2000 Aar før Christus. Det hedder i Historien: „Aar 30, den 9. Dag i den tredie Oversvømmelsesmaaned traadte Guden ind i sin Horisont (et Udtryk for Kongens Pyramide, i hvilken han skjuler sig efter Døden, ligesom Solen ved sin Nedgang skjuler sig i Horisonten), og hedder det derefter: „Kong Amenemhet drog bort til Himlen og forenede sig med Solen, det guddommelige Legeme (Sjælen) gik op i sit Ophav.“

Efter denne og lignende Udtalelser er altsaa min Hypotese slet ikke nogen ny Tanke, den er om end i en anden Form allerede erkendt og fremsat for ca. 4000 Aar siden.

TO BREVE FRA PARIS

SOM jeg i 1. Bind af „Af min egen Roman“, Side 28, har omtalt, skænkede jeg en Dag det skønne og rige Frankrig en Gave, bestaaende af min under Verdenskrigen førte Scrapbook i 12 Bind. Da jeg ønskede, inden jeg sluttede mine Memoirer for denne Gang, at høre, hvordan det var gaaet med denne Gave, skrev jeg nogle Linier og sendte en Tryksag til Danmarks udmærkede Repræsentant i Paris, Hr. H e l g e W a m b e r g for at høre, hvordan det gik, og under 10. December har jeg faaet følgende Brev fra Attachéen, ledsaget af Kopien af et Brev fra den franske Myndigheder.

Her er Hr. Wamberg's Brev:

Kære Hr. Simonsen!

De har vist mig den Venlighed at tilsende mig nogle Artikler fra „Vanløse Avis“, i hvilke De genoptrykker Korrespondancen mellem Dem og de franske Myndigheder i Anledning af Deres Tilbud om at skænke Krigsbiblioteket i Paris en værdifuld Samling af Dokumenter, særlig Udklip fra den neutrale Presse under Krigen 1914—18. Idet jeg takker for det tilsendte, skal jeg have den Ære at meddele Dem, at jeg, for at De kunde have noget skriftligt i Hænde om Sagen, har bedt Biblioteket meddele mig, hvorvidt Dokumenterne havde den Interesse for Krigsbiblioteket, som dette selv havde tænkt før Gavens Modtagelse.

I den Anledning har jeg modtaget en Skrivelse fra Bibliotekets Direktør, som jeg hermed tillader mig at sende Dem en Kopi af. Gaven er indregistreret som Gave Nr. 8371 i Afdelingen for Pressedokumenter, der er af stor Interesse,

og for Historikerne vil blive det mere og mere, naar den Klassificering, der arbejdes paa, er tilendebragt. „Dette,“ slutter Brevet, „for at sige Dem, at Interessen for Hr. Simonsens Gave er utvivlsom.“

Med venlige Hilsener.

Deres ærbødige

Helge Wamberg.

Derpaa følger saa Kopien af Brevet fra de franske Myndigheder:

REPUBLIQUE FRANCAISE

Ministere de 1. Instruction Publique
et des Beaux-Arts. Bibliotheque de
Documentation Internationale Con-
temporaine Chateau de Vincennes
(Seine) le 26. Novembre 1927. Biblio-
theque de la Guerre (Fondés avec
les collections H. Leblanc). Nr.1301/3.

Hr. Helge Wamberg,

Attaché ved den danske Legation i Paris.

I Besvarelse af Deres Brev af 14. November har jeg her-
ved den Ære at gøre Dem bekendt med, at de 12 Pakker
med Dokumenter, taget fra den neutrale Presse, som Deres
Landsmand gerne har villet tilsende os, er indregistreret
som Gave under Nr. 8371. De er indført i Hovedsamlingen
af Pressedokumenter, hvis Anvendelse, der allerede er be-
tydelig, vil blive større for Historikerne, naar den Klassi-
ficering, som har været foretaget, er tilendebragt.

Dette for at meddele Dem, at Interessen for Hr. Simon-
sens Gave er utvivlsom.

Med Højagtelse

Direktøren.

Det franske Brev fra Myndighederne til Hr. Attache
Helge Wamberg lyder saaledes (Kopi):

Monsieur!

En réponse a votre lettre du 14. Novembre, j'ai l'honneur de vous faire connaître que les 12 dossiers de documents tires de la presse neutre qu'a bien voulu nous envoyer votre honorable compatriote M. Simonsen, ont été enregistrés comme don sous le nr. 8371. Ils ont été versés dans le fonds general des documents de presse dont l'utilité, deja grande, augmenteencore pour les historiens lorsque le classement qu'en été entrepris aura pû etre mené a bonne fin, c'est vous dire que l'interêt du don de M. Simonsen n'est pas douteux.

Veilles agréer, Monsieur, l'expression de ma consideration la plus distinguée.

Le Directeur.

(sign.) Camille.

DIGTE UNDER VERDENSKRIGEN —

TRODS den svære Tid under Verdenskrigen mødtes vi dog nu og da med Venner. I et af Krigsaarene tjente jeg kun 1800 Kroner, endda hele Landet var oversvømmet med danske og især med fremmede Penge. Men det gik endda, gjorde Gæld, der forlængst er betalt.

Ved en lille beskeden Nytaarsfest i 1915 fremsagde en ung Frue — Rebekka Tholander — i en lys, blomstret Kimono følgende Digt, jeg for Anledningen havde skrevet:

PIGEN FRA ØST

Jeg kommer derude fra yderste Øst,
hvor Dagen hun tænder sin Fakkelt,
jeg kommer med Bud om en gryende Vaar,
fra Solen, fra Blomster og Sommer.
Og vel har jeg vandret de Hundrede Mil
gennem Lande, langs smilende Strande —
nu beder jeg Dem om et lille Hvil
i Danmarks velsignede Lande.
Paa Vandringen ude fra yderste Øst
jeg skuede flittige Hænder —
men ogsaa jeg saa, hvor Blodet randt,
da jeg Skridtene vender
Paa Bjærgenes Skraaning, i Flodernes Is
sov Mændene saa dødsblege, stille,
Evropas Sønner i Fald og Forlis —
de Voldsmagt og Krigstoge vilde!

— — —
Og ak, der er saa langt igen,
før Fjenden han bliver sin Fjendes Ven!
— — —

Jeg kommer derude fra yderste Øst,
 hvor Kirsebærtræerne blomstrer,
 hvor Vaaren hun føder os nye Skud,
 og Markerne farverigt smiler
 Men her er der koldt og Suk og Sorg,
 og Landene lever paa Laan og Borg!

I Danmark er velsignet Fred,
 og Venner kan Vennerne møde
 nu Lyset kommer, snart vil en Sol
 igen over Danmark gløde
 Men jeg gaar hjem til mit yderste Øst,
 hvor Vaaren en Sommer skal føde.
 — Gud give, jeg siger, forinden jeg gaar,
 de Danske et godt og et glædeligt Aar!

Gud give os Brød, hvad vi har Behov,
 og Naade for Stymper og Synder!
 Hvad enten vi lever i Vest eller Øst,
 et nyt Aar vi nu begynder!
 Vi takke og synge i jublende Kor
 til H a m, som raader for Stjærner og Jord:
 — — —
 O, Herre, lad ej være langt igen —
 før Fjende kan møde sin Fjende som Ven!

Og her er endnu et Digt fra samme Periode. Barnet, der nævnes i Digtet, er min Datter R u t h, som kom med den Bemærkning, der er givet som Svar paa et Spørgsmaal. Digtet bestod da kun af de fire første Vers og de fire Linjer af femte Vers. Men efter at Svaret var faldet, fulgte de sidste fire, halvt bebrejdende Linjer.

DA EVROPA VAR I DEN YDERSTE NØD —

(22. Oktober 1917).

Hvem skal os hjælpe i yderste Nød?
 Børnene bange os bede om Brød.
 Svovldampe drive i farvede Skyer
 og blandes med Røgen fra brændende Byer.

Ukrudtet lever — af Korn vi ej ved.
 Da Sæden stod moden, blev den trampet ned.
 Døde ved Døde i Grave blev lagt —
 tungere Offer har Jorden ej bragt.

Der strides i Polen, paa Flanderns Jord,
 paa Bjergenes Toppe i Syd og i Nord.
 Og Aarene glide med skændende Daad,
 aldrig saa Himlen saa sorgtung en Graad,
 og aldrig saa Verden saa blodig en Lé —
 en Lidelsens Sum af Vunder og Vé.
 Ej skaanes en Kirke, ej Slot eller Hus —
 en Verdensdel er i Ruiner og Grus.

End kæmpes i Aarvis om en Fodsbred Jord,
 end høres Granaternes hylende Kor,
 end ses Geværernes rødgyldne Ild —
 der kæmpes i Land og paa Bølgen saa vild,
 og Skibe sænkes i Øst og i Vest —
 de døde begravnes uden Salmer og Præst.
 End blæses paa Krigens bulede Lur —
 ej tænkes paa Menneskers Liv og Kultur!

Fem Konger paa Flugt og flere for Fald —
 Czartronen væltet med Bulder og Knald!
 Riger forsvinder i Glemselens Flod —
 Sol daler derude i Strømme af Blod
 Vor Himmel er mørk. Nu Vinterens Kaar:
 Kulde og Hunger og Død og Saar!
 Og hvem skal tøjle den voldsomme Aand,
 der sprængte de ømmeste, kærligste Baand?

Som Land lagde øde — Aarhundreders Flid.
 Og Dag blev en Skændsel for løbende Tid.
 Ak, hvem kan finde paa Vej og paa Raad,
 naar Skibbrudne er i den kæntrede Baad?
 Et Barn mig siger, at det kan Gud!
 Men han kommer jo ikke, trods kaldende Bud!
 Det er, som om Jorden er glemt og forstødt —
 sin Skæbne og Gru den i Rædsel har mødt!

FRA SAMFUNDETS KROGE —

STOFFET til Skitsen her er hentet paa Tuborgs Fabrikker, hvor jeg et Par Aar fungerede som Formand og saa alle Skyggesider ved Fabrikslivet, før Fagforeningstiden. Historien er skrevet for 40 Aar siden og blev trykt i „Nordstjernen“ 1893. Det lille Arbejde er uden litterær Værdi, men er et kulturhistorisk Vidnesbyrd om Forholdene, som de laa den Gang.

Der er stor Forskel paa Madam Kaspersen den Gang og Fru Kaspersen nu!

Sammenlign Arbejdsforhold den Gang med Forhold nu om Dage, og der er da sket en vidunderlig Forandring til det bedre.

GODE KAMMERATER

Fabrikens Damppipe lyder; det er Vesperkost, og ud fra Arbejdsrummene mylrer en Vrimmel af Mennesker, Kvinder saavel som Mænd, alle stile mod ét Maal: Spisestuen. De unge Piger kommer i lange Rækker Arm i Arm, saa Konerne, træede Skikkelser med et resigneret Smil og med Hænderne puttet i Sjalet, de har knyttet om sig; her kommer Mænd, duknakkede Skikkelser, for hvem Livet har mistet sin Ynde — de fik Nitter, hvor andre fik Gevinster. Sladrende og leende gaar de unge, tavse og tvære gaar de gamle.

Inde i et Arbejdsrum, henne i et Hjørne mellem Skrammel af Kasser, sidder en ensom Kvinde; hun er midaldrende og førladen. Hun sidder og spiser, medens hun af og til tørrer sine Øjne. Hun har skilt sig ud fra sine Kammerater og søgt Ensomheden. Hvad mon der dog gaar af hende?

Hun ved jo dog, at her maa ingen opholde sig under Maaltiderne.

Der lyder Skridt, som kommer nærmere. Det er en høj, barsk Mand med et svært Skæg; han ser noget forkert med det ene Øje, hvad der giver ham et yderligere ondsindet Udseende.

Hun dukker ned mellem Kasserne, men Skikkelsen kan ikke dækkes af dem. Hun er for stor og for tyk. Han kommer nærmere, han er her for at spionere, for at se, om alt er, som det skal være, om han ikke her kan komme bag paa nogen. Han spørger hende straks:

„Hvad vil De her? Rejs Dem op!“

„Undskyld

„Hvad græder De for? Naa, det er vel det sædvanlige Kævl med jer Kællinger! For Pokker, jeg vil ikke ha' det Vrøvl! Værsgod og gaa ned i Spisestuen til de andre!“

Og han gjorde en betegnende Gestus mod Døren.

Hun rejste sig op, ordnede sit Tøj og gik med ludende Hoved forbi den vrede Magthaver.

„Bliv ikke heroppe en Gang til, saa skal jeg flytte Dem ud af Fabriken, kan De tro!“ Hans Stemme lød uhyggelig fast.

Med sikre Skridt gik han hen mod en Dør: „Hansen!“ raabte han. Og en ældre Mand kom frem, spisende paa et Stykke Mad.

„Hør, jeg vil ikke ha' disse Kællinger heroppe under Maaltiderne, og nu er det sagt Dem saa tit. De maa paase det. Hvis jeg igen ser en heroppe, saa melder jeg Dem til Grossereren.“

Formanden, Hansen, bukkede blot og sagde ingen Ting.

„Har De forstaaet mig?“

„Jo — men hvem var det?“

„Det var denne her Madam Kaspersen, De ved nok „Slæbehælen“, de kalder hende.“

Og saa gik Inspektøren, og Hansen gik ind til sin Mad. Snart peb det igen, og saa kom Mylren tilbage med langsomme Skridt, som om de gik noget ubehageligt i Møde. Da alt var i Gang igen, gik Hansen hen til en af de ældste Koner og spurgte: „Hvorfor gaar Madam Kaspersen ikke med jer ned “

„Det ved jeg ikke.“

„Jo, vist ved De det!“

„Nej, ikke saadan

„Inspektøren var her og gjorde Vrøvl med mig for hendes Skyld.“

„Aa,“ sagde saa Konen, „hun trængte maaske til at være lidt alene, og der er jo saa koldt nede i Gaarden, og i Spisestuen er der saadan et Styr; for hendes Mand, der var nede paa Bidstrup, er død, og nu sidder hun med disse 8 Børn Hun har saamænd i den sidste Maaned ikke haft andet end bart Brød med, den Stakkel! Hvor skal hun faa det fra, Hr. Hansen? Ni Munde skal hun mætte for de 8—9 Kroner, vi tjener; ja, saa faar hun jo lidt Brød fra Magistraten, og saa bor hun husfrit.“

„Hvordan det?“

„Jo, hun holder Gaard og Gade ren, men den har jo været drøj i Vinter, fordi vi har haft al den Masse Sne. Om Aftenen, naar hun er kommen hjem, har hun og den store Dreng gaaet og hugget Rendesten op. Og næste Aften har hun saa kunnet begynde forfra igen; men hvad skal hun gøre?“

„Hvad Lejlighed har hun?“

„Hun har e t stort Værelse med Kogekakkelovn.“

„Er d e t det hele?“

„Ja.“

„Og i det Værelse baade spiser og sover de?“

„Ja, de gør saamæn.“

„Hm! Det har jeg aldrig vist.“

„Nej, hun siger ingen Ting; hun gaar og bærer det ved sig selv. Og det er saamæn ikke af Drik, hendes Mand blev tosset, men det var nok en Blodforgiftning; først satte de Armen af ham, men de har vist ikke faaet det rigtig med altsammen. For det Gift eller det, det slog sig paa Hjernen, eller hvor det var, og saa blev Manden gal. Saa kom han paa Bidstrup, og nu er han som sagt død i Gaar eller i Forgaars.“

„Det er en sørgelig Historie.“

„Ja, det er ikke meget glædeligt for os, Hr. Hansen.“

„Nej, det er ganske vist.“

„Hun har saamæn gaaet meget igennem. Det er jo en hel Mylr af Børn — fjorten har hun haft, men deraf har dog Vorherre taget de seks, Gud ske Lov! Ja, og de sølle 8—9 Kroner kommer man ikke langt med. Og der skal virkelig meget mere til, end man tror, for at leve. Og derfor gaar hun jo lidt til en Side, naar hun spiser sin Mad; hun generer sig for at sidde sammen med os, naar hun spiser sit tørre Brød. Vi stikker lidt til hende, men det gemmer hun til Børnene, tror jeg, for hun spiser det saamæn ikke selv. Nej, hun gør saamæn ikke. Og naar vi nu arbejder saadan alle Dagene, saa maa hun saamæn vaske om Natten; for hvornaar skal hun ellers faa Tid til det? Jeg har nok at gøre med mit derhjemme, jeg kan ikke hjælpe hende, og saadan gaar det med os alle. Og hun og Børnene gaar næsten nøgne; deres Tøj er hos Pantelaaneren.“

Det var Hansens Mening at give Madam Kaspersen en Røffel, men til hans Ære skal det siges, at han gjorde det ikke. Han gik derpaa fra Konen, tænkte lidt over Sagen, forfattede en Liste og lod den gaa rundt blandt Fabrikens Arbejdere. Rundt omkring lod han falde nogle Ord, som antydede den betrængtes Stilling, og den næste Lørdag,

da det var Lønningsdag, havde han 60 Kr. 10 Øre til Madam Kaspersen.

Alt dette skete saadan i al Fortrolighed. Og da Aftenen kom, saa gik han op til Konen. Hun vidste ikke noget om Listen — saadan officielt, men Skørtekompaniet havde ikke kunnet holde tæt.

Der saa fattigt ud deroppe, Senge uden Sengklæder, faldefærdigt Bohave, ussel Belysning og raat og koldt i Værelset. Hele Familien sad om en Pande Flæsk.

„God Aften, Madam! Jeg kan nok se, at De har haft en god Indslagting (han pegede paa Flæskepanden), men denne her er dog bedre.“ Han trak en stor Lærredspose frem og væltede i sin Glæde alle Pengene ud paa Bordet, saa at de rullede om mellem Tallerkener og Kartoffelskræl. „Det er fra Deres Kammerater, og nu har De Lov til at være hjemme i to Dage for at faa det hele i Orden.“

Hun lo og græd. Og Børnene jublede, og den ældste samlede Pengene sammen.

„Men hvordan skal jeg takke“

„De skal bare ikke hænge med Snuden, bare tørre Øjnene og tro paa, at efter Regn kommer Solskin. Min Bedstefader sagde altid: Dreng! ved Du, hvad der er det ellefte Bud — det er (han vilde saa gerne snakke tysk): *Man müssen sich nicht verblöffen lassen.* Og bare frisk Mod, saa gaar det nok!“

„Vil De ikke ha' en Bajer?“

„Nej, Tak — men vil De ikke nok være saa venlig at skrive under paa dette her. Se her staar: Modtaget 60 Kroner 10 Øre.“

„Ja, men jeg skriver saa daarligt.“

„Det er lige meget. De skal jo heller ikke leve af at skrive. Skriv nu her. Er Pengene rigtige, Dreng?“ Den ældste havde nu faaet dem pillet sammen.

„Ja, men her er 62 Kroner og 10 Øre.“

„De to Kroner er fra mig, Per Næsvis! Men de kommer ikke Regnskabet ved.“

Madammen skrev saa sit Navn. Og med Kvitteringen i Haanden løb Hansen ned ad Trappen. Madam Kaspersen tog saa mod Pengene, lagde dem hen i den øverste Skuffe i den gamle Kommode, idet hun sagde til sine Børn: „Opfør jer altid godt mellem Fremmede, saa kan I vente at finde gode Kammerater. Og Gud ske Lov for dem!“

— — —

I Anledning af denne lille Historie vil jeg have Lov til at gøre et Par Bemærkninger. Den omtalte Inspektør var en meget ondsindet Person og hed Niels Nielsen Kongebro; han var min Skolekammerat og født i Middelfart. I Skoletiden opførte han sig meget slet. En Dag tog han, der var stor og havde gode Kræfter, og tampede løs paa vor udmærkede Lærer L. P. I. Petersen (Morfader til Brødrene Barfoed, de to udmærkede Viseskriverere, Nutidens bedste). Han maatte staa Skoleret, og Provst og Byfoged mødte; saa vidt jeg husker fik han en korporlig Straf for den Bedrift.

Han kom senere i Handelslære, blev en anden Dag gift og etableret som Købmand, men fallerede og havnede omsider paa Tuborg som en Slags Inspektør (Bydreng for Kontoret), og her passede han ind i Philip W. Heymans Voldsregimente. Paa det Tidspunkt var Tuborgs Fabrikker en ren Dødssejler, hvis Aktier stod i 37. Men den energiske, helt brutale Heyman fik Skuden bjærget fra Undergang.

Arbejdstiden var fra 5 Morgen til 7 Aften. Og om Sommeren blev der ofte arbejdet 35 Timer i et Træk. En Arbejdstid, der ogsaa blev forlangt af de Koner, der havde smaa Børn hjemme.

Her var god Grobund for Socialisme.

For Resten var der en Del Svindel derude.

En Formand — Nielsen — en sleben, født Bedrager, afslørede jeg, idet han i lang Tid havde snydt Bryggeriet ved at skrive falske Arbejdssedler, hvorefter Mandskabet (Kvinder) baade havde været i Akkord og paa Dagløn, Forskellen puttede han i sin egen Lomme.

Den omtalte Niels Nielsen Kongebro kom ogsaa galt afsted og døde omsider som Patient paa et Sindssygehospital.

VISER

MORGENSANG

Først kom der røde Roser paa alle Østens Sky'r
og saa kom Guld paa Tage i alle danske By'r,
saa kom der blanke Spejle til Hytte og til Slot,
og Himlen, den blev malet fra graat til lyseblaat.

De Fugle smaa fik Vinger og Næb til Morgensang,
og Blomsterne i Enge glad ud af Knopper sprang,
og Nattens Slør, det tunge, blev hen i Skyer gemt,
og Mørkets sorte Drømme saa hasteligt forglemt.

Og Jorden, den blev puttet i Solens varme Ovn,
og alle Kirkeklokker fik Lyd i hvert et Sogn,
de dunkle danske Skove de hejste grønne Flag —
for Solen den har født os en ny og dejlig Dag!

ALDRIG, ALDRIG —

Aldrig, aldrig slippe Taget —
er Du end paa Strandingsvraget!
Thi det næste Nu kan bringe
Dig paa Luftens lette Vinge
en Raket fra Redningsmænd!

Aldrig, aldrig slippe Haabet,
maaske Mænd dog hører Raabet,
naar Du skriger gennem Rummet
over Hav og Bølgeskummet —
Sukket naar endog til Gud!

Aldrig, aldrig slippe Taget —
er Du end paa Strandingsvraget;
thi forinden Dag er omme,
Redningsmændene kan komme,
frelse Skib og Hund og Mand!

RUTHS VUGGEVISE

Sov kun trygt, mit lille Barn,
 Moders Skød er bedste Leje,
 vaagner op, vær frisk og sød,
 frejdig gaa paa Vang og Veje.

Hvil kun trygt ved Moders Bryst,
 hun vil al Tid sig forbarme,
 selv om du i Levelyst
 gløder ud af hendes Arme!

Ingen Vis i Verden kan
 Moderhertets Dyb udgrunde,
 hendes Favn er Hvilested
 for de syge, for de sunde.

Luk dit Øje uden Frygt,
 Fader vil med Moder vaage,
 og naar først du sover trygt,
 vil de kysse Øjets Laage.

ET SUK

(Da Anarkisterne i 1882 blev hængt i Chicago).

Mit første Digt.

Hvad var det, Vinden leged' med?
 Et Blad, der faldt? Et sagte Sus?
 Det var jo som et Aandepust,
 der lød i dette Hus.

Var der en Hob, som raabte Hævn
 et Sted paa Jordens Ryg?
 Eller mig, der vaagned' af
 en Drøm saa ond og styg?

Var det en Sum af Lidelser,
 der nu fik Luft, fandt Form?
 Eller var det Bud om Eruption,
 et Varsel om en Storm?

Var det en Byrde, stor og tung,
 som blev i Krogen slængt?
 Eller var det kun en Stymper, som
 i Galgen hist blev hængt?

Maaske det var et Hjertes Brist,
 et Dødens sidste Hug —
 Jeg ved slet ikke, hvad det var,
 det lød kun som et Suk.

FRIDTHJOF NANSEN

Naar Nordlysflammer funkler paa Nattehimmels Hvælv,
 da vil i gyldne Straaler de skue Fridthjof selv.

Og medens vore Navne gaar glemt i daglig Flid —
 vil Nansens kække Bane staa stolt til evig Tid.

I Havets Sand vi skrive, hvad Heltene har lidt —
 om Gangen over Grønland i Fjeldenes Granit.

1905.

Da Norges Sag blev baaret frem
 af Hundredtusind norske Hjem,
 da stod der Mænd bag Norges Navn —
 fra Skudens Spryd til Agterstavn.
 Og hvor du kom, og hvor du gik
 som Norges Bud, du Baggrund fik
 af Bjørnson, Ibsen, Lie og Grieg.

1921.

Og nu er du atter en Vikingørn —
 for hjemløse Kvinder og hungrende Børn.
 Og Verden ved: Hvor du sætter din Fod,
 der blomstrer Træet igen paa sin Rod.
 Du elsker som jeg den syndige Jord
 og Menneskebørn ved Plov og ved Ror.

ROALD AMUNDSEN

Saalænge Nordens Dreng
 kan juble ud i Sang,

vil Amundsen de minde
saa mangan stille Gang —
og Sangen bærer Suk til Gud.

I Danmark vil vi ofte
med Hæder mindes ham,
som gav sit Liv for andre,
gav Hæder Tak for Skam.
Og Mindet sætter Frugt:

Thi alle vil vi stræbe
mod skønne, høje Maal
med Sangen paa vor Læbe,
en Vilje som af Staal.
Hil Roald Amundsen!

KAPTAJN VALDEMAR CHRISTIANSEN, HUSUM

En Soldatervise.

Han var en gammel, strunk Soldat — en Kærnesvend i Felten —
nu var han bleven træt og graa og ikke mer i Vælten.
Han sad i Læ af Fort og Vold og drak med Kammerater,
naar Tiden tit var lang og trang for ham og hans Soldater.

Det kunde hænde, han sank hen i daadløs Fred og Dvale,
men hørte han blot 64, saa kunde Gubben tale.
Og Bogen, den blev hentet frem, han under Krigen førte,
og Vennerne med agtsomt Sind paa Hr. Kaptajnen hørte.

Han læste højt om Vært, Kvarter, om Mad og Chokolade,
om Sold og Sang og Piger smaa og Jensernes Bravade.
Men ej et Ord om Vaabendaad, om Kamp for Land og Ære,
for han var en beskedne Mand, som Krigere skal være.

Han praled' ej af sin Bedrift med Sabel imod Lanse,
om Dagen, da han tappert stred for Dybbøls sidste Skanse.
Han praled' ej af modig Daad og lod sig aldrig friste
til at fortælle om sig selv, om det, som han forliste.

Han talte kun om Flag og Fest, om Krigens muntre Dage —
men aldrig om den triste Lod, da Hæren gik tilbage.
Han talte ej om Dybbøls Fald, om kluntne Diplomater — —
han drak kun nu og da et Glas med gamle Kammerater!

DEN FLYVENDE HOLLÆNDER

Skipper Peter har Moneter, under Kølen tvende Meter,
og paa Dækket har han Konen, der er bedste boy om Bord.
Hun er flot, og hun er svær, ligger ved hans Hjerter nær,
og hun styrer dygtigt Kuffen selv i overhændigt Vejr —

Jeg ham regner mellem Venner, skønt jeg ikke stort ham kender,
men jeg saa ham manøvrere, som en Sømand i en Storm,
da han reddede en Mand paa en Vragstump langt fra Land,
og han voved' Kuf og kære for at bjerge denne Mand.

Skipper Peters Kuf er „Marchen“, men den kaldes glat for Arken.
Der er Hjem for Tulipaner og for Kat og Hund og Gris —
han har fire raske Børn i sit rummelige Ruf —
ja, der er et muntert Leben i en saadan hollandsk Kuf.

Skipper Peter stadig sejler, og jeg tror, jeg ikke fejler,
naar jeg siger, at han fødtes mellem Haag og Amsterdam.
Han er stadig undervejs med en fin og gylden Majs,
og naar Lossehavn er naaet, vanker der saa mange Skajs.

Skipper Peter een Gang stranded', kom for nær paa Bondelandet,
thi hans Ankerkæde sprængtes i en vældig Paalandsstorm,
og i Natten, der var mørk, han banded' som en Tyrk —
for han havde Ankertove — men de laa i Rotterdam.

Er der nogen, som ham driller, paa Harmonika han spiller —
men allergladest er han, naar at Stormen paa sin Lur
spiller op til lystig Dans i de kaade Bølgers Krans,
og han saa har Vinden agter, saadan lige plat-for-gat.

Lad ham vende, lad ham pejle, lad ham skaffe eller sejle,
lad ham ankre eller drive, lad ham gøre, hvad han vil —
men han passer tro sin Kurs, og han klarer hver en Pynt —
lad ham flyve eller sejle, indtil Vandet bliver tyndt!

Kuffen har et Sværd ved Siden og er ens i begge Ender —
men den ikke gerne vender og gaar nødig over Stag
Men hvorfor et Flyvejag? I Morgen førend Dag
da hejser Skipper Peter glad sit Storsejl og sit Flag!

De vil tro mig, naar jeg siger: Han har set Alverdens Riger —
Han har været rundt paa Jord, har en Verden her om Bord,
og den rækker fra hans Klyver til hans sømbeslagne Ror.
men som oftest dog kun Shopper og Mægleres Kontor

DØDENS KANTATE

DEN EVIGE GUD OG DEN LEVENDE HÆR

1928.

VENNER, tænd det gyldne Baal —
lad det som en Fakkelflamme!
Dødens haarde, kolde Staal
gav mig Ulivssaar og Skramme
Jeg paa røde Vinger, jeg, flyver Fader, op til dig!

Kæmpet har jeg, modigt stridt —
men hvad kan vel Sejre nytte,
jeg i Græsset dog har bidt
og blev Dødens sikre Bytte
Endt er nu min sidste Sang og mit Jordlivs Pilgrimsgang.

II.

Vi triner stille og bedende for ham
den retfærdige, mægtige og vældige,
evige Gud

Vi levende Døde gaar Himlen i Møde,
hvor Sole de gløde, og Stjerner de tindre,
og nye de skabes.

Vi fortsætter Rejsen mod himmelske Lande,
bag Dødsrigets Skel og kulsorte Vande —
mod gryende Dag.

Og Jorden fortabes i Mørke og Taage,
 indtil den kun bliver en glødende Draabe
 i Tavshedens rige og vældige Rum.

Med nyt Syn paa Livet og de evige Magter
 vi drager og fragter en Skipper, som sejler
 mod Sollandets Kyster og Dagen i GUD.

Med Jubel gaar Farten mod fremmede Riger,
 vi rejser og stiger mellem Stjerner og Sole
 saa langelig frem gennem tusinde Aar.

Vi triner mod Gud med bedende Tunger,
 mens Lovsangen runger fra Aandernes Kor —
 vi er jo kun Dun, som sejler for Vinden!

Vi kommer som Syndere, usle Begyndere
 til det evige Land Vi kæmped' mod Mørket,
 de djævelske Magter, fik Skrammer og Rifter

Men Herren udstrækker velsignende Hænder,
 for se, han kender den l e v e n d e Hær,
 de tavse og svage og stridende smaa,

de halte og blinde, de famlende Daarer,
 de snublende Taaber og vildfarne Hjorde
 af Løver og Lam

Her kommer de snilde, der virkede stille
 i Nætter og Dage, men hvis Værker vil leve,
 til Verden forgaar

Her kommer den kraftige Ener med ædru Hjerne
 og sunde Sener, der evigt skal leve
 og aldrig forgaa.

III.

Ja, d e r i Guds vældige, udstrakte Vange,
 der møder de mange, som elskede Gud:
 Alverdens Skaber og Hersker og Midtpunkt:

GUD er: Den rette og store, den lyse og milde,
 de evige Sandheders Kærne og Kilde,
 GUD gav os et Indhold og Kræfter og Liv.

Og Ret til at vandre gennem Egne og Tider
 langt ud over Jordlivets Grænser og Vidder —
 hvor andre Sole og Stjerner er tændt.

Gud er: Den villende Kraft, den skabende Evne,
 den opholdende, blivende — det alle omspændende
 kærlige Favntag.

D e r møder vi Tanker, ingen har tænkt, Drømme,
 som aldrig paa Jorden fik Liv og det store, mægtige
 og personlige: Bliv!

Og nu er glemt, hvad der skal glemmes,
 og Menneskesjæle samstemmes og klinge
 i et stort og prægtigt, guddommeligt Kor.

Og Dagens Gerning faar Værd og Mening,
 og hvaø vi før ej kendte nøje, vi levende fatter
 og fuldt forstaar.

Og hvad vi hørte som sagte Hvisken,
 er blevet en Sang af Kæmperøster,
 der fylder det tavse Verdensrum.

Alt ser vi et Glimt af nye Dage
 bag Tidens rislende travle Strøm,
 bag Land og Hav og hvad der er.

Vi aner et Liv bag Stjernesvær,
 bag alle Rigers og Slægters Grave,
 bag Livet her og Dødens Le —!

Og hvad vi aner, det skal vi se.

IV.

Herre, ræk mig nu din Haand,
 her er koldt og mørkt og øde,
 lind mig Dødens haarde Baand —
 hvad skal jeg imellem Døde?
 Jeg vil leve evigt, jeg, jeg vil leve glad hos dig.
 Lad mig hvile ved dit Bryst,
 mærke Verdenshjertets Banken,
 høre glad din Kæmperøst:
 Liv faar Ord, og Liv faar Tanken!
 Nu jeg stiger paa mit Baal, Himlen er mit næste Maal.

INDHOLD AF III BIND

	Side
Christian IX som Menneske	5
Da jeg var Barn.....	11
Den første Socialist	17
De hvide Hænder	21
Et hurtigtgaaende Skib og andre Tankeeksperimenter.....	24
Benny M. Goldschmidt	46
Storpolitik og — politiske Kandestøberier	54
General William Booth.....	86
Fangen Hans Heinrichs Transport til Glückstadt Tugthus...	95
Mine Chefer og — jeg	102
Manden paa den hvide Hest	110
Folk, jeg har kendt —	115
Den røde Traad.....	130
En redelig Mand	131
Verdens aandelige Grundfond.....	133
To Breve fra Paris.....	138
Digte under Verdenskrigen	140
Fra Samfundets Kroge	144
Viser	151
Dødens Kantate	156

Omslaget er tegnet af ALMQVIST
